

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**TARIK DURSUN K.NİN ÇOCUK HİKÂYELERİNİN
ATASÖZLERİ VE DEYİMLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

Mehtap Duran

Zonguldak 2019

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**TARIK DURSUN K.NİN ÇOCUK HİKÂYELERİNİN
ATASÖZLERİ VE DEYİMLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

**Hazırlayan
Mehtap Duran**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Hasan Özer**

Zonguldak 2019

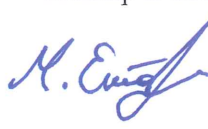
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığımı taahhüt ederim.

06 /09 / 2019

(İmza)

Mehtap DURAN

**T.C. BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ**

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında 146282110005 numaralı Mehtap DURAN'ın hazırladığı “**Tarık Dursun KAKINÇ’ın Çocuk Hikayelerinin Atasözleri ve Deyimler Açısından İncelenmesi**” konulu ~~DOKTORA/YÜKSEK LİSANS~~ tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 06/09/2019 Cuma günü saat 11:00’de yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezinin onayına ~~OYBİRLİĞİYLE/OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

Başkan _____

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Özer (Danışman)

Üye _____

Dr. Öğretim Üyesi Osman Arıcan

Üye _____

Dr. Öğretim Üyesi Berna Ayaz

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

07/09/2019

Doç. Ertuğrul Yıldırım

Enstitü Müdürü

ÖZET

Kurum : BEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Ed. Anabilim Dalı
Tez Başlığı : Tarık Dursun K.nın Çocuk Hikâyelerinin Atasözleri ve Deyimler
Açısından İncelenmesi
Tez Yazarı : Mehtap Duran
Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Hasan Özer
Tez Türü, Yılı : Yüksek Lisans Tezi, 2019
Sayfa Adedi : 143

Yapılan çalışmada çocuk edebiyatı yazarlarından Tarık Dursun K.nın çocuklar için yazmış olduğu on hikâye kitabının söz varlığı ögeleri açısından (atasözleri ve deyim) inceleme ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Bunun sonucunda da söz varlığı ögelerinin metnin anlamına ve çocukların dil gelişimine katkısının tespiti yapılmıştır. Bu çalışmada tarama yöntemi kullanılarak var olanın tespiti olduğu şekilde ortaya konularak betimsel bir çalışma yapılmıştır. Öncelikle çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi hakkında bilgi verilip yazarın hayatı, edebî kişiliği, eserleri ve çocuk edebiyatı ile ilgili çalışmaları ortaya konulmakla beraber, Tarık Dursun K.nın çocuk hikâyelerinde yer verdiği söz varlığı ögelerinden atasözleri ve deyimlerin biçim ve içerik yönünden değerlendirilmesi amaçlanmıştır. İncelenen eserlerin anlam yönünden detaylandırılarak yazılan esere katkısı değerlendirilmeye birlikte söz varlığı ögelerinin yazar tarafından nasıl kullanıldığının tespiti yapılmıştır. Çocuk hikâyelerinde yer alan ve yazar tarafından sıkça kullanılan söz varlığı ögeleri içerisinde atasözü ve deyimlerin seslendiği kitlenin dil gelişimine katkısı ortaya konulmuştur.

Sonuç bölümünde ise, çocuk hikâyelerinde söz varlığı ögelerinin geniş yer kapladığı ve biçim yönünden değişiklik yapılırken metinleri anlam yönünden zenginleştirdiğinin tespiti yapılmıştır. Ayrıca eserlerde tespit edilen atasözü ve deyimlerin metne olan anlamsal katkısı değerlendirilmiş ve eserlerin çocuklara yönelik eğitici bir içeriğe sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte çocuk edebiyatı metinlerinde yapılacaklar konusunda tavsiyelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Tarık Dursun K., Söz Varlığı, Atasözü, Deyim

ABSTRACT

Institution : BEÜ Institute of Social Sciences, Department of Turkish Language And Literature

Title : Investigation of Tarık Dursun K.'s Children's Stories In Terms Of Proverbs and Idioms

Author : Mehtap Duran

Adviser : Asst. Prof. Dr. Hasan Özer

Type of Thesis, Year : MSc. Thesis, 2019

Total Number of Pages : 143

In this study, the ten story books written for children by one of the children's literature writers, Tarık Dursun K., were examined and evaluated in terms of vocabulary elements (proverbs and idioms). As a result, the contribution of vocabulary elements to the meaning of the text and the language development of children was determined. In this study, scanning method was used. And a descriptive study was carried out by revealing the existence of the present. Firstly, information was given about children's literature and the historical development of children's literature and Tarık Dursun K.'s life, literary personality, works and studies on children's literature were explained. After that, Tarık Dursun K.'s proverbs and idioms which are included in children's stories were evaluated in terms of form and content. The contribution of the examined works to the written work was evaluated in detail and how the elements of vocabulary were used by the author was determined. The contribution of the child reader to the language development has been exposed with proverb and idioms which are in vocabulary elements and are used frequently by author.

In the conclusion part, it is determined that vocabulary elements are used frequently in children's stories and they enrich the texts in terms of meaning while making changes in form. In addition, the semantic contribution of the proverbs and idioms identified in the works to the text was evaluated and it was concluded that the books written by Tarık Dursun K. had educational content for children and recommendations were made about what to do in children's literature texts.

Keywords: Children's Literature, Tarık Dursun K., Vocabulary Elements, Proverb, Idiom.

ÖN SÖZ

Çocuk edebiyatı geleceğimiz olan çocukların zihin ve ruh dünyasının gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Çocuk hikâyeleri ise çocukların edebiyat ile tanıştıkları, onların hayallerine rehberlik eden ve okuma ve öğrenme alışkanlıklarının gelişimine katkı sağlayan çocuk edebiyatının en önemli türlerinden biridir.

İlgi alanları ve hayal dünyaları yetişkinlerden farklı olan çocuklar için genellikle bir eğlence aracı olan hikâyeler çocuğun içinde yaşadığı toplumun kültürünü, dilini, dilinin söz varlığını öğrenmesi açısından önemli bir role sahiptir.

Hikâyeler aracılığıyla çocuklara ulaşan ve bir toplumun dili, coğrafyası ve tarihi ile yoğrularak ortaya çıkan söz varlığının, hikâyeler içindeki varlığının ve hikâyeye katkılarının incelenmesinin önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Çocuk hikâyeleri türünde birçok eseri bulunan Tarık Dursun K.'nin çocuk hikâyelerindeki atasözü ve deyim türlerindeki söz varlığının incelendiği bu çalışma beş bölümden meydana gelmektedir.

İlk bölümde araştırmanın ana problemi ele alınarak amacı, önemi, sınırlılıkları ile yöntemi belirtilmiş ve tanımlara yer verilmiştir.

İkinci bölümde kavramsal çerçeve kapsamında çocuk edebiyatı, çocuk hikâyeleri, söz varlığı ve söz varlığı üzerine çalışmalar ele alınmıştır.

Araştırmanın üçüncü bölümünde Tarık Dursun K.'nin doğumundan ölümüne hayatı, yazarlığı ve eserleri anlatılmıştır.

Dördüncü bölümde Tarık Dursun K.'nin çocuk hikâyelerindeki söz varlığı öğeleri (atasözü ve deyim) belirlenerek alfabetik sıra ile sunulmuş ve söz varlıkları eserlerden örneklerle belirtilmiştir.

Araştırmanın son bölümünde ise Tarık Dursun'un yapıtlarında tespit edilen söz varlığı öğeleriyle ilgili veriler ve söz konusu öğelerin yapıtlara sağladığı anlamsal katkılar değerlendirilmiş ve bu kapsamda tespit edilen önerilere yer verilmiştir.

Bu çalışmamda hayatı süresince elli yıldır eserler veren ve birçok alanda yapıtlar bırakmış olan Tarık Dursun K. yı tanıma ve eserlerini inceleme sürecim iki yıllık bir emeğin sonucunda bitmiştir. Çalışmamda bana destek olan, kıymetli zamanını bana ayırıp bilimsel etik kurallarına yönlendiren değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Hasan Özer'e teşekkür ederim. Derslerine katılma fırsatı bulmuş olduğum Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü hocalarıma ve jüri üyeleri hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Osman Arıcan ve Dr. Öğr. Üyesi Berna Ayaz'a da sonsuz teşekkür ederim.

Teşekkürlerimin en büyüğü ise ailemedir. Çalışmanın ve üretmenin kutsallığına inandıran sevgili anne ve babama, varlığıyla bana güç veren ablam Dilek Eroğlu'na, bu yoğun süreçte bana destek olan, anlayış gösteren ve yardımını esirgemeyen sevgili eşim Gökhan Duran'a ve hamile olduğum canım oğluma, bana bu süreçte zorluk çıkarmayıp güç verdiği için yürekten teşekkür ederim.

KISALTMALAR LİSTESİ

AGUG	: Az Gittik, Uz Gittik, Dere Tepe Düz Gittik
BDBT	: Benim Dedem Bir Tane
BKAV	: Bir Küçücük Aslancık Varmış
BVBY	: Bir Varmış, Bir Yokmuş, Memleketin Birinde...
DTPBİ	: Deve Tellal Pire Berber İken
HKK	: Hoşça Kal Küçük
İT	: İyilikçi Tilki
KO	: Kırmızı Otobüs
KKİ	: Kerem'i Kimse İstemiyor
YK	: Yaramaz Kuzu
Bk.	: Bakınız
C.	: Cilt
Ed.	: Editör
K.	: Kakinç
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
S	: Sayı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	i
TEZ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	x
GİRİŞ	1
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
1.1. Çocuk Kavramı	7
1.2. Çocuk Edebiyatı Kavramı	9
1.2.1. Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler.....	12
1.2.1.3. Plân.....	13
1.3. Hikâye	18
1.3.1. Hikâyenin Tanımı ve Özellikleri	18
1.3.2. Hikâyenin Temel Unsurları	18
1.3.3. Hikâyede Plân.....	20
1.3.4. Hikâye Türleri	20
1.3.5. Hikâyede Anlatım Teknikleri	21
1.3.6. Çocuk Hikâyelerinde Olması Gereken Özellikler	21
1.3.7. Türk Edebiyatında Çocuk Hikâyeleri	23
1.4. Söz Varlığı Kavramı	25
1.4.1. Söz Varlığının İçerdiği Öğeler	26
2. TARIK DURSUN KAKINÇ	31
2.1. Tarık Dursun K.nın Hayatı.....	31
2.1.1. Ailesi, Doğumu ve Çocukluk Yılları.....	31
2.1.2. Eğitim Hayatı.....	32
2.1.3. Evliliği ve Çocukları.....	33
2.1.4. Çalışma Hayatı	33
2.1.5. Düşünce Dünyası.....	34
2.1.6. Hastalığı ve Vefatı	34

2.2. Tarık Dursun K.nın Yazarlığı	35
2.2.1. Yazarlık Hayatına Başlangıcı ve İlk Eserleri	35
2.2.2. Yazarlık Anlayışı.....	36
2.2.3. Yazarlığına Etki Eden Unsurlar.....	38
2.2.3.2. Sanat Çevresi	39
2.2.4. Tarık Dursun K.nın Çocuk Edebîyatı ile İlişkisi.....	41
2.2.5. Yazma Ortamı	42
2.2.6. Yazma Biçimi	42
2.2.7. Aldığı Ödüller.....	43
2.3. Tarık Dursun'un Eserleri.....	44
2.3.1. Hikâye Kitapları	44
2.3.2. Romanları	46
2.3.3. Çocuk Edebîyatı'na Yönelik Eserleri	47
2.3.4. Şiirleri	48
2.3.5. Antolojileri	48
2.3.6. Düz Yazıları.....	49
2.3.7. Senaryo	49
2.3.8. Çevirileri.....	49
3. TARIK DURSUN K.NIN YAPITLARINDA SÖZ VARLIĞI	50
3.1. Atasözleri	50
3.2. Deyimler.....	53
SONUÇ.....	122
KAYNAKÇA	138
ÖZ GEÇMİŞ.....	143

GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın problemi ele alınarak amacı, önemi, sınırlılıkları ve yöntemi belirtilmiş ve tanımlara yer verilmiştir.

İletişim insanoğlunun en önemli özelliklerinden birisidir. Dünya üzerinde neredeyse tüm canlılarda bulunan bu özellik, insanoğlunda kendisini çok daha gelişmiş ve çok yönlü bir şekilde gösterir. İnsanoğlunda iletişimin en önemli ögesi olan dil gezegende yaşayan tüm insanlar, aileler, bölgeler, coğrafyalar, ülkeler vb. büyükten küçüğe tüm insan gruplarında büyük veya küçük farklılıklar gösterir. Bu farklılıklar ise insanların mensubu olduğu bu grupların düşün ve duygu durumu ile birlikte yaşam şeklinden yaşam alanlarına kadar çok geniş bir yelpazede hayatlarının her alanına etki eder. Bu yönüyle dil bir toplumun en önemli ortak değeri ve yapı taşıdır.

Aksan (2015:11) dilin toplum ve insan için önemini “İnsan açısından bakınca, insanın dünyadaki yerini ve değerini belirleyen odur. *Konuşma yeteneği* dolayısıyla dil, insanı insan yapan niteliklerin başında gelir. Onun duygularını, düşüncelerini, isteklerini bütün incelikleriyle açığa vurmasına, yaşamını sürdürebilmesine olanak sağlar.” şeklinde açıklamıştır.

Kavcar (1999:141) dilin birleştirici gücünü “Dil insanları birbirine bağlayan, bir toplumu gelişigüzel insan yığını olmaktan çıkararak, millet hâline getiren en önemli öğelerden biridir.” şeklinde ifade etmiştir.

Gülsevin ve Boz (2006:207) dil ile ilgili olarak “İnsanlar, dili çoğunlukla doğal ortamda ayırdına varmadan edinirler ve günlük yaşamda yine ayırdına varmadan kullanırlar.” şeklinde ifade etmiştir.

Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere dilin içselleşmiş olanı yani düşünürken, kullandığımız dil olan ana dilden bahsedilmektedir. İnsan birden fazla dil ile iletişim kurabilir, okuyup yazabilir ancak sadece ailesinden, içinde yaşadığı toplumdan, başka bir ifade ile konuşmak için kendiliğinden öğrendiği dil ile hisseder ve düşünür. Bu dile ise ana dil denir.

Gülsevin ve Boz (2006:207) ana dili tanımlarken “Ana dili, doğumdan hemen sonra edinilmeye başlanan ilk dil olarak gösterilir. Çocukların, bebeklik dönemleri genellikle anneleri ile birlikte geçtiği için, öğrendikleri ilk dil doğal olarak annelerinin dili olmaktadır.” ifadelerine yer vermiştir.

Aksan, ayrıca ana dili kavramına ilişkin olarak şunları belirtmiştir:

“Bu dil türünü adlandırırken “ana” kavramından yararlanılmış olması boşuna değildir. Çünkü, eğer özenle izlenecek olursa –olağanüstü durumlar dışında, özellikle başlangıçta- çocuğun bütün incelikleriyle annesinin dilini kaptığı görülür. Ses dizgesi ve anlatım yolu özellikleri, olağan durumlarda annenin dilinden kalıp olarak alınır. Çocuğun yakınında bulunan başka kimseler de onu dil bakımından - aynı ölçüde olmamak üzere-etkiler” (Aksan, 1975:425).

Ana dil kavramının bir önemi de yıllarca biriktirdiği değerlerin iletişim ile nesilden nesle aktarılıp zenginleşmesi ve konuşulduğu toplum için daha etkin hâle gelmesidir. Bahsedilen bu zenginleşme özellikle de söz varlığında kendini göstermektedir. Söz varlığı bilginin aktarılmasına ruh katarak duygu aktarımını da daha kuvvetli bir hâle getirir.

Aksan, söz varlığının kültür ile ilişkisine yönelik şu açıklamalarda bulunmuştur:

“Sadece bir dilde bir takım seslerin bir araya gelmesiyle kurulmuş simgeler, kodlar ya da dilbilimdeki terimiyle göstergeler olarak değil, aynı zamanda o dili konuşan toplumun kavramlar dünyası maddi ve manevi kültürünün yansıtıcısı, dünya görüşünün bir kesiti olarak düşünülmelidir” (Aksan, 2018:15).

Nesilden nesle, insanlar arasında kullanılan söz varlığı, beraberinde kullanıldığı toplumun kültürel yapısına ait izler taşır; bu nedenle bir dilin söz varlığının tahlili gerek o dilin kendisi gerekse o dili konuşanların kültürünün tanınması açısından önemli bir araçtır. Söz varlığı bir toplumun yaşantısını, manevi dünyasını, alışkanlıklarını ve o topluma ait çeşitli tarihsel izleri içinde barındırır.

İnsanlar çocukluktan itibaren ailesi ve çevresi ile konuşarak ve okumayı öğrendiği andan itibaren okuyarak kişisel söz varlığı hazinesini oluşturmaya başlar. Kişi ne kadar farklı çevrelere girer ve ne kadar okursa bu hazine o ölçüde gelişir. Bunun için özellikle çocuk yaşlarından itibaren çok okumak konuşulan

dilin söz varlığının daha çok öğrenilmesi ve kullanılması konusunda fayda sağlar. Bunun için de özellikle çocuklar ve gençler için söz varlığının gelişimine etki eden çocuk edebiyatı ayrı bir yer tutar. Tüfekçi Can (2014:3) çocuk edebiyatını tanımlarken “Çocuk edebiyatı süregelen bütün materyallerle - gerek sözlü, gerek yazılı, gerek görsel - güçlü bir ilişkisi olduğu için geçmiş, bugün ve gelecek arasında özel bağlantı kuran bir edebiyattır.” ifadesini kullanmıştır.

Çocuklar kendi dünyalarına en çok hitap eden çocuk edebiyatı yapıtları sayesinde dillerine ait söz varlığını da öğrenir. Sever, çocukların çocuk edebiyatına ait eserler vasıtası ile ana dillerindeki söz varlığı kazanımlarına yönelik şu ifadelere yer vermiştir:

“Okulöncesi dönemde kendisine bir yetişkin tarafından anlatılan masallar, fabllar, fıkralar, sorulan bilmeceler, okunan öykü vb. anlatılar, çocukları ana dilinin söz varlığıyla – ‘anlam evreni’yle tanıştırır.

Çocuk kitapları, 2-3 yaşından başlayarak, çocukların oynama, eğlenme, keşfetme gereksinmelerine yanıt veren; görsel ve dilsel özellikleriyle çocukla yaşam arasında bağ kuran, çocuğun ilgi ve beğeni alanına girerek çocuk için doğal bir öğrenme ortamı yaratan araçlardır. Ana dilinin söz varlığını çocuklara tanıtan, dilin anlam yapısını, özelliklerini, anlatım gücünü örneklendiren birer araç olarak çocukların karşılaştıkları, basılı ilk özgün dil modelleridir” (Sever, 2017:145).

Çocuk edebiyatının yazılı yapıtlarındaki söz varlığı unsurlarının incelenmesiyle, ana dilinin zenginliği ve çeşitliliğinden ne seviyede istifade edildiği; okurun sözcük hazinesine ne ölçüde faydalı olduğu sonucuna varılabilir. Tarık Dursun K.nın çocuk hikâyelerindeki söz varlığı unsurlarının incelenmesi bu çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır.

Tarık Dursun, çocukların ilgi duyacağı birçok hikâye ve masallar yazarak çocuklara nitelikli ve özgün yapıtlar sunmuştur. Kitaplarında çocukların ana dili gelişimine katkıda bulunmak adına söz varlığı öğelerine (atasözü, deyim) de yer vermiştir.

Tarık Dursun K.nın çocuk hikâyelerindeki söz varlığı öğelerinin (atasözü ve deyim) incelenmesi, bu araştırmanın temel problemidir.

Bu araştırmanın temel amacı, Tarık Dursun K.nın çocuk hikâyelerini Türkçenin söz varlığı öğeleri açısından incelemektir.

Bu temel amaç kapsamında şu sorulara cevap aranacaktır:

1. Tarık Dursun K.nın çocuk hikâyelerinde yer alan atasözlerinin, biçim ve içerik açısından hikâyelere katkısı nedir/ne ölçüdedir?

2. Tarık Dursun'un çocuk hikâyelerinde yer alan deyimlerin, biçim ve içerik açısından hikâyelere katkısı nedir/ne ölçüdedir?

Çocuk hikâyelerindeki söz varlığı öğelerinin tespitine ilişkin çalışmaların az olması ve Tarık Dursun K.nın çocuk hikâyelerindeki söz varlığı öğelerinin tespitine yönelik herhangi bir inceleme veya araştırmaya rastlanması bu çalışmayı önemli hâle getirmektedir. İlave olarak bu çalışmanın, ilgili alanda çalışanlara ve çalışmak isteyenlere yardımcı ve referans olacağı değerlendirilmektedir.

Bu araştırma, Tarık Dursun K.nın yazılı yapıtlarındaki söz varlığı çocuk hikâyelerindeki atasözleri ve deyimlerin incelenmesiyle sınırlandırılmıştır.

Çocuk: Kendine özgü algıları olan, dünyayı kendi bakış açısıyla değerlendiren, sosyal, dilsel, ruhsal yetileri tam olarak gelişmemiş ya da yetişkinlerin dünyasıyla bütünüyle örtüşmeyen bir varlıktır (Dilidüzgün, 2008:39).

Çocuk Edebiyatı: Temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştirilen; çocuğa okuma alışkanlığının kazandırılmasının yanında sanat ve estetik yönden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatı olarak tanımlanır (Şirin, 2007:16).

Söz varlığı: Filoloji ve dilbilim çalışmalarında, bir dilin sözcükleri, terimleri, yabancı dillerden gelme öğeleri, atasözleri, deyimleri, insanlar arasındaki ilişkilerde kullanılması gelenek olmuş kalıp sözleri ve kalıplaşmış birtakım özdeyişler, bir bütün olarak söz varlığı adı altında alınır (Aksan, 2014:13).

Atasözü: Bir dilin söz varlığı içinde yer alan atasözleri bir toplumun bilgeliğini, deneyimlerini, dünya görüşünü ve anlatım gücünü yansıtan, yüzyıllarca yaşayabilen sözlerdir. Hiç değişmeden kuşaktan kuşağa aktarılabilirdiği gibi değişikliklere de uğrar unutulup yitilebilir (Aksan, 2018:41).

Deyim: Deyim, genellikle bir durumu, karşılaşılan olayların özelliklerini, insan karakter ve davranışlarını, insanların çeşitli fiziksel ve ruhsal niteliklerini belirtmek üzere, birden çok sözcükle oluşturulur. Atasözlerinde görülen yargıları içermez. Buna karşılık, çeşitli benzetmelerden, aktarma adını verdiğimiz anlam olaylarından yararlanır (Aksan, 2014:95).

Yöntem olarak; araştırmanın modeli, evren ve örnekleme belirtilmiş; verilerin elde edilmesi ve analizi açıklanmıştır. Ayrıca Tarık Dursun K. soyadı Kakıncı olmasına rağmen kendisi “K.” olarak kullanmayı tercih etmiştir. Burada babası ile çatışma hâlinde olmasından kaynaklı olarak bir başkaldırı niteliğinde soyadı kullanımını değiştirmiştir.

Bu çalışmada, tarama yöntemi ile Tarık Dursun K. ya ait çocuk hikâyelerindeki söz varlığı öğeleri betimsel olarak ele alınmış ve Tarık Dursun’un çocuk hikâyeleri yapıtlarının dil bütünlüğü içinde mevcut söz varlığı unsurlarından atasözü ve deyimler incelenmiştir.

Araştırmanın evrenini Tarık Dursun K. nın tüm çocuk hikâyeleri (on hikâye kitabı) oluşturmaktadır. Bahse konu eserlerdeki söz varlığı unsurlarından atasözü ve deyimlerin tümü incelenip değerlendirildiğinden, örneklem tespiti yapılmamıştır.

Veriler, bu konu hakkında yazılan eserlerin taraması ile eserlerdeki söz varlığı öğelerinin metinlerin incelenmesi sonucu ortaya konarak elde edilmiştir. İlk olarak araştırmanın sınırlarının oluşturduğu tüm eserler incelenerek yazarın söz varlığı öğelerine ulaşılmıştır. Tespit edilen söz varlığı öğeleri (atasözleri ve deyimler) kendi içinde alfabetik düzende sıralanmıştır. Söz varlığı öğelerinden atasözleri ve deyimlerin incelenmesi Ömer Asım Aksoy’un Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, Necmi Akyağın’ın Türkçemizin Anlamsal Zenginlikleri Deyimlerimiz ve Türkçemizin İncileri Atasözlerimiz Tanıklı Sözlük adlı kaynaklarına; TDK’nin Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü’ne başvurulmuştur.

Sözlük vasıtasıyla deyimler ve atasözleri taranarak saptanmış ve tespit edilen her bir atasözü ve deyim kendi içinde gruplandırılarak bir liste şeklinde sunulmuştur. Bununla birlikte, Tarık Dursun’un çocuk hikâyelerindeki atasözü ve

deyimlerin metnin biçim ve içerik açısından hikâyelere anlamsal katkıları yorumlanıp değerlendirilmiştir.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın bu bölümünde incelemeye ana konu olan çocuk, çocuk edebiyatı, hikâye ve söz varlığı kavramları anlatılmıştır.

1.1. Çocuk Kavramı

İnsanların hayatının bir evresi olan çocukluk, bireyin gelişimindeki en önemli evredir. Çocukluk evresinin diğer evrelerden daha önemli olması insanın bu evre sonundaki durumunun hayatının geri kalanına doğrudan etki etmesi ve bu evrede elde ettiği olumlu veya olumsuz özellikleri değiştirebilmesinin oldukça zor olmasıdır. Çok bilinen “Ağaç yaşken eğilir.” atasözü ile de anlatılmak istenen budur. Çocuk bu dönem içerisinde zekası, ruhu, fiziksel özellikleri, hayatı algılama biçimi ve tecrübesizliği ile bambaşka bir insan formu ortaya koyar. Bu durum ise çocuk olgusunun çok iyi incelenmesini gerektirmektedir.

Çocuk ile ilgili birçok tanım bulunmaktadır. Kimi toplumlar 0-16 yaş grubunu zihinsel ve bedensel gelişim açısından çocuk tanımı içerisinde kabul ederken kimi toplumlar 0-14 yaş grubunu çocukluk yılları olarak kabul eder. Afrika'daki çocuk yaşı ile İngiltere'deki çocuk yaşı farklılık gösterir. Coğrafi faktörlere inanç ve kültüre göre bu yaş aralığı değişmektedir. Yalçın ve Aytaş (2017:13) çocuk kavramını “ Tıpkı çocuğa ait birçok şeyin tanımı gibi toplumdaki topluma, kültürden kültüre değişmektedir... Çocuk, iki yaşından ergenlik çağına kadar büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu; henüz ergenlik dönemine erişmemiş kız ve erkek.” olarak tanımlanmaktadır.

Bunlara ilave olarak çocuk kavramının bir de hukuki tanımları bulunmaktadır. Buna göre çocuk Türk Ceza Kanununun 6. maddesinde; “Henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi” (TCK, 2014:2) olarak, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Çocuk Hakları Sözleşmesinde çocuk şu şekilde tarif edilir: “...18 yaşının altındaki her insan çocuk sayılır” (UNICEF, 1989). Birçok ülkede hukuki anlamda çocuk, yaş üzerinden tarif edilmekle birlikte kimi ülkelerde ise bu yaş sınırları değişkenlik göstermektedir. Hukuki çocuk tanımlarında kullanılan yaş sınırları genel olarak bir insanın fiziksel gelişim evresini tamamlaması dikkate alınarak belirlenmiştir. Hukuk hizmetleri amacıyla kullanılan çocuk tanımı toplum içerisindeki şartlar dikkate alınarak hukuksal uygulamalarda standardı oluşturmak

için yapılmış tanımlar olması nedeniyle oldukça genel kalmaktadır. Dini açıdan değerlendirildiğinde de çocuk tanımı buluş çağının tamamlanmasıyla son bulan bir dönem olarak ifade edilir. Her disiplinin kendine ait tanımı olması çocuk kavramının her bir disiplin için farklı anlamlar içermesinden kaynaklanmasının doğal bir sonucudur. Bu durum da bize gösteriyor ki çocuk kavramı oldukça geniş sınırları ve farklı yönleri olan, tanımlaması oldukça zor bir kavramdır.

Araştırmacılar çocuk ve çocukluk kavramlarının tarihsel geçmişine ilişkin ciddi bilimsel verilere rastlanmadığını ifade etmektedir. Bununla birlikte çocuk kavramına yönelik ilk araştırmalar Philippe Aries'in Centuries of Childhood adlı çalışmasıyla başlamıştır. Aries (1963)'e göre Orta Çağ' da çocukluk kavramına yer verilmemiştir. Tüfekçi Can (2014:8)'in belirttiği "Neredeyse Kavimler göçü (5. yüzyıl) ile başlayan ve Ortaçağ'a (13. yüzyıl) kadar uzanan bu süreçte çocuk ve çocukluk olgusu hiç fark edilmemiştir." ifadesi Aries'in iddiasını ile örtüşmektedir. Matbaanın 15. yüzyıl ortalarında bulunmasıyla basılı eserler ortaya çıkar. Matbaanın icadının sosyal ve kültürel yapıyı değiştirmesiyle birlikte 16. yüzyıl ile bireyin önemi artmaya başlar. Bu durum çocukluğun yetişkin bir insandan ayrı ele alınması ve ilgilenilmesi sürecini hızlandırır ve çocuğun toplum içerisinde yer edinmesini sağlar.

Tüfekçi Can (2014:13) çocuk ve okur-yazarlık ilişkisini "17. yüzyılda çocuğun yaşamında eğitim ve okur - yazarlığın önemli bir yer oluşturduğuna dair bir inanç oluşur. Böylece, eğitim çocukların yaşlarıyla ilişkilendirilen yeni bir sürecin başlangıcı konumuna gelir." şeklinde ifade etmiştir.

18. yüzyılda sanayileşmenin artması beraberinde ucuz iş gücü ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu ihtiyaç çocukların işgücüne dahil olmasına neden olmuştur. Bu durum ise çocukların bireyselliğini elde edememesi ve sömürülmesini beraberinde getirmiştir.

19. yüzyılda hümanizm anlayışının yaygınlaşması devlet tarafından çocuklara yönelik yasal düzenlemeler yapılmasını sağlamıştır.

Tüfekçi Can (2014:16), "Batı'da çocuk olmanın ve çocukluğun doruk noktasına ulaştığı dönem olarak 1850 ile 1950 yılları arasında kalan dönem kabul

edilir, çocuk yasalar karşısında yetişkinlerden ayrıcalıklı bir konuma gelir.” şeklinde açıklar.

20. yüzyıldan itibaren, evrim teorisi ve bilimsel araştırmaların ortaya atılması ile teknoloji çağı ortaya çıkar ve yetişkinler kadar çocukları da etkileyen iletişimin artması ile çocukluk kavramına ilişkin sınırlar belirsizleşir. Aynı uyarıcılara maruz kalan çocuk ve yetişkin arasındaki fark azalır.

1.2. Çocuk Edebiyatı Kavramı

Matbaanın icadı, okuryazarlığın artması ve çocuğun toplum içindeki algılanma şeklinin değişmesi ve çocuğa olan önemin artmasıyla birlikte çocuk edebiyatına olan ilgi yükselişe geçmiş ve bugün birçok farklı türüyle dünyada olduğu gibi ülkemizde de edebiyatın önemli bir kolu hâline gelmiştir. Çocuk edebiyatı kavramı nedir, çocuk edebiyatına ait ürünler nasıl olmalıdır, sınırları nelerdir gibi birçok tartışma ve farklı görüş bulunmaktadır.

Şirin ise çocuk edebiyatını tanımını şu şekilde yapmıştır:

“Temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştirilen; çocuğa okuma alışkanlığının kazandırılmasının yanında sanat ve estetik yönden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatı olarak tanımlanır” (Şirin, 2007:16).

Yalçın ve Aytaş (2017:13)’a göre çocuk edebiyatı “Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verilerin tamamıdır.” ifadeleriyle belirtilmiştir.

Tüfekçi Can, çocuk edebiyatının önemini şöyle tanımlamıştır:

“Çocuk edebiyatı, çocukluk dönemi içinde bulunan bireyler için özel olarak içselleştirilerek yazılan; çocuğun zihinsel, duygusal, sosyal ve dilsel gelişimini göz önünde bulunduran; çocuğun yeteneklerinin açığa çıkarılmasına yardımcı olan; geçmiş, bugün ve gelecek arasında bir bağ kuran; kültürel mirasa sahip çıkarak onun genç nesillere aktarılmasında işlevsel olan; amaçlı, disiplinlerarası ve çağın değerlerini barındıran; bunu yaparken okunduğunda farkındalık yaratarak sağlam bir estetik duygusunun oluşmasına katkıda bulunan edebî bir türdür” (Tüfekçi Can, 2014:3).

Şimşek (2014:15)'e göre çocuk edebiyatı “Gelişme çağındaki çocukların duygu ve düşünce dünyasına, anlama ve kavrama becerilerine seslenen edebiyata *çocuk edebiyatı* denir.”

Çocuk edebiyatı alanında özellikle 2. Dünya Savaşı sonrasında önemli gelişmeler yaşanmıştır. International Board on Book for Young People (IBBY)'nin kuruluşu ile birlikte uluslararası küçükler için kitaplar kurulu kurulmuş olur. İlk olarak 1953 yılında toplanan kurul dünyanın her tarafında başarılı çocuk kitaplarına dikkat çekmeyi başarmıştır. 1956'dan itibaren Hans C. Andersen anısına çocuk edebiyatına yönelik ödüller verilmeye başlanmıştır. Böylece çocuk kitabı yazma işinin bir disiplinler arası çalışma olduğu kabul görmüştür.

Dünyadaki çocuk edebiyatı ile Türkiye'deki çocuk edebiyatının gelişimi birbirine paralellik gösterir. Türkiye'deki çocuk edebiyatının gelişimi Tanzimat Dönemi'ni başlangıç olarak gösterir. Tanzimat öncesi çocuklara yönelik eserlerin doğrudan öğüt verici nitelikte olduğu görülmektedir. Şairlerin kendi çocuklarına yönelik kitaplardan şair Nabi'nin Hayriyye ve Sümbülzade Vehbi'nin “Lütfiyye” adlı eserleri çocuklarına öğüt verme amacıyla yazmış olsalar da büyüklere yönelik içeriğe sahiptir.

Tanzimat Dönemi yazarları arasında Ahmet Mithat'ın “Hace-i Evvel” ve “Kıssadan Hisse” adlı yapıtları ilk çocuk kitaplarındandır. Türkiye'de çocuk kitaplarının ilk çevirisi Şinasi, Recaizade Mahmut Ekrem ve Ahmet Mithat'ın Fransızcadan yaptıkları hayvan öyküleri ve kısa şiirlerdir.

Tanzimat sonrası çocuk edebiyatına yönelimin arttığı ve çocukları merkeze alan eserler verildiği ve bunların arasında Çaylak Tevfik'in (1883) “Nasreddin Hoca Fıkraları” örnek gösterilebilir.

19 ve 20. yüzyılda Ahmet Mithat, Ahmet Rasim, Ziya Gökalp, Tevfik Fikret, Ömer Seyfettin, Ali Ekrem Bolayır, İbrahim Alaattin Gövsa, Aka Gündüz ve Ali Ulvi Elöve çocuk edebiyatı yazarlarındandır. Bunlar arasında, Milli Edebiyat döneminde özellikle Ziya Gökalp ve Ömer Seyfettin çocuklara yönelik birçok eser ele almış ve çocuklarda dil bilincini geliştirmeyi amaçlamışlardır.

Cumhuriyet'in kuruluşu ile çocuk edebiyatının gelişimi, çocuk bayramının plânlanmış olması ile çocuk ve çocuğun eğitiminin ulusal bir politika olarak kabul edilmesi ile gerçekleşmiştir. Cumhuriyet Dönemi yazarlarından Reşat Nuri, Mahmut Yesari, Peyami Safa, Abdullah Ziya Kozanoğlu, Rakım Çalapa, Kemalettin Tuğcu gibi isimler çocuk edebiyatının önemli yazarlarıdır.

1950'li yıllarda çocuklar için yazılmış eserlerde toplumsal temalı öykü ve romanlara yer verilir, kitap haftaları, kitap sergilerine yer verilir. 60'lı yıllarda çocuk edebiyatına yönelik eserlerden büyük artış görülür. Fakat hâlâ dil anlatım ve pedagojik düzey açısından istenilen düzeyde değildir. Türk Dil Kurumu ve Kültür Bakanlığı farklı türlerde yarışmalar düzenler ve 1966'dan sonra çocuk kitaplarında gelişmeler görülür.

1970'li yıllarda yerli çalışmalarda Sezgin Burak'ın çizgi romanlarından olan "Tarkan", Türklerin tarihine ait olayları aktaran çalışmadır. Okul kitaplarında yer alan Cin Ali serisi de okumaya başlayan çocuklar için geliştirilen resimli çocuk kitaplarıdır.

1980'li yıllarda askeri darbe ile siyasi ve sosyal alanlarda önemli değişimler ve yeni dönemin başlangıcı olmuştur. Çocuklara yönelik eserler bir öncekinin devamı şeklinde olsa da çocuğa yayın ve yayın evlerinin istenen düzeyde olmadığı görülür. Yayıncılıkta kısıtlamalara gidilmiş, çeşitli kaygılar yüzünden çocuk yayıncılığı sayı ve özellik bakımından ikinci plâna itilmiştir.

1990'lı yıllarda ise akademik çalışmalar çoğalır ve çocuk edebiyatı artık bir disiplin hâline dönüşür. Bu yıllarda açılan Çocuk Vakfı (1990), Çocuk Yayıncılığı Derneği (1994), Çocuk ve İl Gençlik Kültürü ve Edebiyat Araştırmacıları Derneği (1999), Çocuk ve Gençlik Yayın Derneği (1994), Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyat Vakfı gibi sivil toplum örgütleri çocuk edebiyatı alanında önemli ürünler ortaya koymuş ve çocuk edebiyatı gelişimine hizmet etmiştir. Söz konusu sivil toplum örgütleri günümüzde hâlâ etkinliklerini sürdürmektedir.

2000'li yıllarda çocuk edebiyatı alanında üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşlarınca bilimsel toplantılar düzenlenmiş, çocuk edebiyatının mevcut durumu ve geleceği için önemli sonuçlar elde etmiştir.

Günümüzde eğitim teknolojilerinin gelişimi ile çocuk edebiyatı da gelişerek yeni bir boyut kazanmıştır. Bilgisayar ve ona bağlı sanal ortamların gelişimi ile bazı görsellerin çocukların beceri ve alışkanlıklarını destekler nitelikte olduğu görülmüştür. Fakat oyun videolarının denetlenmesi, zararlı yönlerinin en aza indirilmesi çocuk edebiyatının temel amaçları arasında olmalıdır. Bu nedenle çocuk edebiyatı kapsam ve sınırlılıkları tam ve eksiksiz olarak ortaya konulmalıdır.

1.2.1. Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler

1.2.1.1. Tema

Eserde önemle vurgulanan, eserin bütününe etki eden ve esas anlatılmak istenen duygu veya düşüncelere tema denir. Tema, eserin ana düşüncesinin omurgasını oluşturur. Tema edebi bir metnin olmazsa olmazı olarak kabul edilmektedir. Ancak çocuk edebiyatı, edebiyatın diğer kollarından bir miktar ayrılarak tema konusunda farklı sınırlara sahiptir. Çocuğa görelik ve çocuk gerçekliği bu sınırları çizen önemli iki kavramdır.

Tema nasıl olmalıdır sorusunu kısaca cevaplamak gerekirse; tema; net ve anlaşılır olmalı ve vermek istediği mesajı dolaylı olarak ulaşımaya çalışan, muğlak ve karmaşık düşüncelerinden uzak olmalıdır. Okuyucu, metnin dil örgüsünde mevcut dilsel ve görsel sistematığı çözerek kolaylıkla temaya ulaşmalıdır. Bu konuda yazarın tecrübe ve bilgisi çok önemlidir.

Tema belirlenirken dikkat edilmesi gereken bir diğer konu ise ideolojidir. Çocuk edebiyatında tema bir ideolojiye dayandırılmalıdır. Çünkü çocuk edebiyatının temel amacı çocuğa evrensel geçerliliği bulunan ahlaki ve insani değerler ile ait olduğu topluluğun kültürüne yönelik bilgi seviyesini arttırmak ve bunu yaparken çocuğa estetik ve sanatsal özellikler kazandırarak hoşça vakit geçirmesini sağlamaktır.

1.2.1.2. Konu

Eserde ana hatlarıyla bahsi geçen olaya, duruma veya düşünceye konu denir. Konu, diğer deyişle bir eserde temanın ayrıntılı olarak aktarılmasıdır. Konunun belirlenmesi aşamasında ana öge temadır. Çocuk edebiyatına ait

eserlerde diğere edebi metinlerde olduğu gibi konu ve tema birbiriyle uyumlu olmalıdır.

“Çocuğın hangi dönemlerde ne tür kitaplardan hoşlandığını, kitaplardaki konuların, içeriğın ve kullanılan dilin nasıl olması gerektiğini bilmek de şüphesiz çok önemlidir” (Okur, 1984:20).

Konu seçiminde, eserin hitap edeceği kitlenin yaşı, cinsiyeti, öğrenim durumu önemli bir yer tutmaktadır. “10 - 11 yaşlarında cinsiyet, okunan kitapların türünü belirlemeye başlar. Erkek çocuklar bilim ve buluşlara ilgi duyarken, kızlar okul ve aile yaşamını içeren konulardan hoşlanırlar” (Okur, 1984:20). Yetişkin bir insanın dünyayı algılama şeklinin değışimi oldukça uzun zaman alırken bu durum çocuklarda oldukça hızlı bir şekilde gerçekleşir. İlkokula yeni başlayan bir çocukla, ilkokulun sonlarında olan bir çocuk arasında gerçeklik algısı, ilgi alanları vb. bakımında ciddi farklar oluşabilmektedir. Bununla birlikte yine bu yaşlarda kız çocukları ile erkek çocukların ilgi duyabileceğı konular da farklılık göstermektedir. Bu nedenle konu seçiminde bu hususlar dikkatle ele alınmalıdır.

Yalçın ve Aytaş 'a göre konu seçiminde hangi hususlara dikkat edilmesi gerektiğini şu şekilde özetlemiştir:

“...çocuk edebiyatı eserlerinde konular hedef kitlenin beklentileri doğrultusunda oluşturulmalıdır. Özellikle çocukların gelişim süreci içinde gösterdikleri farklılıklar göz önünde bulundurulmalı, bu farklılıklara uygun konular ele alınmalıdır. Her şeyden önce çocuk psikolojik göstergeleri bakımından yetişkinle mukayese edilmeyecek bir biçimde değışkenlikler göstermektedir. Bu durum dikkate alınarak eserler çocuğın psikolojik ihtiyaçlarını karşılayacak bir biçimde düzenlenmelidir. Çocukta başta dil gelişimi olmak üzere, bireysel farklılıklar ve değışkenliklere uyum sağlanmasına zemin hazırlanması bakımından eserlerin konuları özenle seçilmelidir” (Yalçın ve Aytaş, 2017:58).

Çocukların ruhsal gelişimine katkıda bulunacak, onları olumsuz davranışlardan ve duygu durumlarından uzaklaştırırken bir yandan da temel insani, ahlaki ve kültürel değerleri aktarabilecek konuların seçilmesi önemlidir. Yurttaş, bu durumu şu şekilde belirtmiştir:

“Çocuk kitapları sevgi, dostluk, barış, arkadaşlık, iyilik, iyilikseverlik, yardımlaşma ve dayanışma, dürüstlük, özveri, araştırmacılık, kahramanlık, ırkçı olmayan ulusal onuru yüceltme gibi nitelikleri kavratıcı, benimsetici olmalıdır. Çocuk kitaplarında kine ve nefrete yer yoktur. Düşmanlık aşıl原因 konular, çocuk kitaplarında yer almamalıdır” (Yurttaş, 1997:60).

1.2.1.3. Plân

Plân; belirli bir düzen ve sistem dahilinde işlenecek tema etrafında konunun kişiler vasıtasıyla, eserde işlenmesidir. Yalçın ve Aytaş (2017:91)'a göre “Plân, konu, kahraman ve temanın belirli bir düzen içinde çocuk kitabına yerleştirilmesidir.”

Çocuk kitabı, nitelikli bir plânlama etrafında kurgulanmalıdır. Nitelikli bir plâna sahip olan edebî yapıt, tüm unsurlarının uyumlu bir şekilde yerleştirilmesini sağlar. Bununla birlikte okuyucu ana fikre kolay ulaşır ve eserin okuyucuda etki bırakmasını arttırır.

Çocuk kitaplarında iyi bir plâna sahip olan eserin taşınması gereken özellikler Yalçın ve Aytaş tarafından şu şekilde belirtilmiştir:

“Kurgu bir öykünün eylem plânıdır. Dolayısıyla iyi bir eylem plânı iyi bir öykü demektir. Kurgunun oluşturduğu eylemler bütünü bize kahramanların yaptıklarını, bu yaptıkları işlerin yarattığı durumun metnin oluşumuna katkısını ortaya koyar. Bu yüzden dikkat edilmesi gereken noktaların başında olaylar ve bu olayların başından geçtiği kahramanlar arasında doğal mantıksal bir ilişkinin bulunması gelir. Çocuk edebiyatı metninin öncelikle sağlam bir öze sahip olması gerekir. Anlatılmak istenen bu öz, açık ve berrak bir biçimde verilmelidir. Olaylar ve kahramanlar arasındaki geçişler yetişkin edebiyatında yapılabildiği gibi hızlı geçişler şeklinde olmamalıdır. Olayların zincirleme gelişmesini sağlayan çatışma unsurlarının mantıksal dokusunun da oldukça sağlıklı bir biçimde kurulması gerekmektedir. Çünkü çatışma gerilimi ve merak unsurlarının okuyucuda en uç noktaya gelmesini sağlamaktadır” (Yalçın ve Aytaş, 2017:91).

Çocuk edebiyatında çatışma oluşturmanın nedeni heyecan, gerilim ve şüpheliyi devam ettirerek okuyucunu ilgisini, sürekli kılmaktır. Sever çatışmaları şu şekilde belirtilmiştir:

“Bu çatışmalar şu şekilde sınıflandırılabilir:

- Kişi-kişi çatışması
- Kişinin kendisiyle olan çatışması
- Kişi-doğa çatışması
- Kişi-toplum çatışması” (Sever, 2017:128).

Çocuk kitapları yazılırken olay örgüsü bu unsurlar ile merak ve heyecan oluşturmada önemli bir role sahiptir.

1.2.1.4. İleti

İleti, metinde verilmek istenen mesaj, temel düşünce veya düşünceler olarak ifade edilir. Yalçın ve Aytaş (2017:91), iletiyi “...bir eserin varoluş sebebidir. Çünkü yazar gözlemleri, deneyimleri ve edindiği bilgiler sonucu özümlediği bir duygu ve düşünceyi aktarma ihtiyacı ile eserini oluşturur. Sanatçının her kelimesi ana fikrin ifadesinde az veya çok bir görev üstlenmiştir.” şeklinde ifade ederken, Sever (2017:140)’e göre “Edebiyat yapıtlarında ileti dendiğinde ise, sanatçının okurlarında yaratmak ya da oluşturmak istediği duygu ve düşünce ortaklığı aklı gelmelidir.”

İleti, metnin türüne göre farklılık gösterir. Bilgi vermeyi amaçlayan metin türü ve yazınsallığı amaçlayan sanatsal metin türleri vardır. Bu metin türlerinde iletilerin mahiyeti birbirinden farklıdır. Bilgilendirici metinlerde ileti; açık, anlaşılır ve doğrudan verilirken, edebî metinlerde ileti ise, kurgusal bir örüntü içinde okuyucuya dolaylı yoldan verilir.

1.2.1.5. Karakterler

Karakter, genel tanım olarak kişileri birbirinden farklı kılan zihinsel, duygusal ve sosyal özelliklerin tamamı anlamında kullanılır. Bununla beraber, edebiyatta karakter terimi ise Sever’e göre karakter şu ifadelerle anlatılmıştır:

“İnsan gerçeğini tanımamız için, onun fiziksel özelliklerini bütün incelikleriyle öğrenmemiz yeterli olmaz. İnsanı duygu, düşünce ve eylemlerinin bileşkesi olan kişilik özellikleriyle tanımamız, bilmemiz gerekir. İşte edebiyat eserleri, yarattığı kahramanlarla yaşamdan değişik kesitler sunarak okuru, çok sayıda kişilik özelliğiyle karşılaştırır” (Sever, 2017:104).

Çocuk kitaplarının içyapı unsurlarından önemli olan başlıklardan biri de karakterdir. Nitelikli bir çocuk kitabını oluşturmada temel şartlardan biri karakterlerin ustaca seçilmesidir. Şahıs kadrosu; herhangi bir edebî yapıtta olduğu gibi çocuk edebiyatında da karakter ve yardımcı karakter olmak üzere ikiye ayrılır. Hemen hemen her çocuk kitabında ana karakter ile yardımcı karakterler bulunur. Bu durum, Sever tarafından ise şu şekilde açıklanmıştır:

“Yapıtlarda, olayı sürükleyen, yaşayan en önemli kişiye ya da anlatılanlarla doğrudan ilgili olan, anlatımı yönlendiren kişiye ‘baş kişi’, ‘temel kişi’ ya da ‘kahraman’ denir. Bu kişiler, okura yapıtta birçok özelliği ile tanıtılır. Olaylar, onun çevresinde döner. Yani kişiler (ikinci, üçüncü, derecede kişiler; arka plandaki kahramanlar), anlatılanlarla dolaylı ilgisi olan kahramanlardır” (Sever, 2017:76).

1.2.1.6. Dil ve Anlatım

Çocuk kitaplarının yazımında dikkat edilmeye çalışılan diğer en önemli içerik özelliği ise dil ve anlatımdır. Arıcan (2011:116) dil bilim dalı içerisinde ise stilistiğin “...genelde konuşma ve yazı dili bazında değerlendirilmiş, özellikle edebi stilin kalıplaşmasında sözlü edebiyat geleneği ve tarihi süreçle olan bağı tespit edilmiştir.” Çocuk hikayelerinde ise sözlü edebiyat geleneği içerisinde yer alan atasözü ve deyimlerin dil ve dilin kullanımına katkısı önemli yer tutmaktadır. Eserlerdeki dilin kullanımı edebi stil içerisinde çocuğa görelilik açısından esas alınmalıdır.

Sever (2017)’e göre dil ve anlatım, çocuk kitaplarının, çocuğa göre olmasını belirleyen en önemli etkidir. Çocuk kitaplarında dil ve anlatım özellikleri açısından kendine has bazı özellikler taşır. Bu özellikler (Sever, 2017; Yalçın ve Aytaş, 2017; Tüfekçi Can, 2014) gibi alanyazında görüşlerini ifade eden uzmanların düşüncelerinden hareketle özetlenirse şu şeklide ifade edilir:

1. Çocuk kitaplarının sadeliğine dikkat edilmeli, gereksiz ve bayağı sözcükler yer almamalı.
2. Çocuk kitaplarında duruluk, açıklık, akıcılık gibi unsurlar göz önünde bulundurularak yazılmalıdır.
3. Çocuk kitaplarında çocuğun günlük hayatında kullanmadığı kelimeler yer almamalı fakat anlamını bilmediği kelimeleri çağrışım yoluyla ve cümle ve anlatım tekniğinden yararlanarak anlamlandırdığı belirli sayıda sözcüğe yer vermeli.
4. Çocuk kitaplarının dili o dili konuşan ulusun maddi ve manevi kültürünü yansıtmalı ve deneyimlerini ifade ettiği dil ile paralellik göstermeli.
5. Çocuk kitaplarının dili devingen ve eğlenceli bir dünyayı yansıtır ve Türkçenin inceliğini yansıtmalıdır.
6. Sanat değeri taşınmalı, edebî özelliklere sahip olmalıdır.
7. Çocuk kitaplarının tek özne ve tek yüklemden oluşmasına dikkat edilmeli ve ana dili kullanmaya özendirici ve geliştirici anlatım tercih edilmelidir.

8. Çocuk kitaplarında argo ve bol mecazlı ifadelerden kaçınılmalı, çok sayıda edat ve bağlaçları kullanmaktan uzak durulmalıdır.

9. Çocuk kitaplarında olağanüstü kurgu yapısı ile çocuğun görsel, işitsel algısına seslenerek çocuğun dil becerisini geliştirecek nitelikte olmalıdır.

10. Anlatımda akıcılığı sağlamak amacıyla çeşitli zaman kiplerine yer verilmelidir.

11. Çocuk kitaplarının anlatımında dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan biri de soyut düşünmenin kavratılmasıdır. Çocuğun seviyesine uygun olarak soyut kavramların somutlaştırılarak aktarılması uygundur.

12. Çocuk kitaplarının dil ve anlatımında dilbilgisi ve yazım yanlışlıklarını olmamasına dikkat edilmelidir. Çocuk yaşta öğrenilen yanlışlıkların kalıcı olma olasılığı oldukça yüksektir.

13. Çocuk kitaplarında belli bir oranda deyim ve atasözü kullanımına özen gösterilmelidir.

14. Çocuk kitaplarındaki yer alacak cümleler, yaş gruplarına göre seçilmelidir. “2 - 3 yaşından başlayarak, çocukların oynama, eğlenme, keşfetme gereksinimlerine yanıt veren; görsel ve dilsel özellikleriyle çocukla yaşam arasında bağ kuran, çocuk ilgi ve beğeni alanına girerek çocuk için doğal bir doğal bir öğrenme ortamı yaratan araçlardır” (Sever, 2017:145).

Çocuk, küçük yaş grubundan itibaren çocuk edebiyatı ürünlerinden yararlanarak dil becerisini geliştirir. Dil becerisini, ilk dinleme ve konuşma becerilerinin kazanımıyla oluşturan çocuk, bu becerisiyle çocuk edebiyatı ile ilişki içinde olmaya başlar. Çocuk, okula başladıktan sonra da okuma ile yazma becerisini edinir ve böylece edebiyat dünyasının içine girer. Çocuk edebiyatının çocuklara en önemli faydası, dil becerisini geliştirmeye katkı sağlamak, okuma alışkanlığı edindirmek ve çocuğun ana dilini etkili bir şekilde kullanmasına yardımcı olmaktır.

“Yazınsal nitelikli bir çocuk kitabı her şeyden önce çocuğa duyarlılık kazandıran, dilin söz varlığını tanıtan bir araçtır. Dilin söz varlığının ve anlatım gücünün, çocuk edebiyatının dilinde de yaşam bulmasında temel sorumluluk,

öncelikle çocuk adına yaratma-yazma duyarlılığı taşıyan sanatçılara düşmektedir. Bu sorumluluğun yerine getirilmesi, yapıtların Türkçenin anlatım olanaklarını ve kurallarını sezdirenen birer araç olarak, ana dili öğretimi sürecinin de geleneksel anlayıştan kurtulup çeşitli yazınsal kaynaklarla gerçekleştirilmesine katkı sağlayacaktır” (Sever, 2017:165).

Bu alanda en önemli sorumluluk ise çocuklar için üreten ve fikirler ortaya koyan yazarlara düşmektedir. Sonuç olarak nitelikli bir çocuk kitabı yazmak, ustalık gerektiren bir uğraş olduğu görülür.

1.3. Hikâye

1.3.1. Hikâyenin Tanımı ve Özellikleri

Hikâye, yaşanan ya da yaşanması muhtemel olayların sözlü ya da yazılı olarak, yer, zaman, çevre ve kişiler belirterek anlatıldığı düz yazı türüdür. Öykü, “şiir ile roman arasında hassas bir yapıya sahip olan ve görüldüğünden çok daha önemli özellikleri olan edebî bir türdür. Genel olarak anlatmaya dayalı bir edebî tür olan öykü, çoğu zaman birtakım olaylara ve şahıslara da yer verdiği için, çoğu zaman, romanla bir arada değerlendirmeye tabii tutulmaktadır” (Yalçın ve Aytaş, 2017:203).

Hikâye: Bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatılması. Gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düz yazı türü, öykü. (Resimli Okul Sözlüğü, 2008:634)

Hikâyeler romana göre daha kısa metin özelliğine sahipken masallara göre daha gerçekçidir. Romanda olay çeşitliliği fazlayken hikâyede bir olay üzerine yoğunlaşır ve kişi kadrosu oldukça sınırlıdır.

Öykü; “...fazlalığı kabul etmeyen ve görünmeyen birtakım ölçüler, bu türü zaman zaman şiire yaklaştırmaktadır. Belirli dönemlerde romancılar için bir basamak olarak görülen öykü, gelişerek ve Ömer Seyfettin’den Sait Faik’e uzanan bir yoldan geçerek günümüze gelmiştir” (Yalçın ve Aytaş, 2017:203).

1.3.2. Hikâyenin Temel Unsurları

Hikâyenin temel unsurları; olay, kişiler, çevre, zaman ve bakış açılarıdır.

Olay: Hikâyenin temel unsurlarından biridir. Öyküde anlatılanı geliştiren ve şekillendiren; hadise, vaka, olgu, iş ve yaşantılara olay adı verilir. Genellikle

hikâyede tek bir olaya yer verilir ve romandan en büyük farkı ise budur. Çocuk hikâyelerinde “olay örgüsü, genellikle ‘çatışma’ üzerine kurgulanır. Heyecan ve kuşku devam ettirebilmek ve okurun dikkatini eserin başından sonuna kadar çekebilmek için çatışma yaratılır” (Tüfekçi Can, 2014:85).

Çevre: Olayın geçtiği “yer” ya da “mekân” olarak tanımlanır. Mekân, hikâyede olması gereken unsurlardan biridir. Burada çevre sınırlıdır ve genellikle ayrıntılar çok da belirgin değildir. Çocuk hikâyelerinde mekân belli belirsiz olabilir. “ Zamanın ve mekânın olay örgüsü içinde tüm gerçekliğiyle okura sunulmasına ‘belirli zaman ve mekân’ adı verilir... Karakterlerin düşünceleri, eylemleri ve konuşmaları, olay örgüsünün akışı, konusu ve anlatım tarzı üzerinde yok denecek kadar az bize etkisi olursa, buna ‘belirsiz zaman ve mekân’ adı verilir” (Tüfekçi Can, 2014:93).

Kişiler: Hikâyede olayı yaşayan veya olay oluşturan kişi ya da kişiler şahıs kadrosu içinde yer alır. “Karakter, sanatçının yarattığı; duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği, gerçek yaşamdan da esinlenerek deneyimiyle, kendine özgü duyarlığı ile biçimlendirdiği bir kişiliktir” (Sever, 2017:75-76).

Zaman: Hikâyede olayın yaşandığı an, saat, gün, ay veya yıldır. Hikâyede diğer metin türlerine göre belirli bir zaman dilimi vardır. “Karakterler betimlenen zaman ve mekândan hızlıca geçip gitmezler; o, zaman ve mekânda bulunurlar” (Tüfekçi Can, 2014:93).

Bakış açısı: “Çocuk edebiyatını yetişkin edebiyatından ayıran belki de en önemli özellik, anlatımın hedef kitlenin anlayacağı biçimde sunulmasıdır. Çocuk kitaplarında anlatımın sadeliğine dikkat edilmeli; gereksiz ve bayağı sözcüklere yer almamalı, duruluk, akıcılık, açıklık gibi unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır” (Yalçın ve Aytaş, 2017:93).

Bakış açısı, hikâye anlatıcısının kim olduğu ve anlatmak istediklerinin nasıl anlattığı ile ilgili bir kavramdır. Hikâyede genel olarak iki bakış açısı vardır.

Kahraman Bakış Açısı: Birinci kişi ağzı, yani “ben” anlatıcısı da denilmektedir. “Birinci kişi ağzı ile yapılan anlatımın daha samimi olduğu,

karşısındaki ikinci bir kişi ile karşılıklı bir sohbet içtenliği oluşturduğu görülmüştür” (Yalçın ve Aytaş, 2017:93).

Hâkim Bakış Açısı: Üçüncü kişi ağzıyla anlatım, “o” anlatıcısı olarak da ifade edilmektedir. Bazı kaynaklarda ise tanrısal ya da ilahi bakış açısı adıyla da anılmaktadır. “Özellikle kafa sesi ile düşünceleri yansıtan üçüncü kişi, anlatımı zorlaştırdığı, inandırıcılığını yitirdiği gibi çocukların da hoşlarına gitmemektedir” (Yalçın ve Aytaş, 2017:93).

1.3.3. Hikâyede Plân

Hikâyeler, çoğunlukla şu üç bölüm etrafında plânlanır:

1. Serim.

Hikâyede bu bölüm “giriş” bölümünü oluşturur. Olayın yaşandığı çevre ile hikâyedeki karakterlerin tanıtıldığı serim bölümünde asıl amaç, okuyucuyu esas anlatılacak olaya hazırlamaktır.

2. Düğüm.

Gelişme ya da sergileme bölümü olarak da isimlendirilir. Olayın detaylarıyla anlatıldığı bu bölümde, okuyucuda gerilim ve merak duygusunu oluşturacak detaylar bu bölümde yer alır. Okuyucuyu hikâyenin sonucuna hazırlar ve eserin sonunu tahmin etmeye, düşündürmeye sevk eder.

3. Çözüm.

Hikâyede bu bölüm, sonuç bölümü olarak da adlandırılır. Öykünün sona erdirildiği bölümdür ve düğüm bölümündeki detayların çözüme erdiği gözlenir.

1.3.4. Hikâye Türleri

Hikâye türleri şu başlıklar altında incelenir. Bunlar olay hikâyesi, durum hikâyesi ve küçürek hikâyedir.

1.3.4.1. Olay Hikâyesi

Olay hikâyeleri klasik vaka öyküleri olarak da isimlendirilmekle beraber, bu türün ilk örnekleri Fransız yazar Guy De Mouppassant vermiştir.

“Mouppassant tarzı hikâye” olarak da adlandırılmaktadır. Olay hikâyelerinde plân oldukça önemlidir ve serim-düğüm-çözüm bölümleri yer alır. Olay hikâyelerinde zamana göre mantık sıralaması yapılır, gözlem ve gerçeklik önemli bir unsurdur. Türk edebiyatında olay öykülerindeki önemli yazarlarımız Ömer Seyfeddin ve Refik Halit Karay’dır.

1.3.4.2. Durum Hikâyesi

Durum hikâyeleri; bir olayı değil, hayatın bir kesitini ele alıp anlattığı için “kesit hikâyeleri” olarak da isimlendirilir. Dünya edebiyatındaki bu türün ilk temsilcisi Rus yazarlardan Anton Çehov olması nedeniyle, “Çehov tarzı hikâye” olarak da bilinmektedir. Çehov tarzı hikâyelerde; serim, düğüm, çözüm bölümlerine yer verilmez. Bir sonuca varma amacı yoktur ve hayal ile duyguya yer verilir. Merak ve heyecandan çok durumların akışı okuyucunun hayal dünyasına bırakılır. Durum öykülerinin Türk edebiyatındaki temsilcileri; Sait Faik Abasıyanık ve Mahmut Şevket Esendal olarak adlandırılır.

1.3.4.3. Küçürek Hikâye

Hikâyenin çok kısa hâli olarak bilinen edebî türdür. Minimalist hikâye veya kısa hikâye olarak da adlandırılır. Küçürek hikâye, nasihat vermez, karakter geliştirmez, okuyucunun bir yere taşınması gibi bir amaç da edinmez. Fakat birtakım değişmeyen gerçekleri sezdirmeye çalışır, insanları bu gerçeklerle yüzleştirerek şaşırtıcı uyarımlar yapar.

1.3.5. Hikâyede Anlatım Teknikleri

Hikâye ve romanda anlatımı zenginleştirmek amacı ile bazı teknikler kullanılır. Sınar Çılgın (2007), tasvir, tahlil, diyalog, monolog, gözlem, iç gözlem, mektup, günlük gibi tekniklerin çocuk hikâyelerinde de kullanılabileceğini belirtir. Hikâyede kullanılabilecek başlıca anlatım teknikleri şu şekilde sıralanır: İç monolog tekniği, bilinç akışı tekniği, betimleme tekniği, gösterme (anlatma / sahneleme) tekniği, leit motif tekniği, mektup tekniği, günlük tekniği, , geriye dönüş tekniği (flashback), diyalog tekniği, iç diyalog tekniği, iç çözümleme tekniği, montaj tekniği, üst kurmaca tekniği, yabancılaştırma tekniği, sinema tekniğidir.

1.3.6. Çocuk Hikâyelerinde Olması Gereken Özellikler

Tüfekçi Can'a göre, çocuk hikâyelerinde olması gereken başlıca özellikler şu şekilde açıklamaktadır:

“1. İçerik doğru bir şekilde sunulmalıdır. Sırf yeni olsun diye sansasyon yaratacak ve çıkar sağlayacak bir konudan uzak durulmalıdır.

2. Hikâye kültürümüze has kişisel ve sosyal değerlerimizi, aynı zamanda bu değerlerin açık şekilde anlatımlarının zaman içinde nasıl değişebileceklerini de göstererek ortaya çıkarmalıdır.

3. Hikâye, okurların olaylardan kişisel sonuçlar çıkarmasına izin vermelidir. Yazar, okurun zekasına saygı göstermelidir.

4. Yazar, bugünün küçük okurlarının yetişkinliğe doğru büyüme sürecine adım attığını unutmamalıdır.

5. Dil ve söz dizimi (sentaks) karakterlerin ve durumların arka plânını ve yapısını ortaya çıkarmalıdır.

6. Yazar, umut vaade eden bir tonla yazmamalıdır. Hikâye bu dünyada aslında umudun var olduğunu belirtmelidir.

7. Çocuk edebiyatı, üstünlük, ön yargı veya negatif stereotipler olmaksızın kız ve erkek çocukların gereksinimleri ve hakları konusunda hassas olduğunu göstermelidir.

8. Eğer hikâyeye şiddet unsuru katılacaksa, yazar konuyu uygun bir şekilde ele almalıdır. Yazar bağlayıcı gerçekleri veriyor mu? Çatışma hâlinde olan her iki taraf da tümüyle adil ve dürüst bir şekilde tasvir ediliyor mu? Eser, duygu ve sezgiyle devam ettiriliyor mu? Yazar çocukların konuyla ilgili bir bakış açısı kazanmasına yardımcı oluyor mu?

9. Hikâye çocukların temel ihtiyaçlarını karşılamalı ve onlara kendi problemleri ve ilişkileri hakkında bir fikir vermelidir.

10. Hikâye çocuğa zevk vermelidir” (Tüfekçi Can, 2014:161).

Sever'e göre çocuk kitaplarında olması gerekenler şunlardır:

“Çocuklara neler yapması ya da yapmamasının söylenmesinden çok, neler yapması ya da yapmaması gerektiği düşündürülmelidir. Çocuklar, davranışlarının olası sonuçları üzerinde düşünce üretmeye özendirilmeli; davranış ve eylemelerinin başkaları üzerinde yaratacağı duygusal sonuçlar, çocukların duyarlılıkları işletilerek kendilerine buldurulmalıdır.

Çocuk kitaplarında; yazar kural ya da kurallar koymaktan, yaptırımcı yargılar oluşturmaktan çok, özellikle, çocukların gelişim özelliklerini de göz önünde bulundurarak onlara, neden-sonuç ilişkisiyle anlamlandırabilecekleri yaşam durumları sunmalıdır...

...Çocuk kitaplarında, yazarın çocuğa göre kurguladığı, çocuğa uygun yaşam durumları, çocukların belleğinde yanıtlanması gereken sorular oluşturulmalıdır. 'Niçin doğayı sevmeliyim?' 'Ders çalışmazsam neler olabilir?' gibi sorulara, çocuklar yanıt aramaya kendileri koyulmalıdır...

...Ona, duygu ve düşünce üretme, imge örgütleme gibi becerilerini sınayabileceği, geliştirebileceği doğal bir öğretme - öğrenme ortamı hazırlar.

Yazarın bir başka temel sorumluluğu ise, merak duygusu da uyandırarak çocuğu, belleğinde oluşan sorulara yanıt bulmaya yönlendirmektir. İyi kurgulanmış bir çocuk kitabında yazar, çocuklarla paylaşmak istediği duygu ve düşünceler (iletiler) için, çocukların da düşünmesine ve duyarlıklarını devindirmesine gereksinim duyar...

...Çocukları insana özgü duyarlıklarda buluşturmak, onun öncelikli amacıdır. Çocuk edebiyatı, anlamadan, sorgulamadan karar veren insanlar yerine; düşünerek, duyumsayarak karar verebilecek duyarlı insanların yetiştirilmesine dönük bir çabanın ürünü olarak da adlandırılabilir” (Sever, 2017:22-24).

1.3.7. Türk Edebiyatında Çocuk Hikâyeleri

Türk edebiyatındaki hikâye türünün tarihi gelişimi hakkında yapılan araştırmalara dayanarak çocuk hikâyelerinin gelişimi hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır.

“Türkiye’de çocuk öykülerinin niteliği ve özellikleri ile ilgili bilimsel çalışmanın sayısı bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar azdır. Öykü metninden tutun da, bu metinlerin okunması veya okutulmasında uyulması gereken kuralların yeterince belirlenmemiş olması, hazırlanan çocuk öykülerinin kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir” (Yalçın ve Aytaş, 2017: 203).

Türk edebiyatında ilk hikâye kitaplarına, düz yazının geç bir tarihten itibaren oluşması nedeniyle Tanzimat Dönemi ile birlikte rastlanır. Bu türde ilk örnek olarak Emin Nihat’ın “Müsameretname”si kabul edilir. (Kabaklı, 1967) Tanzimat Dönemi’nde hikâye türüne ait verilen diğer eserler:

- Ahmet Mithat Efendi’nin “Letaif-i Rivayat”,
- Samipaşazade Sezai’nin “Küçük Şeyler”,
- Nabızade Nazım’ın “Karabibik” tir.

Serveti Fünun Döneminde ise;

- Halit Ziya Uşaklıgil,
- Mehmet Rauf,
- Ahmet Hikmet Müftüoğlu,
- Hüseyin Cahit Yalçın,

hikâye türünde eserler veren yazarlarımızdır.

Servet-i Fünun ile Cumhuriyet Dönemi arasında ise, Hüseyin Rahmi Gürpınar hikâyeleriyle öne çıkar.

Çocuk edebiyatının geçmişine bakıldığında, Cumhuriyet Dönemi'ne kadar olan eserlerin çocuk hikâyelerinin başlangıcı olarak görülemez. Cumhuriyet Dönemi ile birlikte, dilde sadeleşme çalışmalarının edebiyata da etki etmesi ile konuların farklılaşması ile beraber hikâye türünün çocuklar için daha uygun hâle gelir. Cumhuriyet Döneminde özellikle, Ömer Seyfeddin çocuklar tarafından ilgi gösterilen yazar olarak karşımıza çıkar. “Ant, Kaşığı, Perili Köşk, Pembe İncili Kaftan ve Falaka” gibi eserleri, çocukların ilgi ile okudukları kitaplar arasındadır. Bu dönemde verilen eserler çocuklar için yazılmamasına rağmen dil özellikleri ve konu açısından çocuklarca sevilmiş ve okunmuştur.

Şimşek (2014:42)'e göre “Cumhuriyet Dönemi'nde roman ve öykü kayda değer bir gelişme gösterir. Çocuk kahramanlar çevresinde gerçekçi hayat sahnelerini betimleyen Mahmut Yesari (1895-1945) (Bağrıyanık Ömer/1930) ilk isim arasında dikkati çeker.” Bu dönemde eser veren diğer önemli yazarlar ; Aka Gündüz, Halide Edip, Memduh Şevket, Refik Halit ve Reşat Nuri Güntekin'dir.

Cumhuriyet Dönemi'nin devamında Türk edebiyatımızda hikâye türü gelişmeye devam eder. 1970'li yıllara değin Kemalettin Tuğcu “Küçük Mirasyedi, Dağdaki Yabancı, Sokak Köpeği, Şeytan Çocuk; Mehmet Seyda “Beyaz Duvar, Kör Şeytan, Anahtarcı Salih”; Cahit Uçuk “Ormanın Küçük Meleği, Kırmızı Mantarlar, Unutulmaz Gezi”; Talip Apaydın “O Güzel İnsanlar, Yangın; Mükerrer Kamil Su “Yuvasız Çocuk, Meksika Bataklıklarında, Okumaya Başladım, Doğan'ın Kamp Hatıraları, Sakarya Yollarında, Malazgirt Zaferi, Millet Malı, Vatan Toprağı”; Kemal Bilbaşar “Anadolu'dan Hikâyeler, Cevizli Bahçe, Pembe Kurt”; İbrahim Örs “Göl Çocukları” ile Mümtaz Zeki Taşkın “Çocuklara Kahramanlık Hikâyeleri” isimli eserleri ile hikâye türünün başarılı yapıtlarını sunmuşlardır.

Öykü türünün Türk çocuk edebiyatında esas önemli gelişimini 1970'li yıllardan itibaren görürüz. Bu dönemde; Muzaffer İzgü “Anneannem Süsleniyor, Yumurtadan Çıkan Öğretmen, Ekmek Parası, Anneannem Askere Gidiyor”; Gülten Dayıoğlu “Kırmızı Bisikletin Binicisi, Uçan Motor, Leylek Karda Kaldı,

Kır Gezisi, Şenlik Günü, Azat Kuşu, Sıcak Ekmek, Uçurtma, Küskün Ayıcık, Kumluktaki Yavru Martı, Yaşanmış Hayvan Öyküleri-I-II”; İpek Ongun, Ayla Kutlu “Başı Kuşlu Çocuk”; Hüseyin Yurttaş “Çamlı Kuledeki Giz”; Fatih Erdoğan “Haberim Yok, Kuşumu Kim Kışkırladı”; Hakkı Özkan, Nezihe Meriç “Dur Dünya Çocukları Bekle”; Ayla Çınaroğlu “Mavi Boya”; Aysel Gürmen “Keskin Gözlü Dişi Kartal”; Aytül Akal “Kırmızı Şemsiye”; Nur İçöz “Bugün Ne Cadılık Yaptım”; Sulhi 89Dölek “Kestane Şekeri”; Gülsüm Cengiz “Bez Bebek”; Erol Büyükmeriç “Gizemli Anne”; Mehmet Başaran “Söğütler Ses Verince”; Üzeyir Gündüz “Anneler ve Kuzular”; Hidayet Karakuş “Akıllı Tavşanlar”; Sadettin Kaplan “Camda Sinek Ezmek”; Mustafa Ruhi Şirin “Her Çocuğun Bir Yıldızı Var”, Mustafa Kutlu ”Yıldız Tozu”; Niyazi Birinci “Yaramaz Pıtı”; Necati Güngör “Babamın Sedefli Çakısı”; Mustafa Balel “Kurnaz Tilki”; Sevim Ak “Kırık Şemsiye, Domates Saçlı Kız”; Behiç Ak “Gülümseten Öyküler”; Tolga Gümüşay “Keskin Naneli Öyküler” ve Tarık Dursun K. “İyilikçi Tilki” çocuk hikâyesi türünde önemli eserler veren yazarlardır.

1.4. Söz Varlığı Kavramı

Bu bölümde çocuk edebiyatı alanında eserler veren yazarlardan Tarık Dursun K.nın çocuk hikâyelerinde söz varlığı öğeleriyle ilgili incelenen atasözü ve deyimler hakkında bilgilere değinilmiştir.

Halkın yaşam biçimiyle birlikte dünya görüşü, dinsel inancı yani onun kültürüne yönelik izler taşıyan söz varlığı, oldukça geniş bir alandır. O dili konuşan insanlar, çevresindekileri kullandığı dilin ses özellikleri ile söz değerlerine göre isimlendirip kabullenir. Kısaca, dünyayı kendi kavram ve anlam evreninden ve kendi dilinin penceresinden görmektedir.

Dil; kişilik oluşumunun veya birey olmanın temel unsurları arasındadır. “İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan...” (TDK, Genel Türkçe Sözlük).

“Bir dilin söz varlığı, o dilin tarihine geniş ölçüde ışık tutmakta, yüzyıllar boyunca ortaya çıkan ses, biçim, söz dizimi ve anlam değişikliklerini yansıtmakta, hangi dillerin etkisiyle, ne türden değişimlerin gerçekleştiğini göstermektedir” (Aksan, 2018:19).

Aksan'a (2018:15) göre söz varlığı "sadece bir dilde bir takım seslerin bir araya gelmesiyle kurulmuş simgeler, kodlar - ya da dilbilimdeki terimiyle göstergeler- olarak değil, aynı zamanda o dili konuşan toplumun kavram dünyası, maddi ve manevi kültürünün yansıtıcısı, dünya görüşünün bir kesiti olarak düşünölmelidir."

Bir dilin söz varlığı ögelerinin incelenmesiyle bir toplumun yaşam şekli, siyasi ve sosyal ilişkileri, inanç şekli, gelenek ve göreneklerine kadar geniş bir çerçevede bilgiye ulaşılmasını sağlar.

1.4.1. Söz Varlığının İçerdiği Ögeler

1.4.1.1. Temel Söz Varlığı

İnsanın temel gereksinimlerini ve hareketlerini karşılayan kavramlar sözcükler, sayılar, içinde bulunduğu coğrafya; kültürüne ait ifadeler, günlük yaşam ve sosyal ilişkilerinde kullandığı sözcükler, söz varlığı ögesinin içindedir. Aksan (2018:15), "Bir dilin söz varlığı denince, yalnızca, o dilin sözcüklerini değil, deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu tanımı anlıyoruz."

1.4.1.2. Atasözleri

Bir halka ait yaşam tecrübelerini aktarma, kuşaktan kuşağa devredilen, yaygın şekilde kullanımı ise, az sözcük ile bir durum veya olayı somutlama gibi çok fazla özelliğe sahip olan atasözlerini tanımlamak oldukça zordur. Fakat bu kavramın kaynaklardaki karşılığı ise şöyledir:

"Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz, deme, mesel, sav, darbimesel" (TDK, Genel Türkçe Sözlük)

Aksan (2014:141)'a göre "Her dilde, o dili konuşan ulusun yaşamda edindiği deneyimleri, vardığı yargıları, o ulusun bilgeliğini yansıtan atasözleri bulunur."

“Atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştırın ve kalıplaşmış biçimleri bulunan kamuca benimsenmiş önsözlerdir” (Aksoy, 1988:37).

Aksan (2018:41)’a göre atasözü; “Bir dilin söz varlığı içinde yer alan atasözleri bir toplumun bilgeliğini, deneyimlerini, dünya görüşünü ve anlatım gücünü yansıtan, yüzyıllarca yaşayabilen sözlerdir. Hiç değişmeden kuşaktan kuşağa aktarılabildiği gibi değişikliklere de uğrar, unutulup yitilebilir.”

Çetin’e göre atasözlerinin bazı özellikleri şunlardır:

- “Hayatın bazı değişik görünümünü tasvir ederler.
- Bazı durumlar, olaylar ve kişiler karşısında nasıl tepki vermek gerektiğini gösterirler.
- İnsanların düşünce ve davranışlarında yol gösterici kılavuz ilke mahiyetindedirler.
- Bazı şeylerden ibret dersi çıkarılmasını isterler.
- Sosyal olayların oluşum biçimlerini açıklarlar.
- Tabiatın yaygın olan bazı durumları ilkesel olarak açıklarlar.
- Atasözlerinin çağrışımsal anlam alanları çok geniştir. Duygu, düşünce ve tutumlarımıza destek, yardımcı ve örnek olmak üzere, kültürel, tarihsel ve sosyal dayanak bulmak amacıyla konuşma ve yazılarımızda kullanılır” (Çetin, 2017:261).

Akyalçın’ın atasözleri ile genel tanım şu şekildedir:

“Atasözleri bir ulusun geçmişinden gelen, geçmişte yaşanan olaylarla deneyimleşmiş birikimlerin özlü ve kalıp sözlere dönüşmüş biçimleridir. Atalar, yeni kuşaklara biz bu olayda işte böylesi bir sonuç aldık, siz de aynı sonuca ulaşabilirsiniz, bu iyidir, bu kötüdür veya böyle davranırsanız böyle sonuç alırsınız, bu işin sonu sana kötülük, böyle davranmak ise iyilik getirir demektedirler. Atasözleri, içinde bulunulan duruma, geleceğe ve oluşturulacak duruşa yön verebilme gücünde, içerisine yaşamsal deneyimlerin iletileri sindirilmiş, anonimleşmiş hazır sözlerdir” (Akyalçın, 2012:17).

Bu bakımdan, her ulusun atasözleri kendi benliğini yansıtır. Atasözleri, o ulusun düşüncelerini, duygularındaki inceliği, inanışları, yaşayışları, geleneklerini yansıttığı görülür. Kısaca her atasözü, ait olduğu milletin damgasını taşır.

Çetin, atasözleri ile ilgili olarak şu ifadelerle yer vermiştir:

“Atasözleri, milletin ortak kültür ürünü olduğundan, cümle olarak herkes tarafından aynı şekliyle kullanılır. Yani kelimeleri ve vurguları değiştirilemez.

Ancak bazı yazarlar, mizah ve hiciv yapmak bağlamında atasözlerinin değiştirilmiş ve dönüştürülmüş biçimlerine de yer verebilirler. Örnek: Nihat Genç'in One Man Show (1992) romanından: 'Demiri tavında dövenler. Ağacı yaşken eğenler' (Çetin, 2017:261).

Bilgin, atasözü ile ilgili olarak da şu ifadeleri kullanmıştır:

“Ulusal bir özellik taşıyan atasözleri, genellikle toplumun ortak değerlerini yansıtır. Örneğin bizim toplumumuzda, ‘Aman diyene kılıç kalkmaz.’, ‘Gülme komşuna gelir başına’, ‘Kanı kanla yumazlar, kanı suyla yurlar.’, ‘Yaş kesen baş keser.’ gibi atasözleri erdemli olmanın ölçütlerini verir, kişileri bu erdemlere yöneltmeye çalışır” (Bilgin, 2013:63).

Ömer Asım Aksoy atasözlerinin derlenmesi ile ilgili en yetkin çalışmayı yapan isimdir. Onun ve tüm alan dizin verileri incelendiğinde atasözleriyle ilgili açıklamalar ve tanımların genel özellikleri arasında az sözle çok şey ifade etme, yaygınlık, eskilik ve etkileyicilik sıralanabilir. Uzun süredir kullanılması ve atalarımızdan kaldığı için geçmişten gelen ve eskilik, halk arasında kullanımı ve benimsendiği için dile yerleşmesi yaygın olduğunu; az sözcüğe yer verildiği için kısalığı; çarpıcı anlatımı ve değişmece anlatımı bakımından etkileyicilik özelliklere sahip olduğu görülür.

1.4.1.3. Deyimler

Deyimler de atasözleri gibi ulusun kültürel yapısını ifade eden, dilin söz varlığında önemli bir yere sahip ve o ulusla ilgili önemli bilgileri aktaran dilsel bir ögedir. Deyim ile ilgili tanımlar oldukça fazladır.

Aksan, deymi açıklarken şu ifadeleri kullanmıştır:

“Bir dildeki deyimler de söz varlığı içinde yer alır; dili konuşan toplumun anlatımındaki gücünü ve başarısını, benzetmeye, nükteye olan eğilimini ortaya koyan önemli öğelerdir. Deyimler kimi zaman yüzyıllar boyunca hiç değişmeden, kimi zaman sözcüklerinde yenilenmelerle yaşamakta, yeni deyimler de aktarılabilir” (Aksan, 2018:39).

Bilgin'e göre ise deyim tanımı şu şekildedir:

“ Deyimlerin kuruluşuna katılan sözcükler bütün olarak tek bir kavramı karşılar. Bu nedenle deyim başlı başına bir dil birimidir; deymi oluşturan sözcükleri birbirinden ayrı düşünemeyiz. Örneğin **etekleri zil çalmak** deyimini oluşturan ‘etek’, ‘zil’, ‘çalmak’ sözcüklerini kendi anlamlarıyla ve birbirinden bağımsız olarak düşünemeyiz; bu sözcükler, bir kalıp içinde bir bütünlük oluşturacak tek bir kavramı karşılayacak durumu gelmiştir” (Bilgin, 2013:57).

Aksoy (1988:52) deyimini “Bir kavramı, bir durumu ya çekici bir anlatımla ya da özel bir yapı içinde belirten ve çoğunun gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğu ya da tümce.” olarak tanımlamıştır.

“Deyimlerde atasözleri gibi bir toplumun dünya görüşünü, yaşam biçimini, çevre koşullarını, gelenek-görenek ve inançlarını, önem verdiği varlık ve kavramları, düşünme biçimini, nükte ve buluşlarını ortaya koyan; dilbilim, halkbilim ve edebiyat açısından önemli sözlerdir. Bu özellikleriyle deyimler, dilin içyapısını ve anlam özelliklerini yansıtır; her dilin kendine özgü ve diğerlerinden ayrılan yönlerini oluşturur; bir dilin gerçekleri dile getirmedeki anlayış ve anlatış biçimini gösterir” (Aksan, 2011:91).

“Deyimler bir durumu, nesne veya canlıların niteliklerini ortaya koymaya yönelik kullanılan yapılardır” Akyağcın (2012:31).

Çetin’e (2017:260) göre deyim “Tek bir kelimenin gerçek anlamından ayrı olarak yan anlamında kullanımı veya birden çok kelimenin bir duyguyu, bir kavramı veya bir durumu ifade etmek için oluşturduğu sözdür.” ifadeleriyle açıklanmıştır.

Aksan’a göre deyim şöyle tanımlanmıştır:

“Genellikle bir durumu, karşılaşılan olayların özelliklerini, insan karakter ve davranışlarını, insanların çeşitli fiziksel ve ruhsal niteliklerini betimlemek üzere, birden çok sözcükle oluşturulur. Atasözlerinde görülen yargıları içermez. Buna karşılık, çeşitli benzetmelerden, aktarma adını verdiğimiz anlam olaylarından yararlanır” (Aksan, 2014:95).

Deyimler de tıpkı atasözleri gibi bir milletin yaşam biçimini, dünyaya bakışını, kültürel yapısını, kullanılan dilin anlatım olanaklarıyla ve işaret ettiği topluma ait bilgiyi yansıtabilen özelliktedir. Her kültür ve dilde kendilerine ait durumları aktardıkları deyim ve atasözü gibi kalıplaşmış ifadeler vardır. Türkçedeki deyimler açısından da kendine ait özellikler mevcuttur.

“Tam deyim niteliği taşıyan ögeler, deyimleştirme denen yolda, sözcüklerin asıl anlamları dışında bir araya getirilmesiyle kurulur. Örneğin, bugünkü Türkçedeki saman altından su yürütmek, böyle bir deyimdir. Bu örnekte sözcüklerin kendi anlamları değil, birlikte oluşturdukları yeni bir anlamla bir insanın davranışı, tutumu anlatılmakta, onun kimseye fark ettirmeden, gizliden gizliye işler karıştırdığını dile getirmektedir” (Aksan, 2014: 95).

Aksan’a göre şu şekilde ifade edilmiştir:

“Her dilde, somutlaştırma adını verdiğimiz anlam olayına, anlatım biçimine uyan deyimler vardır. Türkçenin bu yoldan yararlanarak anlatımı zor, ayrıntı sayılabilecek durum ve olayları çok ince benzetmelere yer vererek, adeta sahneye koyarak dile getiren bir dil olduğunu görüyoruz. Yazı dilinde 6 bine yaklaşan, bölge ağızlarında 5500 dolayında olan deyimlerimizin büyük bir bölümü böylece ince,

somut ve dikkat çeken bir anlatıma ulaşmıştır. Bir pire için yorgan yakmak; öküz altında buzağı arama; ata et, ite ot vermek; saçını süpürge etmek; biti kanlanmak; aba altından sopa göstermek; iğneyle kuyu kazmak bu türden yüzlerce örneğin ancak birkaçıdır” (Aksan, 2018:40).

Deyimler ile ilgili açıklamalardan hareketle ve verileriler incelendiğinde deyimlerin genel özellikleri arasında toplumun kültürünü yansıttığını, dilin anlatım gücünü artırdığı kimi zaman hoşça gidecek, akılda kalmayı sağlayan öğelere sahip ve kimi zaman da abartmaya kaçan ve dilin anonim sayılan öğelerine sahip olduğu görülür.

2. TARIK DURSUN KAKINÇ

Bu bölümde yazar Tarık Dursun K.'nin hayatı, sanatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. Tarık Dursun K.'nin Hayatı

Bu bölümde yazar Tarık Dursun Kakinç'ın hayatı ana çizgileriyle ele alınmıştır.

2.1.1. Ailesi, Doğumu ve Çocukluk Yılları

Tarık Dursun Kakinç "Maliye memuru Mehmet Halit Bey ve ev hanımı Neriman Ayşe Hanım'ın ikinci erkek çocuğu olarak 26 Mayıs 1931 yılında İzmir Bostanlı'da doğmuştur" (Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi Cilt-II, 2001: 449). Yazarın dedesi Mehmet Ağa, Harputlu Suyolcular sülalesinden gelen varlıklı ve geniş bir ailenin oğludur. Kız kardeşlerinden biri gönlünü kaptırdığı delikanlı ile kaçır ve ailesinin namusunu temizlemek genç Mehmet Ağa'ya düşer. Bir dağda iki sevgiliyi Mehmet Ağa vurur ve bir töre cinayeti işlemiştir. Harput'tan kaçıp İzmir'e gelir. Bostanlı köye bir ev yapar ve Girit'ten mübadele ile gelen Sabire Hanım ile evlenir. Kuvay-i Milli saflarında Kurtuluş Savaşı'na katılır. Tarık Dursun'un annesi Ayşe Hanım, Mehmet Ağa'nın sekiz çocuğundan biridir. Karşıyaka'daki İnas Rüştüye Mektebinde okur. 1. Dünya Savaşı yıllarında yeni harfleri öğrenmek için Halk Mektebine gider. 1922'de Mehmet Halit Kakinç ile evlendiğinde henüz on iki yaşındadır. Önce Ahmet Faruk dünyaya gelir ve Tarık Dursun dokuz yıl sonra Bostanlı'da doğar. Asıl mesleği hattatlık olan Halit Bey, memurdur. 2. Dünya Savaşı'nın zor ekonomik koşullarında memuriyetinin yanı sıra tabela yazarak ailesini ayakta tutmaya çalışır. Annesi Ayşe Hanım, çocuklarını mangal başına toplayıp soğuk kış gecelerinde Fakabasmaz Zihni'nin, Arsen Lüpen'nin serüvenlerini okuyarak büyütür. Yoksulluk içinde büyürken ekmek karne ile alınır, mangal kömürü ile ısınılır ve yakmak için odun bulunamazdı. Halit Bey savaşın getirdiği zorluklara ve yoksulluğa dayanamaz ve 1939 yılında ailesini terk ederek İstanbul'a gelir. Tramvay İdaresinde hattat olarak çalışmaya başlar.

Tarık Dursun yaşamı boyunca babasını affetmez ve onunla görüşmez. Anılarında baba figürü, 2. Dünya Savaşı'nın sürdüğü yoksulluk ve çaresizliğin

devam ettiği yıllarda yedi yaşındayken ailesine bakamayıp İstanbul'a kaçan bir adamdır. Halit Bey emekli olur, 1970'de ölür. Öldüğünü bile ailesine ve kardeşlerine avukatı haber verir. Tarık Dursun cenazeye gitmez, yaşamı boyunca babasından utanç duyar. Öykülerinde ve romanlarında babayla girdiği bu çatışmaya Freudyen bir bakış açısıyla yaklaşarak yer verir. Babasına duyduğu öfkenin göstergesi olarak soyadını "K." olarak seçer.

Annesi Ayşe Hanım, Muzaffer Bey ile ikinci evliliğini yaparak kız kardeşi Esin Üçer'i dünyaya getirir. "Annemin kırk yaşında çocuk doğurmasına çok şaşırmıştım, gücüme gitmişti. On üç yaşında ortaokul birdeydim, annemin Esin ile hastaneden çıkıp eve gelmesinin haftasına arkadaşlarımdan para topladım ağabeyimin yanına kaçtım" [İmbatla Dol Kalbim (Dramatik Belgesel), 2012].

Çocukluk yıllarında güçlü gözlem gücüyle yaşadığı çağın derin toplumsal olaylarını o çağın insanını, acılarını kendi iç dünyalarına inerek görür ve yaşar. Daha sonraki yıllarda yazarlığını ve sanatçı kişiliğini yaşadığı bu acılar üzerine kuracaktır.

2.1.2. Eğitim Hayatı

Öğrenimi kısa sürer. İlkokula İzmir'de başlayan Tarık Dursun, birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar İzmir Dumlupınar İlkokulu'nda okur. Dördüncü ve beşinci sınıfı Ankara Necati Bey İlkokulunda devam ederek ilkokulunu tamamlamıştır. 1950'de ortaokulu dışardan bitirir. Ortaokula Ankara'da başlar ve hocası Rüştü Şardak'ın kendisine edebiyatı ve sanatı sevdirmesiyle yaşamı değişecektir. Ağbeyi Faruk Kakinç'in da şiirle uğraşması edebiyata yaklaşmasında etkili olur. 2.Dünya Savaşı'nın yarattığı ekonomik kriz sonucu Ulusal matbaa satılır ve üvey babası Muzaffer Bey işsiz kalır. Balıkesir Orman İşletmesinde iş bulur ve çalışmaya başlar. Ankara'ya aydan aya gönderilen paralar gelmemeye başlayınca ailenin Balıkesir'e taşınması kaçınılmaz olur. Paltosu olmadığı için o kış okula gönderilmez. Sürekli değiştirilen okul ve parasızlık yüzünden ortaokul ikinci sınıftan ayrılır. Yaşlıları sokaklarda oynarken o çalışmak zorunda kalır. "İzmir ve Ankara'da gazete dağıtımı, biletçilik, muhasebecilik, köftecilik gibi işlerde çalıştı" (Lekesiz, 1999:9). Tarık Dursun eğitimini tamamlamak üzere Ankara Atatürk Lisesinin orta kısmına yazılır. Yaşadığı aile içi sorunlar, göçler ve yoksulluk onun derslere karşı ilgisini azaltmış, başarısız

olmasına neden olmuştur. Ortaokul diplomasını 1951 yılında askere gitmeden altı ay önce dışardan bitirme sınavlarına girerek almıştır.

2.1.3. Evliliği ve Çocukları

Askere gittiği dönemde yazdığı şiirler, hikâyeler, kitap eleştirileri İstanbul ile Ankara’da çıkan o günün büyük edebiyat dergilerinde yayımlanır. Askerde düzenli olarak sinemaya giderek film seyreder ve iki önemli değişim yaşar. Öykü yazarlığına daha yakın olduğunu fark eder, sinema tutkusu olur. İzinli olarak gittiği Mersin’deki Edebiyatçılar Derneği toplantısında Nermin Tok adlı ilkokul öğretmeniyle tanışır ve aşık olur. Nermin Hanım, Adana’nın Arpacık köyünde edebiyata ilgi duyan köy öğretmenidir. Yedi çocuklu varlıklı bir ailenin ortanca çocuğudur. Askerlik görevini bitirip terhis olunca Mersin’e uğrar ve doğum günü olan 6 Mayıs 1954’te Nermin Hanım’la nişanlanır. “Ben Nermin Hanım için onu büyük kente götüreceğim gücüm sahibiydim. Doğrusu o günlerde benim gibi geleceği belirsiz, parasız pulsuz aklını hikâyecilikle bozmuş birine varması ya da benimle evlenir misin der demez eveti yapıştırması, unutulmaz bir gönül yüceliğidir” [İmbatla Dol Kalbim (Dramatik Belgesel), 2012].

Evlenip Ankara’ya yerleşirler kendisi de memur olur. Ankara’daki edebiyat çevresini genişletmeye başlar. Bu sırada bir oğulları dünyaya gelir. 1957 yılında sanat hayatına İstanbul’da devam etmeye karar verir. Eşi ve iki yaşındaki oğluyla İstanbul’a taşınır. Daha sonra 1997 yılında İzmir Bostanlı’da yaşarken 6344 numaralı sokağa kendi adı verilir. Bir yıl sonra uzun süre kanserle savaşılan hayat arkadaşı Nermin Hanım’ı kaybeder. Bu yaşamının en acı olayıdır. Büyük bir boşluğa düşer ve içine kapanır. Oğlu Zafer Kakinç İstanbul’da ikamet etmektedir.

2.1.4. Çalışma Hayatı

Tarık Dursun K. ortaokulu dışarıdan tamamlamak zorunda kalır.(1950) Ekonomik şartlarının el vermemesi nedeniyle küçük yaşta çalışmak zorunda kalır.

“İzmir ve Ankara’da gazete dağıtımı, biletçilik, muhasebecilik, kunduracı çıraklığı, köftecilik gibi işlerde çalıştı” (Lekesiz, 1999:9).

İzmir’de Anadolu gazetesinde, Ankara ve İstanbul’da Son Havadis, Pazar Postası, Yenigün, Ulus, Son Posta, Vatan, Milliyet, Dünya, Yeni Ortam gazetelerinde çeşitli kademelerde çalıştı. Senaryo yazarlığı, rejisörlük, kitapçılık (1969) yaptı; Cumhuriyet Ansiklopedisi’nde çalıştı. Milliyet Yayınları’nı (1973) ve

Günümüzde Kitaplar adıyla aylık dergi çıkardı ve yönetti (10 sayı, 1973-74), bir grup arkadaşıyla birlikte Koza Yayınları'nı kurdu (1975)" (Lekesiz, 1999:9).

Bir yandan dergide çalışmakta diğer yandan Varlık başta olmak üzere çeşitli edebiyat dergilerinde şiir yazarken çeviri yapacak kadar İngilizce öğrenir. Sürekli çalışır sürekli okur kendini geliştirir.

2.1.5. Düşünce Dünyası

Herkes gibi gençlik yıllarında ve sonrasında belli siyasi görüşü olmuştur. Fakat insanların sağ - sol gibi belli görüşte bölün de selamı sabahı kestiği zamanlarda Tarık Dursun'u sevmeyen herhangi bir görüşten insan yoktur. 12 Eylül Darbesi sırasında Kosova'da bulunur. Darbeye karşı düşüncesi her darbenin insan ruhunu üşüten, korkutan bir yanı olduğunu vurgular. 27 Mayıs 1960'da ihtilal olur ve çalıştığı Son Posta, Akis gazetelerinin kapatılmasıyla ekonomik sıkıntıya düşer.

Elli kuşağının yani Orhan Kemal, Cahit Külebi gibi isimlerin onları yetiştiren çok iyi öğretmenler olduğunu fakat kendi kuşağının -altmış sekiz kuşağının- kendisinden sonra gelen kuşağa yararlı olamadığını düşünür. Magazin dışında ün yapmış romancı ve hikâyecinin olmadığı görüşündedir.

Düşünce dünyasında kadınlar, güçlü ve zorlukları göğüsleyen bir profil çizer. Edebiyata en akıllıca ürün veren kişileri kadınlar olarak görür.

2.1.6. Hastalığı ve Vefatı

Tarık Dursun, bir süre yaşamını İzmir'in Foça ve Karşıyaka ilçelerinde geçirirken İzmir'de bir süre parkinson tedavisi görmekte olduğu sürede ise yazarın durumu kötüleşince hastaneye kaldırılır. Alsancak Devlet Hastanesi'nde 11 Ağustos 2015'te akciğer yetmezliği nedeniyle vefat etti. 84 yaşında hayata gözlerini yuman yazarın mezarı Çiğli Mezarlığı'ndadır. Mezar taşını kendi şu şekilde yazmıştır: "Dur ziyaretçi, bilmeden önünde durduğun bu mezar, şöhrete doymamış bir yazara aittir. Ey vatan gözyaşın dinsin, yetişti. Çünkü Tarık Dursun, inanın hayat bir bastonla bir bastonsuza yaraşır. Ölmem ölmem deme Tarık Dursun bal gibi sen de ölürsün." [İmbatla Dol Kalbim (Dramatik Belgesel), 2012]. gibi esprili sözleri yer alır.

2.2. Tarık Dursun K.'nin Yazarlığı

2.2.1. Yazarlık Hayatına Başlangıcı ve İlk Eserleri

Çocukluk yıllarında güçlü gözlem yeteneği ile yaşadığı çağın derin toplumsal olaylarını o çağın insanını, acılarını, iç dünyalarına inerek görür ve yaşar. Daha sonraki yıllarda yazarlığını ve sanatçı kişiliğini yaşadığı bu acılar üzerine kuracaktır.

Ortaokula Ankara'da başlar ve hocası Rüştü Şardak'ın kendisine edebiyatı ve sanatı sevdirmesiyle yaşamı değişecektir. Ağabeyi Faruk Kakınç'ın da şiirle uğraşması edebiyata yakınlaşmasında etkili olur.

Ankara'da yayımlanan Çocuk Esirgeme Kurumunun yayın organı olan Çocuk dergisinin yayın yönetmeni Ahmet Muhip Dıranas ile tanışır. Onun yönlendirmesi ile ninesinden, annesinden, mahallesinin yaşlılarından dinlediği masalları derlemeye başlar. Bunları imzasız olarak yayımlar ve böylece edebiyat dünyasına ilk adımını atmış olur.

“Edebiyat hayatına 1941’de şiir ile başladı; 1951’de öyküye yöneldi. Öykü ve yazıları Yeditepe, Kaynak, Seçilmiş Hikâyeler, Mavi, Yenilik, Dost, Yelken, Ataç, Yeni Ufuklar, Varlık, Türk Dili, Adam Öykü, Gösteri ve Milliyet Sanat dergilerinde yer aldı” (Lekesiz, 1999: 9).

Ortaokul yıllarında yazdığı ilk hikâyesi “Kanlı Tehdit” 1945 yılında Binbir Roman adlı dergide kendi adıyla yayımlandı.

İyi bir yazar olmanın iyi bir okur olmaktan geçtiğine inanır. Bu inancını şu şekilde ifade eder: “Geleceğin ustası iyi çıraqlar, iyi usta seçmesini de bilirler. Bu iyi ustalar iyi okunurlukla bulunurlar. İyi okurluk sizi hem seçmeci yapar hem seçkin” [İmbatla Dol Kalbim (Dramatik Belgesel), 2012]. Sürekli çalışır sürekli okur ve kendini geliştirir.

“İlk ustam İzmir Anadolu gazetesinde Besim Akımsar’dı, son ustam ise Milliyet’te Abdi İpekçi idi. Besim Akımsar, bana kelime ekonomisi nedir, az lafla çok şey nasıl anlatılır, bana onu öğretmiştir. Abdi İpekçi’den ise bakmasını değil bakarken görmesini öğrendim” [İmbatla Dol Kalbim (Dramatik Belgesel), 2012]. diye belirtir.

Bu dönemde şiirler yazar. Gençlik esintisi ile önüne gelene tutkundur. Aşkları, şiir ve hikâye kitaplarında yaşamaya devam eder.

1951’de Küçük dergi ve Edebiyat Dünyası dergisinde şiirleri yayımlanır, Yeditepe’de çıkan “Deli Gençlik” adlı hikâyesi çok beğenilir. Arkadaşı Cengiz Tuncer ile birlikte kendi şiirlerinin yer aldığı “Devri Alem” adlı ilk şiir kitabını çıkarırlar. Tarık Dursun ve genç edebiyatçı dostlarının tek arzusu İstanbul’da çıkan pek çok yayına karşın İzmir’in genç yazarlarını ve edebiyat dinamizmini ortaya koyacak bir dergi çıkarmaktır. Sonunda 1951 yılının ekim ayında Kervan Sanat Dergisi’nin ilk sayısı çıkar. Yayımlanan şiir ve hikâyeleri ile artık Tarık Dursun K. adı edebiyat çevrelerinde tanınmaya başlar. Bir yandan dergide çalışmakta diğer yandan Varlık başta olmak üzere çeşitli edebiyat dergilerinde şiirler yazmaktadır. Yine bu dönemde Tagore’dan şiir çevirileri yapar. Askerliği boyunca yazdığı hikâyeler, şiirler, kitap eleştirileri İstanbul ve Ankara’daki çıkan büyük edebiyat dergilerinde yayımlanır. Daha sonra Ankara’daki edebiyat çevresini genişleten Tarık Dursun, İkinci Yeni yazarlarının da yer aldığı dergilerde şiirlerini ve hikâyelerini yayımlamayı sürdürür.

Ankara’da çıkan Şimdilik, Şairler Yaprağı adlı edebiyat dergilerinin çıkmasına destek olur. Şairler Nurullah Ataç, Turgut Uyar, Metin Eloğlu gibi önemli edebiyatçıları bir araya toplayan Taşra dergisidir. 1957 yılında “Rıza Bey Aile Evi” adlı ilk uzun hikâyeden oluşan kitabını Ankara’da çıkarır. Böylece şöhreti, hayallerini süsleyen İstanbul’da duyulmaya başlar. Sonrasında ise birçok eser vererek Türk edebiyatına hizmet etmeye devam eder.

2.2.2. Yazarlık Anlayışı

Bu bölümde yazar Tarık Dursun K.’nin sanat anlayışı ele alınacaktır. Yazar, yaşamın içinden doğrudan aldığı malzemeyi, gözlemleri, öykü gerçekliğine göre kendi üslubuyla yeniden biçimlendirir yaratır. “ Ayrıca yazarın öyküde, okuru tek bir gerçeğe sevk eden, her şeyi bilen, gören bir yazar kimliğini yaktığını, kahramanlarını da törelerin kurallarını yıkmaya sevk ettiğini görürüz” (Fedai, 2008:306 - 323).

Gerçeğe farklı açılardan bakabilen, dış dünyada gözlediklerini özgün bir dil kullanma becerisine sahip bir yazarın başarılı olacağına inanır. Tarık Dursun bu

düşüncesini “Bir olayın, bir insanın hikâyeleşmesi sizin yeteneğiniz kadar tutumunuza, kişisel dünya görüşünüze, insana yaklaşmanıza, onun sorunsallığını başkalarıyla paylaşma çabalarınıza sıkı sıkıya bağlıdır” [İmbatla Dol Kalbim (Dramatik Belgesel), 2012] şeklinde ifade eder. “Ben bildiğimi yaşadığımı yazarım, bu yüzden kahramanlarım içinde yaşadığım sınıfın insanlarıdır. Serüvenler onların serüvenidir. Abartılmış, şişirilmiş, olağanüstü oluşların görünürlerin, vakaların hikâyeye yalnızca gelip geçici kazançlar sağladığını bilirim” [İmbatla Dol Kalbim (Dramatik Belgesel), 2012]. Konu yerine hikâyeye olacak insanı seçer ve önemli olanın tanıklık aracılığıyla yansıtılan gerçek olduğunu düşünür.

Yazar, yazma eylemi ile ilgili düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir:

“Yazarlık, hiçbir çağda, hiçbir dönemde de kolay olmamıştır. İster şair, ister romancı-hikâyeci, ister oyun yazarı, ister eleştirmeci, ister denemeci olsun herkesin yazarlık yaşamında ‘bir yıldızın parladığı anlar’ olmuştur. Akıllı demiyeyim, güçlü ve gerçekten ‘yazar’ olan kişi, bu ‘an’ı yaşarken de, öldükten sonra da sürdürmesini bilendir” (K., 1983:5).

Romanı türler içinde insana yaklaşmak açısından en geniş imkânlarla sahip olan bir tür ayrıntılar sanatı olarak görür. İyi bir romancının insan sarrafı olması, insanın kalbine, geçmişine ve bugününe, dışındaki dünyaya bir projektör tutması gerektiğine inanır. “...hikâyede yer verilen duruma müdahale etmeyerek kişilerin hissettiklerine, düşündüklerine yer verir” (Furtana, 2014:39 - 52). İnsanların tüm zaaflarının gerçekçi olarak yansıtıldığında başarılı romanlar yazılacağına inanır. Romancı olarak ustası, Orhan Kemal’i benimser.

Yazarlık hayatı oldukça geniştir. Hikâyeye, roman, düz yazı, eleştiri, kitap tanıtımı, çocuk edebiyatı gibi alanlarda yazmış ve hepsinde başarıya ulaştığının yorumu yapılabilir. “Edebiyatın hemen her türüne uzanan Tarık Dursun K.; şiir, öykü, roman, anı, deneme, mektup, gezi yazısı, çocuk edebiyatı üzerine vermiş olduğu eserler; senaryo yazımı, sinema ve edebiyat eleştirileri, gazete yazıları, çevirileri ile oldukça üretken bir yazardır” (Özgün, 2019:181 - 198). Tarık Dursun yaşadığı yeri yazar, oradan beslenir. “...bireysel konuların yanı sıra toplumdaki birtakım aksaklıkları mercek altına almayı da ihmal etmez” (Özgün, 2019:181 - 198). Doğduğu yer İzmir ve Ege’nin panoramasını verir. Eserlerini okurken bütün olarak semacılıktan gelen bir anlayışı ile görüntü çıkarmamızı sağlar.

Masalcıdır. Masal anlatmada bugünün çocuğunun okuyacağı bir lezzette yazmıştır. Özellikle çocuğa dil zevki verme amacı güder. Çocuk kitaplarında dil anlayışı verme, hayal gücü genişletme gibi amacı vardır.

Doğan Hızlan, Tarık Dursun hakkında “Türk Edebiyatında değil Türk Edebiyat Tarihinde de yer alan bir usta yazardır” [İmbatla Dol Kalbim (Dramatik Belgesel), 2012].

Halit Kakinç ise Tarık Dursun ile alakalı olarak “15, 16 ve 17. yüzyıl Anadolu şairlerinin kullandığı Türkçe nasıl ki hâlâ anlaşılabilirse bundan epey zaman sonra Tarık Dursun hikâyelerini romanlarını okuyanlar aynı keyfi alacaktır” [İmbatla Dol Kalbim (Dramatik Belgesel), 2012]. ifadelerine yer verir.

Şimşek, Tarık Dursun K.nın yazarlık anlayışını anlatırken şu ifadelere yer verir:

“Yaramaz Kuzu (1994), Hoşça Kal Küçük (1995), Otobüsüm Kalkıyor!.. (1996), Kerem’i Kimse İstemiyor (1997), Benim Dedem Bir Tane (2003), Kırmızı Otobüs (2011) gibi kitaplarında yer yer imgesel dile yaslanır, insanı doğayı, çevreyi sevgi ekseninde kucaklayan metinler kaleme alır” (Şimşek, Türk Dili, 2014:45).

1957 yılında sanat hayatına İstanbul’da devam etmeye karar verir. Yeni İstanbul gazetesinde işe başlar. Askerlik yılında başladığı sinema yazarlığını sürdürür. Sinemanın kendine açacağı yeni ufakları fark eden Tarık Dursun, büyük bir umutla sinemaya bağlanır. Daha sonra Anadolu’da uzun bir yolculuğa çıkar ve köylülerin yaşamlarını, Anadolu mitlerini, destanlarını ve halk hikâyelerini araştırır. Bunları kendi öykülerine romanlarına ve senaryolarına taşır.

2.2.3. Yazarlığına Etki Eden Unsurlar

Bu bölümde yazar Tarık Dursun K.nın sanatına etki eden unsurlar ele alınacaktır.

2.2.3.1. Etkilendiği Edebî Şahsiyetler

Her edebî şahsiyetin fikir ve sanat dünyasını besleyen, ona edebîyat ve yazma sevgisi aşıl原因 sanatçılar bulunur.

Tarık Dursun etkilendiği kişileri şu şekilde belirtir:

“İlk ustam İzmir Anadolu gazetesinde Besim Akımsar’dı, son ustam ise Milliyet’te Abdi İpekçi idi. Besim Akımsar, bana kelime ekonomisi nedir, az lafla çok şey nasıl anlatılır, bana onu öğretmiştir. Abdi İpekçi’den ise bakmasını değil bakarken görmesini öğrendim” [İmbatla Dol Kalbim (Dramatik Belgesel), 2012].

Tarık Dursun, yazarlık döneminin çıraklık evresini uzun olarak nitelendirir. Bu dönemin çilesini de en çok Yaşar Nabi Nayır’ın çektiğini düşünür. 1952-54 yılları arasında askerlik döneminde hemen hemen iki haftaya bir Varlık dergisine hikâye yollayıp ondan geri dönüşler alırdı. Bu dönemlerinde Nayır ile ilişkisini şu şekilde ifade eder: “Çıraklığımı sürekli yüzüme vuruyordu o da. Çıraklığımı ve bir türlü kurtulamadığımı başıma kaktığı, falan ve filanca ustalara öykünüyor olmamı” (Lekesiz, 1999:26). Tarık Dursun, Yaşar Nabi Nayır’a iki yıl boyunca göndermiş olduğu tüm hikâyeleri yazarın incelediğinden ve eleştirip cevapladığından bahsederken hiç birini dergisinde yayımlamadığından yakınır.

Tarık Dursun K.nın etkilendiği isimlerin başında Orhan Kemal, arkasından Oktay Akbal ve bir de İlhan Tarus çıraklık döneminde arka çıkmış yazarlardır. Kendisi usta dediği isimleri sıkı şekilde okumuş takip etmiştir. Bu isimleri okumanın hikâyeyi nerden alıp nereye götürdüğünü gözlemlemenin hikâye yazarlığında kendi hikâyenizi bulduracak yöntem olarak görmüştür.

“Ben Orhan Kemal’i usta belledim, gerçi Sait Faik’in izini sürdüğüm de söylenmiştir. Orhan Kemal bir tür Hemingway, Steinbeck ya da Gorki benzeriydi ya da ben öyle görüyordum” [İmbatla Dol Kalbim (Dramatik Belgesel), 2012]. O sıralar Orhan Kemal hikâyede yepyeni olarak görmesi Sait Faik’ten, Sabahattin Ali’den farklı olduğunu düşünmesinden kaynaklanır. Yazmış olduğu Yabanın Adamları adlı kitabı Sait Faik Hikâye Ödülünü (1967)de ve 1985’te de Sait Faik Hikâye Ödülü (Ona Sevdiğimi Söyle) adlı kitabı ile ödül almasını sağlamıştır. Ayrıca 1984’te Orhan Kemal Roman Ödülü (Kurşun Ata Ata Biter) adlı romanı ile yazara ödül getirmiştir.

2.2.3.2. Sanat Çevresi

Her sanatçının kendine göre bir edebî muhiti olduğu gibi, yazar Tarık Dursun K.nın da belli bir sanat çevresi bulunur. Doğduğu yer ve hayata gözlerini yumduğu İzmir ve Ege’nin kentlerine yer vermekle beraber Ankara, İstanbul gibi büyük şehirlerde yaşadığından dolayı edebî ilişkilerini daha çok büyük yazın dünyasında gerçekleştirir. İlkokulu İzmir’de tamamlayıp ortaokul yıllarında

Ankara'ya gelen yazar, ilk yazma girişimine de Ankara'da başlar. Çocuk dergisinin yayın yönetmeni olan Ahmet Muhip Dıranas ile tanışması edebîyat dünyasına ilk adımını atmasına imkân sağlar. İzmir, Ankara, İstanbul gibi büyük şehirlerde olması ve seçtiği meslekler onu yazın dünyasının içine çekmiştir. İzmir Anadolu gazetesinde sinema eleştirileri yazdığı dönemde Besim Akımsar ile tanışır ve onu ilk ustası olarak görür. Milliyet gazetesinde ise Abdi İpekçi ile bakış açısını farklılaştırır. Bakmasını değil, bakarken görmesini öğrettiğini düşünür.

1950'li yıllarda dergi sayısı azdı. Varlık dergisi, Yeditepe dergisi bir de şiir ağırlıklı Avni Dökmeci'nin şiir ağırlıklı Kaynak dergisi vardı. Bu üç dergiden ikisinde dönemin usta isimleri Sait Faik, Halikarnas Balıkcısı, İlhan Tarus, Samim Kocagöz gibi yazarlar yer alırdı. Çokça hikâyeye göndermesine rağmen ilk gençlik yıllarında karşılık bulamamıştır dergilerde. Gençlik yıllarını oldukça özgüveninin yüksek olduğu yıllar olarak görür. 1951'de Küçük Dergi, Edebîyat Dünyası dergilerinde şiirleri, Yeditepe'de hikâyeleri yayımlanır. Arkadaşı Cengiz Tuncer ile birlikte "Devri Alem" adlı ilk şiir kitabını çıkarırlar. 1951'de Kervan Sanat Dergisi'nin ilk sayısını çıkarır. Şiire yönelme nedeni ise adını büyük dergilerde duyurmanın yolu şiirden geçmesidir. Yazdıkları İstanbul ve Ankara'daki büyük edebîyat dergilerince yayımlanması Tarık Dursun K.'nin edebîyat çevrelerinde tanınmasını sağlamıştır.

İkinci Yeni yazarlarının yer aldığı dergilerde şiirleri ve hikâyeleri yayımlanır. Nurullah Ataç, Turgut Uyar, Metin Eloğlu gibi önemli isimlerle de aynı dergide yazma ve tanışma fırsatı bulmuştur.

Hikâyelerinin dili, anlatımı ve kurgusu sinemaya aktarılmaya oldukça uygundur. Eserlerinin art arda sinemaya uyarlanması sonucu senaryo yazarlığı hız kazanır. Senaryo yazarlığı ve rejisörlük yapması sonucu Tarık Dursun K.'nin çevresini oldukça genişletir. Kısa filmler yapmaya karar verdiği ve hikâyeye yazdığı dönemde Fazıl Hüsnü Dağlarca'dan yardım ister. Ondan Altın Boynuz hikâyesini yani Haliç'i yazmasını ister. Bir destan yazan yazarın eserini sinemaya uyarlaması zor bir iş olduğunu fark edip vazgeçer.

1962’de Aramıza Kan Girdi filmiyle rejisörlüğe başlar. Eleştirmen Ali Gevgilil ile aylık yeni bir sinema dergisi çıkarır. Korkusuz Kabadayı (1963), Kelebekler Çift Uçar (1964), Cehennem Arkadaşları (1964) filmlerini çekmiştir.

Onun yazarlığı döneminde oldukça geniş bir yazar kitlesi vardı. Yazarı çağdaşları ile ele almak ve yazdığı dönemi iyi anlamak için bu isimleri bilmek gerekir. Başta Orhan Kemal, Oktay Akbal, Haldun Taner, ve Vüs’at O. Bener ve Mehmet Seyda, Hacıhasanoğlu, Kocagöz, Bilbaşar gibi usta hikâyeci yanında Edip Cansever, Necati Cumalı, Yaman Okay ve İlhan Berk ile bir araya geldiği yazar arkadaşları onun edebî çevresini oluşturur.

2.2.4. Tarık Dursun K.’nin Çocuk Edebiyatı ile İlişkisi

Yazar Tarık Dursun K. çocuklar için masal, hikâye, roman ve derlemeler kaleme almıştır. Özellikle çocuk edebiyatımızın değerli isimlerinden olan Tarık Dursun K. ortaokul yıllarında Ankara’da yayımlanan Çocuk Esirgeme Kurumunun yayın organı olan Çocuk dergisinin yayın yönetmeni Ahmet Muhip Dıranas ile tanışması edebiyat dünyasında ilk adımı olmuştur. Ahmet Muhip Dıranas’ın yönlendirmesi ile annesinden, ninesinden, mahallesinin yaşlılarından dinlediği masalları derlemeye başlar. Bunları imzasız olarak yayımlar.

Yazarın dünyasında çocukların büyük bir yeri vardır. Çocukluk dönemini sık sık işleyen yazar bu işleyişte çocukluk dönemine bir özlem duymaz. Tanık adlı hikâye için şu ifadeleri kullanır:

“O hikâye, bana sorarsanız çocukluğu işlemiyor; çocuksuluğu, büyümüşlüğe özenmiş, çocuksulukla büyümüşlüğe özenme arasında kalakalmış bir ara dönemin ilk bakışta önemsizmiş gibi gelen bir serüvenini anlatıyor. Bu yüzden de çocukluğa dönük bir özlem yok, böyle bir amaç da taşımıyor” (K., Zaman Işık Kelimeler’de Tarık Dursun K. Hakkı Zariç’e Anlatıyor).

Çocukluk dönemine ve çocukluğa dair birçok hikâye yazan yazarın hikâyelerinin hiçbirinde de nostalji yoktur. Tarık Dursun bu durumu şu ifadelerle belirtmektedir:

“Ben çocukluğumu aramıyorum, geri dönlün de istemiyorum. O, bir altın çağdı, hepimiz, herkes yaşadık ve geçti gitti sonra. Nostalji yalnızca bir özlem midir? Öyle bile olsa, bu duyguda bir pişmanlık, bir kırgınlık, bir mutsuzluk yok mudur? Hayır, ben bundan yana değilim. Geçmiş, geçmiştir” (K., Zaman Işık Kelimeler’de Tarık Dursun K. Hakkı Zariç’e Anlatıyor).

Yaşadığı dönemi dikkate alan yazar çocuk hikâyelerini geçmiş özelemleri olarak işlememiştir. Hikâye yazmaya başlarken hiçbir hikâyesinde başını sonunu

tasarlamadan yazmayı alışkanlık edindiğini savunan yazar yazmayı bir içsel dürtü olarak görür. Ciddiye aldığı şey ise dili kullanma becerisidir. Hikâyecilerin, dili şairlerden daha hünerli kullanmak zorunda olduğu düşüncesindedir. Konuyu pek önemsemez konunun işlenişi mühimdir onun için.

2.2.5. Yazma Ortamı

Her yazarın kendine göre yazım tarzı olduğu gibi, Tarık Dursun K. da eserlerinin yazım sürecinde kendine özgü bir tarz geliştirir. Yayın hayatına adım attığı dönemlerde 1950 Kuşağı'nın oldukça verimli yazarlarından biri olarak bilinen Tarık Dursun, ilk eserlerinde ve sanayileşmenin hızla ilerlediği dönemde İzmir 'in ve diğer Ege kent ve kasabalarının emek veren insanların yaşadığı mahallelerinde gençlik maceralarını, cinsel yaşamlarını ele alan ve çok çeşitli konularda eserler vermiştir. Yazarın anayurdu her zaman öncelikli yazılan, baş tacı yer olmuştur ve İzmir'in destancısıdır denilebilir. İzmir'de başlayıp güney şeridine, Kars'a hatta Almanya'ya uzanan bir hikâye coğrafyası vardır kitaplarında. Daha sonraki eserlerinde dönemin popüler konularından uzak içerikli temalara yönelmeye başlamıştır. Eserlerinde başka yazarlarca işlenmeyen konulara yer veren yazar; emekçilerin yaşayışı, geçim sıkıntısından, fabrika işçilerinden, inşaatlarda çalışan insanlara, yapı ve deniz işçilerinden, esnaf ve memur sınıfının hayat savaşlarına, yoksul insanların mücadelelerinden, Almanya'ya başlayan göçe kadar değişik toplumsal konulara değinmiştir.

Eserlerinin çoğunda özellikle öykülerinde çocukluk ve gençlik anlarına, gözlemlerine dayanan yaşamın birtakım kesitlerine yer vermiştir. Halk öykülerini, köy ve kent yaşamını anlatarak dil ve anlatım özelliklerini de kullanarak oluşturmuştur.

2.2.6. Yazma Biçimi

Düzenli bir eğitim hayatı olmayan yazar, halkın hoşuna gidecek konulara yer vermiş, gazeteciliğinin de ona katmış olduğu tecrübe ile halkın da rahatça anlayabileceği bir dil ile yazmıştır. Kullandığı dil; genellikle halkın söyleyişlerine dayanarak akıcı, yalın ve şiirseldir. Özellikle Ege kent ve kasaba yaşamını gözleme dayalı ve eleştirel bir dille anlatmayı tercih etmiştir. Öykülerinin pek

çoğun anı tadındadır ve lirizm unsurlarına da rastlamak mümkündür. Çözümleyici alttan alta yorumlayıcı bir anlatım şekli hikâyelerinde bulmak mümkün olmuştur.

Anlatım tekniği konusunda önemli yere sahip olan Şükran Kurdakul, Tarık Dursu hakkında şu açıklamalarda bulunur:

“Sinema dilinin özelliklerinden yararlanarak oluşturduğu yalın ve etkili anlatımı, özellikle çizim ve diyalog ustalığının yanı sıra anlatım-betimleme-ruhsal çözümleme dengesini koruyan öyküleriyle sevildi” (İmbatla Dol Kalbim (Dramatik Belgesel), 2012).

Kimi hikâyelerini de aynı dönem yaşadığı yazar arkadaşlarına ithaf etmiştir ya da onlara göndermeler yaparak kaleme almıştır. “Herkesin Dilindeki O Üsküdarlı Kız” adlı hikâyesini Metin Eloğlu’na armağan ettiğini, “Hepsi Hikâye”de sadece yazarın kendi hayatından özel isimlere değil, Edip Cansever’i özlediğine, Necati Cumalı’ya yaptığı gizli göndermeye, Yaman Okay’la izlenmiş sığırcıklardan, İlhan Berk’le kaçamak içki içilmiş eski bir Ankara gecesine dek bir dolu şey” [İmbatla Dol Kalbim (Dramatik Belgesel), 2012]. olarak ifade eder.

Öykü kitaplarının başlıkları ustalıkla oluşturmuş, çarpıcı izler taşır. Ayrıca konuşma dilini başarıyla kullanan yazar, birbirinin devamı niteliğinde hikâyeler kaleme almıştır.

2.2.7. Aldığı Ödüller

Tarık Dursun K.’nin aldığı ödüller şunlardır:

- 1961 Türk Dil Kurumu Ödülü (Güzel Avrat Otu)
- 1967 Sait Faik Hikâye Ödülü (Yabanın Adamları)
- 1984 Orhan Kemal Roman Ödülü (Kurşun Ata Ata Biter)
- 1985 Sait Faik Hikâye Ödülü (Ona Sevdiğimi Söyle)
- 1987 İş Bankası Büyük Edebîyat Ödülü (Ömrüm Ömrüm)
- 1991 Yunus Nadi Roman Ödülü (Ağaçlar Gibi Ayakta)
- 2006 Sedat Simavi Edebîyat Ödülü (Hepsi Hikâye) adlı ödüller verilmiştir.

2.3. Tarık Dursun'un Eserleri

Bu bölümde yazar Tarık Dursun K.'nin eserleri ele alınmıştır. Tarık Dursun'un kitapları; türlerine göre hikâye kitapları, roman, çocuk edebiyatı, masal kitapları, şiir, antoloji, düz yazı, senaryo, ve çeviri kitapları kaleme almıştır.

2.3.1. Hikâye Kitapları

Yazarın bütün hikâyeleri 2009 yılında Yapı Kredi Yayınları tarafından toplu olarak yayımlanmıştır. 1976 yılına kadar yazdıkları Karanfil Hikâye, Toplu Öyküler 1 cildinde, 2006 yılına kadar yazdığı hikâyeler Gönülümün Bir Parçası, Toplu Öyküler 2 cildinde toplanmıştır. Ayrıca 2004 yılında, Gendaş Yayınları yazarın kendi öykülerinden hazırladığı bir seçkiyi de "Hikâyeler" adı ile derlemenin başlığı olarak belirleyip yayınlamıştır.

- K.,Tarık Dursun (1945); Atmacanın Oğlu. Aydınlık Basımevi.
- K.,Tarık Dursun; Hasangiller (Seçilmiş Hikâyeler, İstanbul 1955, 2 öykü: Hasangiller; Evlere Şenlik).
- K.,Tarık Dursun (1957); Rızabey Aile Evi, Varlık Yayınevi.
- K.,Tarık Dursun, Vezir Düşü (Yeditepe İstanbul 1957, 13 öykü: Deli Gençlik; Dalgacı Mahmut; Geri Kalanı; Gündüz Matinesi; Dayıcı; Gecelerin Hakimi; Dağ Başında; Kamyon Deviren; Zabel Manol İçin Hikâye; El İşleri; Tarık Dursun K.'nin Hikâyesi; Deli Otları İstanbul'un; Vezir Düştü).
- K.,Tarık Dursun (1960); Güzel Avrat Otu (Düşün, İstanbul 1961, 15 öykü: I.Şan: Yusufçuk-El Gitti Biz Kaldık; II. Şan: Musikili Oda; III.Şan: Uzanıp Öpüyorum Usulca; IV.Şan: Makosen Giyen Kızlar Baladı; V.Şan: Ölü Delikli Yıldız Gecede Aşk Oyunu; VI: Havlu; VII.Şan: Güzel Avrat Otu; İda'dan Öte: İda; Güdük; Ak Sandalye, Kara Sandalye, Denklem; Annemin Aşları: Eğri Ağıt; Bıçak İşi; Oyunsu; İlik).
- K.,Tarık Dursun (1965); Sevmek Diye Bir Şey (Kurul, İstanbul 1965, 11 öykü: Sevmek Diye Bir Şey; Adı Yalnızlığı; ...'Den Sonrası ...'Den Öncesi; Uzun Gece; Olanak; Musikili Oda; Uzanıp Öpüyorum Usulca; Aşk Oyunu; Kof Demir; Yalın Bıkıntı; Ben Sana Teşekkür Ederim...).
- K.,Tarık Dursun. (1966); Yabanın Adamları (Kurul, İstanbul 1966, Bilgi, Ankara 1991, 12 öykü: Yarınli Gece; Eski Babam; İskenderun-Ante'ke; Kürtaj; Yabanın Adamları; Biz İnsanlar; Haydarlı Ev; Memurum, Memursun, Memur; Zühre; Tutanak; Aşkın E Hali; Filo).
- K.,Tarık Dursun (1970); 36 Kasım Tekmili Birden (Ok, İstanbul 1970, 12 öykü: Kamelalı Kadın; Ben Bir Pranga Kaçağım; Maceralar Kralı;

Unutulmaz Şarkı; Venedik Tatili; Gungadin; Silahlara Veda; Mahçup Delikanlı; Üç Silahşörler; Vahşi Koşu; Vadim O Kadar Yedildi Ki; The End).

- K.,Tarık Dursun (1972); Bağrıyanık Ömer ile Güzel Zeynep (Sinan, İstanbul, 1972, 12 öykü: Gül ile Sitemkar; Bolu Beyi'nin Hikâyesi; Elif ile Mahmut; Tahir ile Zümre; Hurşit ile Mah Mahri; Avcı Behram; Derdiyok ile Zülfüsiyah; Sürmeli Bey; Bağrıyanık Ömer ile Güzel Zeynep; Seyfülmülk Hikâyesi; Memo ile Zin; Müzeyyen ile Ben).
- K.,Tarık Dursun (1976); Bahriyeli Çocuk (Koza, İstanbul, 1976, 8 öykü; Bahriyeli Çocuk; Ninemin İki Kumrusu; Anneciğini Hatırladıkça Bak; Taksim Anıtı Önünde Bir Delikanlı; Sahi, Ferihan Var mıydı?; Muzaffer Babam; Bir Biletçinin Anısına; Nafakalık).
- K.,Tarık Dursun (1982); İmbatla Dol Kalbim (Adam, İstanbul, 1982, Bilgi, Ankara, 1997, 13 öykü: Ayrılık Yazı; Sınırdaki; Nerede Eski Hüznü Mehtabın?; Dışarıklık; Yitik Nergisler Söylencesi; Kum Saati; Gönlümün Bir Parçası; Yeni Zaman Denizsizi; Kırgın ve Sevgisiz; Zeliha; İmbatla Dol Kalbim; Bir Zamanlar Bir Kent).
- K.,Tarık Dursun (1984); Ona Sevdiğimi Söyle (Bilgi, Ankara, 1984, Bilgi Ankara, 1999, 22 öykü: Eşek; Suskunlar; Ölünün Arkadaşı; Yapayalnız; Pezevenkler; Uç, Uç Böcekçik!; Kiraz; Çoğaltma; Hikâye Yerine Gececek Aşk Mektubu; Altın Arı; Sümbül Teber; Üçüncü Günü; Ona Sevdiğimi Söyle; Zabel Manol İçin Hikâye; M.Akif Bey'in Gökyüzü Serüveni; Geri Kalanı; Elishleri; Gecelerin Hakimi; Av; Görgü Tanığı Otobüsü; Yine Bir Sızı; Evlere Şenlik).
- K.,Tarık Dursun (1987); Ömrüm Ömrüm (Bilgi, Ankara, 1987, Bilgi, Ankara 1994, 12 öykü: Pide; Unutulmaz Şarkı; Karıncalar; Mülakat; Karanfilli Hikâye; Venedik Tatili; Üç Silahşörler; Fellow Öldü; Eller Yukarı Amca; Ömrüm Ömrüm; Memleketli; Kamelyalı Kadın).
- K.,Tarık Dursun (1992); Öyküler, Gendaş, İstanbul, 1992.
- K.,Tarık Dursun (1993); Aşk Allahaismarladık (Bilgi, Ankara, 1993, 8 öykü: Yaz Öpüşleri; Bizi Hatırlıyor musun?; Bir Dal Çitlenbik; Aşk, Allahaismarladık; Uzak Aşklarla; Anısı Kalır; Bitmiş Bir Yazın Peşinden; Evvel Zaman Yazları).
- K.,Tarık Dursun (1996); Yaz Öpüşleri (Bilgi, Ankara, 1996, 20 öykü: Öpüşsüz Bir Güvercin Aşkı; Aşklara Gelen Tren; Ara Name: ...ve Büyükanne Aşk Yokken Ölür; Aşk Karanlıkta Büyümez; Ara Name: Herkes Bir Kez Çocuktur; Küllenmiş Bir Eski Zaman Aşkı; Ara Name: Yaban Gülleri Ne Zaman Açar?; Geriye Dönüş Aşkları: Gökten Bir Sürü Yaz Kuşları Geçiyor; Ara Name: Aşka Uçan Ateş Böcekleri; Geriye Dönüş Aşkları: ...ve Seni Gizlice Öpüyorum; Ara Name: Sabahı Yok Gece; Onu Ağzından Öptüm; Bir Resimde Aşkın Teşekkürü; Aşka Dönüş Var mı?; Çıkmaz Sokak Aşkları'ndan; Şehir Aşklarına Örnek: Ey Aşk Ben

Gidiyorum!: Bir Zamanlar Aşk; Ara Name: Kaçaklar Ağlar; Aşkın Göz Yaşları; Öpüşsüz Bir Ayrılık Hikâyesi).

- K.,Tarık Dursun (1999); Gönderdiğin Mektubu Aldım, Bilgi Yayınevi.
- K.,Tarık Dursun (2003); Dulevi (Bulut, İstanbul 2003, 26 öykü: Pencereden Bakınca Kayısı Ağacı; Cankurtaran: İki Kez; Sabahları Yatak Toplamak; Elim Elim İbrişim; Elde Var Bir Kuşum; Senin Çocukluğun Benim Çocukluğum; Bizim Eve Bitişik Evin Hikâyesi; Sen Olmasan, O Olmasa; İstanbul Masalı; Üstünden Bir Hafta Geçince; Çocuklar İçin Öğretmen; Babam ve Ben; Sen Annesin; Elini Ver Bana Cevdet Kudret Bey; Unutulur Zamanlarda; Beni Öptün O Gün; Eski Park; Adaçayı; Yüzün Yüzünmüş; Geriye Dönüştü Hikâye; Annem Öldü; Kayaoğlu'nu Biraz Geçince; Günü Geçmiş Bir Aşk Hikâyesi; Sonraki Zaman İçinde İkili Konuşmalar; Ankara'ya Gelmiştin, Aylardan Temmuzdu; Çılbır; 36 Pozluk Bir Makara).
- K.,Tarık Dursun (2004); Sümbülteber (Dünya, İstanbul 2004, 23 öykü: Makine; Deli Gençlik; Gündüz Matinesi; Zabel Manol İçin Hikâye; Güzel Avrat Otu; İda; Bıçak İş; İlik; Sevmek Diye Bir Şey; Tutanak; Unutulmaz Şarkı; Sürmeli Bey; Bağrıyanık Ömer ile Güzel Zeynep; Ninemin İki Kumrusu; İbadla Dol Kalbim; Pezevenkler; Hikâye Yerine Gececek Aşk Mektubu; Ona Sevdigimi Söyle; Sümbülteber; Yine Bir Sızı; Ömrüm, Ömrüm...; Aşk, Allahaismarladı; Bitmiş Bir Yazın Peşinden).
- K.,Tarık Dursun (2006); Karanfilli Hikâye/ Toplu Hikâyeler 1 (Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009 Hasangiller (1955); Vezir Düştü (1957); Güzel Avrat Otu (1960); Sevmek Diye Bir Şey (1965); Yabanın Adamları (1966); 36 Kısım Tekmili Birden (1970); Bağrıyanık Ömer ile Güzel Zeynep (1973); Bahriyeli Çocuk (1976) adlı kitapları bir arada basılmıştır).
- K.,Tarık Dursun (2006); Gönlümün Bir Parçası/ Toplu Öyküler 2 (Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009, İbadla Dol Kalbim (1982); Ona Sevdigimi Söyle (1984); Ömrüm, Ömrüm...(1987); Aşk, Allahaismarladık (1993); Yaz Öpüşler (1996); Dul Evi (2003); Hepsi Hikâye (2006) adlı kitapları bir arada basılmıştır.
- K.,Tarık Dursun (2006); Hepsi Hikâye (Aykırı).

2.3.2.Romanları

- Rızabey Aile-evi (1957)
- İnsan Kurdu (1959)
- Sabah Olmasın (1967)
- Denizin Kanı (1968; televizyona uyarlanıp dizi olarak yayınlandı, 1980)
- Kopuk Takımı (1969)

- Gün Döndü (1974)
- Hoşça Kal Küçük (1979) (çocuk romanı)
- Kayabaşı Uygarlığının Yükselişi ve Birdenbire Çöküşü (1980)
- Alçaktan Uçan Güvercin (1980; televizyona uyarlanıp dizi olarak yayınlandı)
- Kurşun Ata Ata Biter (1983)
- İnsan Kurdu (1983; ikinci versiyon)
- İyi Geceler Dünya (1986)
- Bağışla Onları (1989)
- Ağaçlar Gibi Ayakta (1990)
- Bizimkisi Zor Zanaat (1990)
- Alo, Harika Hanım Nasılsınız? (1999)
- Kutup (2003)
- Sessiz Çılgılık (2012)
- Son Yol – 68’lerin Gözyaşları (2012)

2.3.3. Çocuk Edebîyatı’na Yönelik Eserleri

- Deve Tellal, Pire Berber İken (1970)
- İyilikçi Tilki (1970)
- La Fonten Masalları (1973) (Derleme)
- Bir Küçücük Aslancık Varmış (1971)
- Ezop Masalları (1966) (Derleme)
- Yaramaz Kuzu (1994)
- Hoşça Kal Küçük (1995)
- Otobüsüm Kalkıyor!.. (1996)
- Kerem’i Kimse İstemiyor (1997)
- Güzel Uykular Alara: Çocuklara Her Gece Bir Masal (2001) (Derleme)
- Benim Dedem Bir Tane (2003)

- Bir Varmış Bir Yokmuş Memleketin Birinde... (2007)
- Az Gittik, Uz Gittik, Dere Tepe Düz Gittik (2008)
- Kırmızı Otobüs (2011)
- Tekerlemeler
- Bilmeceler

2.3.3.1. Masal kitapları

- Pıtır'ın Masalları: Pıtır'ın Masalı
- Pıtır'ın Masalları: Keloğlan
- Pıtır'ın Masalları: Yalancı Tilki ile Doğrucu Nalbant
- Pıtır'ın Masalları: İyilikçi Şehzade ile İyilikçi Balıkçı
- Pıtır'ın Masalları: Küpteki Çil Çil Altınlar
- Pıtır'ın Masalları: Kurnaz Tilki ile Tilkiden Daha Kurnaz Tavşan
- Pıtır'ın Masalları: Hapşırıklı Minik Cin
- Pıtır'ın Masalları: Denizler Sultanı
- Pıtır'ın Masalları: Gökten Yıldız Düşüren Zürafa
- Pıtır'ın Masalları: Aynalar Gerçekçidir
- Pıtır'ın Masalları: Ateşler Sultanı ile Sular Şehzadesi
- Pıtır'ın Masalları: İyilik Eden İyilik Bulur

2.3.4. Şiirleri

- K., Tarık Dursun. (1951). *Devr-i Alem (Cengiz Tuncer ile Birlikte)*

2.3.5. Antolojileri

- Büyük Türk Şiiri Antolojisi (1961) (Ümit Yaşar Oğuzcan'la birlikte 6 cilt olarak hazırlanmıştır)
- Şiirimizde Aşk ve Kadın
- Şiirimizde Ölüm
- Şiirimizde İstanbul
- Şiirimizde Ayrılık

- Şiirimizde Taşlama
- Şiirimizde Tabiat

2.3.6. Düz Yazıları

- Ünlü Sinema Rejisörleri (1963)
- Edebîyat Üstüne Narin (1993)
- Ben Unutmadan (1994) (Anı)
- Gavur İzmir Güzel İzmir (1994)
- Geçti Akşam Suları, Ben Unutmadan 2 (1997) (Anı)
- Göl Hafif Çalkantılı Olacak (1997) (Deneme)
- Gönderdiğin Mektubu Aldım (1999) (Mektuplar)
- Kitaplara Giden Tren (2001)
- Şehir Senin Bu Şehir Benim, Turne Anıları (2002) (Anı, Söyleşi)
- Dünya Düzdür (2003)
- Atım Kaçtı Ben Vuruldu (2004) (Deneme)
- Amma da Accayıp Dünya (2005)
- Bir Gün Bir Issız Adaya Düşerseniz (2005)
- Kokulu Kentler (2007) (Gezi)
- Kaş Kaş Üstüne Taş Taş Üstüne (2008)

2.3.7. Senaryo

- Aşkın Dünü, Bugünü, Yarını (1966) (yazarın “Sevmek Diye Birşey” adlı hikâyesinden uyarlanmıştır)

2.3.8. Çevirileri

- Film ve Rejisör (1961) Yazar: Don Livingston
- Bir Damla Kan, Bir Damla Petrol (1965) (Derleme) Yazarlar: Antoine Zischka, Jouri Semyonow, Victor Perlo, Sam Aaronovitch, Floraence Elliot, M. Summerkill, Thomas G. Buchanan
- Altın Çağ (1967) Yazar: William Saroyan

3. TARIK DURSUN K.NIN YAPITLARINDA SÖZ VARLIĞI

Bu başlıkta, Tarık Dursun K.nın çocuk hikâye kitaplarında yer alan ve Türkçenin söz varlığı ögelerinden atasözü ve deyimlerin tespiti yapılmış ve bu inceleme sonucunda söz varlığı ögeleri sözlük şekline getirilmiştir. Bu ögeler kitaplardaki kullanımın yanı sıra ögelerin tekrarlandığı kitapların isimleri kısaltmalar şeklinde sayfa numaralarıyla birlikte yay ayraç içinde gösterilmiştir. Tarık Dursun K.'nın kaleme aldığı on adet çocuk hikâye ve romanlarındaki söz varlığı ögelerine aşağıda yer verilmiştir:

3.1. Atasözleri

Bu bölümde, Tarık Dursun K.nın yapıtlarında yer verdiği atasözleri incelenmiştir. Atasözlerinin tespiti yapılırken Ömer Asım Aksoy'un Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, Necmi Akyağın'ın Türkçemizin İncileri Atasözlerimiz Tanıklı Sözlük ve Altın Yayınları'nın *Altın* Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü adlı eserlerinden faydalanılmıştır. İncelenen yapıtlardan 27 atasözüne yer verildiği tespit edilmiştir.

- ***Akıl yaşta değil baştadır.***

“... çünkü her zaman akıl yaşta değil başta olmaz.” (İT. 69)

- ***Arife tarif gerekmez.***

“Arife tarif edilmez, arif olmayan tarif bilmez.” (İT. 82)

- ***Az veren candan, çok veren maldan***

“...dediler az veren candanmış, çok veren maldanmış.” (BVBY. 63)

- ***Azıcık aşım, kaygısız başım.***

“Azıcık aşım, kaygısız başım olsun, onu istiyorum.” (İT. 96)

- ***Başa gelen çekilir***

“Ne yapalım olur, başa gelen çekilir demiş.” (İT. 18, DTPBİ. 74)

- ***Çam sakızı çoban armağanı.***

“Çam sakızı çoban armağanıdır.” (İT. 123)

- **Çıkmadık candan umut kesilmez.**

“Çıkmadık candan umut kesilmez padişahım.” (İT. 52)

- **Derdini saklayan (söylemeyen) derman bulamaz.**

“Derdini söylemeyen derman bulamaz.” (İT. 68, DTPBİ. 56)

- **El mi yaman bey mi yaman?**

“Söyle bakalım el mi yamanmış, bey mi, ha?” (AGUG. 24, YK. 105, BKAV. 42)

- **Elçiye zeval olmaz.**

“Elçiye zeval olmaz Kocabeyoğlu, git dersen giderim.” (İT. 41)

- **Elden gelen övün (ülüş) olmaz, o da vaktinde (her vakit) bulunmaz (gelmez).**

“Eşten dosttan öğün gelmez, gelse bile vaktinde gelmez...”(BVBY. 98, DTPBİ. 82)

- **Et tırnaktan ayrılmaz.**

“Et tırnaktan ayrılır mı?” (İT. 119)

- **Etme bulma dünyası**

“...bu dünya etme bulma dünyası!” (YK. 95)

- **Evdeki hesap (pazara)çarşıya uymaz**

“Evdeki hesap çarşıya uyan türden değilmiş çünkü.” (AGUG. 29, BVBY. 78)

- **Evli evine köylü köyüne (gerek)**

“Evli evine köylü köyüne çekilmişti.” (KO. 53)

- ***Gidip de gelmemek var, gelip de görmemek (bulamamak) var.***
“Gidip de gelmemek, gelip de bulmamak var.” (DTPBİ. 91)
- ***Göz görmeyince gönül katlanır.***
“Göz görmeyince gönül nasıl olsa katlanır.” (İT. 75)
- ***Gözden irak (uzak) olan gönülden de irak (uzak) olur.***
“Gözden irak olan gönülden de irak olurmuş.” (BVBY. 79)
- ***Haydan gelen huya gider.***
“Zaten haydan gelmişti, huya gideceği varmış, gitti.” (İT. 139)
- ***Her koyun kendi bacağından asılır.***
“Her koyun kendi bacağından asılır, herkesin sorgusu kendinedir.” (DTPBİ. 94)
- ***İsteyenin bir yüzü kara, vermeyenin iki yüzü.***
“İsteyenin bir yüzü, vermeyenin iki yüzü kara.” (İT. 40, YK. 48, BVBY. 144)
- ***Kaş (ile) göz gerisi söz.***
“Kaş göz, gerisi söz...” (İT. 88)
- ***Kel ilaç bilse başına sürer***
“Kelin merhemi olsa başına çalar.” (BKAV. 46)
- ***Kul bunalmayınca (sıkılmayınca) Hızır yetişmez.***
“Bak, kul sıkıştı; Hızır da yardıma koştu.” (BVBY. 26)
- ***Son pişmanlık fayda vermez (etmez)***
“Son pişmanlık fayda vermez, bilmiyor musunuz bunu?” (BKAV. 19)

- ***Tek (bir) elin nesi var iki elin sesi var***

“Tek elin nesi var iki elin sesi var.” (İT. 13)

- ***Ummadık taş baş yarar.***

“Ummadık taş baş yarar.” (İT. 52, BKAV. 66)

3.2. Deyimler

Bu başlıkta, *Tarık Dursun K.nın* çocuk hikâye kitaplarında yer alan deyimlere yer verilmiştir. Bu söz varlığı ögesinin tespiti belirlenirken Ömer Asım Aksoy’un Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, Necmi Akyalçın’ın Türkçemizin Anlamsal Zenginlikleri Deyimlerimiz ve Altın Yayınları’nın Altın Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü adlı yapıtlardan yararlanılmıştır. Yapılan bu çalışmada, birden çok kitapta bulunan söz varlığının örnek cümlesi ilk eserden alınmış, diğer yapıtlarda ise sadece söz varlığı ögesine yer verilmiştir. İncelenen yapıtlarda tespit edilen 669 deyim alfabetik sıralanışı aşağıda şu şekilde verilmiştir:

- ***acele etmek***

“Acele et, vakit geçiyor!” (KKİ. 48)

- ***aceleye getirmek***

“...böylesine işi aceleye getiriyorsunuz?” (BKAV. 19)

- ***acı çekmek***

“...bunca derdi, acıyı çektirmemeliymişsin.” (DTPBİ. 30)

- ***acından ölmek***

“Otura otura adam acından ölür be...” (BKAV. 11)

- ***açık seçik***

“...konuk odasından açık seçik duydu.” (KKİ. 105, BDBT. 23)

- ***aç susuz kalmak***

“...yine kötölemiş, aç susuz kalmış.” (YK. 107, BKAV. 112)

- ***açtı ağzını yumdu gözünü***

“...sonra açtı ağzını yumdu gözünü, başladı avaz avaz ağlamaya.” (HKK. 56, YK. 116)

- ***ağız ağza vermek***

“Ağız ağza vermişler, doluya koymuşlar, doludan alıp boşa koymuşlar.” (BVBY. 168)

- ***ağız tadıyla***

“Hadi, gidelim, ağız tadıyla balımızı yiyelim.” (YK. 24)

- ***ağzı (bir karış) açık kalmak***

“...diye şaşkınlıktan ağzı bir karış açılan Hav Hav Köpek sormuş.” (AGUG. 88)

- ***ağzı kulaklarına varmak***

“...ağzı kulaklarına vardı.” (BDBT. 25, BVBY. 87)

- ***ağzı laf yapmak***

“Gün güne geliyor, serpiliyor, ağzı laf yapıyor...” (BVBY. 137)

- ***ağzına bakmak***

“Herkes kraliçenin ağzına bakar.” (BVBY. 137)

- ***ağzına geleni söylemek***

“Padişah kızgınlığından ağzına geleni söylemiş.” (AGUG. 34)

- ***ağzına (ağızlarına) layık***

“Aslan Kral’ın ağzına layıkmış.” (BVBY. 25)

- ***ağzına sakız etmek***

“...eski hâlimi hiç göremem şarkısını ağzına sakız edip anıra anıra söylemeye...(BKAV. 112)

- ***ağzından baklayı çıkarmak***

“Sonunda ağzındaki baklayı çıkardı.” (BKAV. 50)

- ***ağzından kaçırmak***

“Bir ara eşi ağzından kaçırmıştı...” (BDBT. 16)

- ***ağzından laf almak***

“...kızın ağzından laf almak mümkün değildi...” (HKK. 184)

- ***ağzını açmamak***

“Ağzını açıp tek kelime konuşmadı, konuşamadı.” (HKK. 158)

- ***ağzını aramak***

“...yanına varmış, sormuş, ağzını aramış.” (İT. 112)

- ***ağzını bıçak açmamak***

“Hepsi de durgundu, ağızlarını bıçak açmıyordu.” (KO. 89, AGUG. 62)

- ***ağzının suyu akmak***

“...kestane gömdüğünü görünce ağızlarının suyu akmış.” (AGUG. 76, BVBY. 72, BKAV. 107)

- ***ağzı var dili yok***

“... yataklara düşmüş, ağzı var dili yokmuş.” (İT. 68)

- ***akan sular durmak***

“...akan suları durdurmuş ya da tersine akıtmış.” (YK. 87)

- ***akıl almamak***

“Bir yıl ormanda akıl almaz bir kıtlık başgöstermiş.” (AGUG. 68)
- ***Akıl akıldan üstündür.***

“Akıl akıldan üstündür, deveden büyük fil vardır.” (DTPBİ. 68)
- ***akıl erdirememek***

“Oldum bittim şu insanlara akıl erdiremedim.” (KO. 37, KKİ. 103, HKK. 101)
- ***akıl etmek***

“Kim akıl etti bunu?” (HKK. 150, BDBT. 21, BKAV. 104)
- ***akıl öğretmek***

“Akıl öğretme bana.” (BVBY. 86)
- ***akıllı uslu***

“...biri bile akıllı uslu duramıyor.” (AGUG. 90)
- ***akıl vermek***

“... demiş karısı, akıl vermiş.” (İT. 112, HKK. 18, AGUG. 71, BDBT. 161, YK. 35, BKAV. 42)
- ***akla kararı seçmek***

“Anne ile baba onu susturana kadar akla kararı seçtiler.” (HKK. 56)
- ***akla yakın***

“...bu önerisini akla yakın bulmuş...” (BVBY. 151)
- ***aklı başına gelmek***

“Akı başına geldiğinde Niş yakınlarında bir yerde...” (KKİ. 35, AGUG. 47, BDBT. 34, BVBY. 18 BKAV. 85, DTPBİ. 77, YK. 51)

- ***aklı başında***
 “...bilgili, akli başında ne kadar insan varsa...” (BVBY. 146, DTPBİ. 66)
- ***aklı başından gitmek***
 “Kızı görmüş, akli başından gitmiş.” (İT. 15, AGUG. 30, BVBY. 19, DTPBİ. 90)
- ***aklı ermek***
 “Fazlasına erse erse, senin aklin erer.” (İT. 133, BKAV. 109)
- ***aklı fikri***
 “Akli fikri tavukta olan komşu...” (BVBY. 159, KKİ. 27, AGUG. 47, BDBT. 108, BKAV. 69)
- ***aklı gitmek***
 “...sevincinden akli gitmiş.” (İT. 73, BVBY. 64)
- ***aklı kesmek***
 “Aklin kesiyor mu yani?” (KO. 8, İT. 117)
- ***aklına düşmek***
 “Derken bir gün Güneş’in aklına düşmüş.” (AGUG. 71)
- ***aklına esmek***
 “...bir gün aklına nerden esmişse esmiş...” (BVBY. 118, BKAV. 95, DTPBİ. 105)
- ***aklına gelmek***
 “İrkildi aklına gelenle, bereket Ayşe’nin dediklerini hatırlayınca rahata erdi.” (KKİ. 31, HKK. 107, AGUG. 70, BDBT. 17, BVBY. 38, YK. 21, BKAV. 48, DTPBİ. 48)

- ***aklına yatmak***
“Kadın bir türlü aklını bu işe yatıramamış ama, ne desin!” (İT. 58)
- ***aklına yatmamak***
“...Kerem’in bir türlü aklını yatıramadığı küçük çocuklar...”(KKİ. 133)
- ***aklından çıkmak (çıkılmamak) çıkarmamak***
“...bunu hiç aklından çıkarma e mi!” (AGUG. 98, BVBY. 11)
- ***aklından geçmek (geçirmek)***
“...babaannenin gönlünden ve aklından geçenlerin hepsi gerçekleşti...”
(BDBT. 75, BVBY. 54, BKAV. 21, DTPBİ. 85)
- ***aklından zoru olmak***
“Aklından zorun mu var yoksa?” (BKAV. 111)
- ***aklını başına almak (toplamak, devşirmek)***
“...çarçabuk aklımı başıma topladım, masalıma başladım.” (AGUG. 61, BVBY. 25)
- ***aklını çalmak (aklını çelmek)***
“...köylücüğün yine aklını çelmiş...” (BVBY. 151, BKAV. 52)
- ***aklını kaybetmek (yitirmek)***
“Sen aklını mı yitirdin, ey eşek?” (BKAV. 113)
- ***aklını peynir ekmekle yemek***
“Ben aklımı peynir ekmekle mi yedim?” (YK. 105)
- ***aklı yetmemek***
“Benim aklımın yetmediği yerde ben sana gelirim, akıl sorarım” (İT. 110)

- ***aldırış etmemek***
“Kimseye aldırış ettiği falan yoktu.” (KKİ. 89, AGUG. 12)
- ***alıp vermek***
“Gerçi seninle alıp veremediğim olmadı ama...” (AGUG. 44)
- ***ali kıran baş koparan***
“...yenik ülkelerde ali kıran baş koparan olmuş...” (BVBY. 38)
- ***allem (etmek) kallem etmek***
“...allem etmiş kallem etmiş ...” (BVBY. 162)
- ***alt etmek (yere sermek)***
“...Beyoğlu’nu alt eder...” (DTPBİ. 10)
- ***altında kalmamak***
“...altında kalmam, hiç kaygılanma.” (BKAV. 69, DTPBİ. 120)
- ***altından girip üstünden çıkmak***
“Günlerce tek başına otobüs mezarlığında haşır neşir olmuş, altından girmiş üstünden çıkmış.” (KO. 9)
- ***altüst etmek (olmak)***
“Düzeni değişti, altüst oldu.” (HKK. 155)
- ***ana baba günü***
“Karakolun içi ana baba günüydü.” (KKİ. 133, HKK. 170, AGUG. 93)
- ***anan güzel mi?***
“Anan güzel mi senin?” (BKAV. 83)
- ***anası ağlamak***

“Kaçanın anası ağlamaz demiş.” (İT. 11)

- ***anasından emdiği süt burnundan gelmek***

“...anamızdan emdiğimiz süt yine burnumuzdan gelmeye başlar.” (BKAV. 113)

- ***aralarından su sızmamak***

“...Kerem’in aralarından su sızmiyordu, o kadar dosttur.” (KKİ. 112, YK. 32)

- ***ardına düşmek***

“...tavşanın ardına düşmüş, pınara gelmişler.” (YK. 20)

- ***arkası sıra***

“...bando takımının arkası sıra askerler gibi uygun adımla ve rap rap yürüyorlardı.” (KKİ. 107)

- ***aşağı yukarı***

“Aşağı yukarı belirlediği saatte de kente girdi.” (KKİ. 37)

- ***ateş açmak***

“...padişah hemen ateş açılmasını buyurmuş.” (BVBY. 38)

- ***ateş almak***

“Otobüs ateş almış tabanca kurşunu gibi bir anda çekti yitti.” (HKK. 37)

- ***avuç açmak***

“Ele güne avuç açıp yüz egeceğime...” (YK. 10, DTPBİ. 44)

- ***ayağa kalkmak***

“...iyileşir, ayağa kalkarsın.” (BVBY. 159, BKAV. 13)

- ***ayağına çağırma***
“O kim oluyormuş da, beni ayağına çağırıyormuş.” (BVBY. 120)
- ***ayağına gelmek***
“...ayağına kadar yem olmaya gelir miydi?” (BKAV. 52)
- ***ayağının altına almak***
“Bak, seni ayağımın altına alırsam...” (BVBY. 56)
- ***ayak bağı olmak***
“Küçük, ayak bağı olmuştu ona.” (HKK. 183)
- ***ayak diremek***
“...yerine gitmemek için ayak diremiş...” (AGUG. 32)
- ***ayakta kalmak***
“...sarılmak, yıkılmamak ve ayakta kalmaktı.” (HKK. 186)
- ***ayak uydurmak***
“Ayak uydurur muyuz, bilmem.” (BVBY. 168)
- ***az kalsın(kaldı)***
“Az kaldı eziliyordun.” (KKİ. 124)
- ***bağrına basmak***
“...Yavrumun yavrusu diyerek bağrına bastı.” (HKK. 80, AGUG. 86, BDBT. 89, BVBY. 141)
- ***bağrına taş basmak***
“Bağrına taş basmış.” (AGUG. 29)
- ***başına çıkmak***

“...Kerem’le nasıl başa çıkacak diye kurup duruyordu.” (KKİ. 39, YK. 19, BKAV. 62)

- ***baş başa kalmak***

“Bebek, memur ve bekçi baş başa kaldılar.” (HKK. 106)

- ***baş etmek***

“Esin, ben baş edemem Kerem’le...” (KKİ. 26, BVBY. 12)

- ***baş göstermek***

“...yine bir savaş baş göstermiş.” (AGUG. 30, BVBY. 150)

- ***baş göz etmek***

“Kaç kez evermişler, baş göz etmişler ama...” (İT. 86)

- ***başıboş kalmak (bırakmak, olmak)***

“...böyle başıboş, böyle sahipsiz mahipsiz görürse...” (BKAV. 113)

- ***başı derde girmek***

“...başı derde girer kaygısıyla...” (BVBY. 31)

- ***başı dönmek***

“Minik findıkfaresinin başı dönmüş, içi titremiş, dizlerinin bağları çözülmüş.” (AGUG. 67)

- ***başı dinç olmak***

“...başım dinç gönlüm ferah olsun!” (BKAV. 30)

- ***başı dumanlı***

“...büyüğünün başı dumanlı...” (DTPBİ. 31)

- ***başına (hâl) gelmek***

“Başıma geldi, çekerim.” (İT. 19, BVBY. 104, BKAV. 11)

- ***başına iş (dert) açmak***

“Başıma bin dert açmaya.” (BVBY. 80)

- ***başına yıkmak***

“...yoksa sarayı başına yıkarız diye tutturmuşlar.” (İT. 75, HKK. 50)

- ***başına toplanmak***

“Öbür penguenlerin hepsi başına toplanmış, alaycı bakışlarla...” (AGUG. 54, BVBY. 25, BKAV. 10)

- ***başına üşüşmek***

“...başına insanlar üşüşmüştü.” (KO. 41)

- ***başından geçmek***

“...kızına başından geçenlerle padişahın dediklerini...” (DTPBİ. 137)

- ***başını alıp gitmek***

“Durmayıp başını alıp gidecek.” (KO. 77, İT. 95, YK. 14)

- ***başını dinlemek***

“Hem serinlerim, hem başımı dinlerim, demiş.” (İT. 96)

- ***başının çaresine bakmak***

“Ben başımın çaresine bakarım. Bu arada sana can borcumu da öderim” (İT. 37, YK. 35, BKAV. 98)

- ***başının etini yemek***

“...başımın etini yemeye kalkışırsınız?” (YK. 96)

- ***baş tacı etmek***

“...kim görürse, baş tacı edilecek!..” (DTPBİ. 23)

- ***baş üstüne***

“Başüstüne beyim...” (HKK. 105)

- ***belini doğrultmak***

“...fırsat bulup belini doğrultamazmış.” (BVBY. 122)

- ***beterin beteri***

“Köylü dayı ‘beterin beteri var’deyip...” (YK. 12)

- ***beti benzi atmak(kalmamak)***

“... ortanca oğlun beti benzi atmış, dizlerinin bağı kesilmiş, korkudan dişleri takır takır birbirine vurmuş.” (İT. 11, BVBY. 102)

- ***beyninden vurulmuşa dönmek***

“...bakınırken beyninden vurulmuşa dönmüş birden.” (BVBY. 59, YK. 54)

- ***bin (kırk) dereden su getirmek***

“Gezgin bin dereden su getirmiş, yalvar yakar olmuş, sonunda padişahı inandırmış.” (İT. 61)

- ***bir ağızdan***

“Oyuncakların hepsi bir ağızdan..” (AGUG. 92)

- ***bir (tek) başına***

“Kerem de bir başına, yalnızlığın olanca anlamsızlığı içinde, çocuk parkının giriş kapısının yolunu tuttu.” (KKİ. 35, HKK. 100, BDBT. 20, YK. 117)

- ***bir çırpıda***

“Gözümü dört açtım Alicengiz oyununu bir çırpıda öğrendim.” (İT. 57, BVBY. 128, KKİ. 106, BKAV. 115)

- ***bir çuval inciri berbat (mundar, bok) etmek***
“Bir çuval inciri berbat ettin.” (BKAV. 52)
- ***bir dediği iki olmamak***
“...bir dediğinizi iki edilmedi.” (BVBY. 118, BKAV. 88, DTPBİ. 90)
- ***bir deri bir kemik (kalmak)***
“...çökmüş, bir deri bir kemik kalmışsın.” (YK. 110, BKAV. 12)
- ***bir eli yağda, bir eli balda olmak***
“Bir eli yağdaymış sanki, bir eli balda.” (BVBY. 144, YK. 50)
- ***bir hâl olmak***
“Gül gül bir hâl olmuşlar hepsi.” (AGUG. 100)
- ***bir hoşluğu olmak***
“...aldığı kokuyla içi ürperip bir hoş olmuş.” (AGUG. 38, BVBY. 151)
- ***bir kaşık suda boğacak (birini)***
“Bulsalar bir kaşık suda boğarlar beni.” (YK. 78)
- ***bir solukta***
“...Karakaçan da bir solukta onlara yetişmiş.” (AGUG. 50)
- ***bir yol***
“Sonra ölümü yenmenin, acısının üstesinden gelmenin bir yolu...” (HKK. 186)
- ***bit yeniği***
“...bir bityeniği olduğunu sezinlemiş...” (DTPBİ. 37)
- ***boğaz tokluğuna çalınmak***

“...boğaz tokluğuna yanaşma girmiş.” (BVBY. 150)

- ***boşa çıkmak***

“Doktorların çabaları boşa çıktı...” (HKK. 158)

- ***boş bulunmak***

“...farecik boş bulunmamış da atmış kendini...” (BKAV. 71)

- ***boş vermek***

“Sahibine mahibine boş ver.” (BVBY. 42)

- ***boş yere***

“Boş yere gücünüzü kuvvetinizi harcamayın.” (BKAV. 98)

- ***boy ölçüşmek***

“...benimle boy ölçüşmeye kalkışmamalı, diye düşünmüş.” (BVBY. 38)

- ***boynu bükük***

“Kafesindeki kanaryacık bile boynunu bükmüş, başını tüyleri arasına saklamış, hep susmuştu.” (HKK. 26, BVBY. 64)

- ***boynu eğri (birine karşı)***

“Sana karşı boynum eğik.” (BKAV. 89)

- ***boynum kıldan ince***

“...o ne derse boynumuz kıldan incedir.” (BVBY. 64, YK. 74, DTPBİ. 64)

- ***boyun eğmek (bükmek)***

“Boyun bükmüş, peki demiş.” (İT. 124, HKK. 107, AGUG. 118, BVBY. 31, YK. 45, DTPBİ. 38)

- ***bozuntuya vermemek***

“...ama bozuntuya da vermemişler.” (YK. 16, BKAV. 54)

- **burnu havada (olmak)**

“Burnu havalarda giden koca Kara Köpek...” (AGUG. 100)

- ***burnundan solumak***

“Bir bakmış, burnundan iki solumuş.” (BVBY. 54, AGUG. 46, DDBT. 99, BKAV. 115)

- ***burnunda tütme***

“...torunlarını özlüyor, burnunda tütüyorlar!” (DDBT. 115)

- ***burnunu çekmek***

“...burnunu sesli sesli çekti.” (DDBT. 126)

- ***burnunun dibinde***

“Bir acı fren sesiyle burnunun dibinde bir özel araba durdu...” (KKİ. 123)

- ***burnunun direği sızlamak***

“...yine burnunun direği sızladı.” (DDBT. 215)

- ***burun buruna gelmek***

“...kurtla burun buruna gelmiş.” (YK. 45)

- ***burun kıvırmak***

“...demiş, burun kıvırmış.” (BVBY. 15, BKAV. 37)

- ***buyur etmek***

“...Kerem’i buyur etti.” (KKİ. 68, HKK. 140, AGUG. 13, BVBY. 31, YK. 17, BKAV. 50)

- ***buz kesmek***

“...korkudan buz kesmişler, donakalmışlar.” (YK. 63)

- ***can acısı***

“...can acısıyla köpeği dövmüş.” (BKAV. 39)

- ***can atmak***

“...iyilik için can atan bir küçük kız varmış.” (BVBY. 71)

- ***cancığer kuzu sarması***

“Günlerden bir gün iki cancığer kuzu sarması arkadaş...” (BVBY. 70, BKAV. 69)

- ***can düşmanı***

“...birbirimizin can düşmanıyız.” (YK. 78, BKAV. 71)

- ***can feda***

“...canımızı feda etmeye hazır olduğumuzu söyleyelim.” (BKAV. 13)

- ***canı burnuna gelmek***

“Dayının canı burnuna gelmişti.” (KKİ. 129)

- ***canını okumak***

“Şimdi kıstırır, canına okuruz.” (YK.59, BKAV.74)

- ***can korkusu***

“...can korkusu içinde yüreği kıpır kıpırmış.” (YK. 114)

- ***can kulağı ile dinlemek***

“...geceyi dinlemiş can kulağıyla.” (AGUG. 28, BVBY. 96, BDBT. 187)

- ***canı burnuna gelmek***

“...canları burnuna gelmiş, çok susamışlar.” (BVBY. 70)

- ***canı çabasına (derdine) düşmek***
“Tarla faresi can derdine düşüp kurtuluşu kaçmakta bulmuş.” (AGUG. 101)
- ***canı çekmek***
“Gider, canımın çektiği yerlerde dolaşırım.” (BDBT. 150, DTPBİ. 46)
- ***canı çıkmak***
“...bu eşeğin de canı çıkar.” (BKAV. 114)
- ***canı istemek (çekmek)***
“Yoksulun canı fındık üzüm istedi...” (İT. 28, HKK. 168, BKAV. 15)
- ***canına kıymak***
“Kardeşlerim canıma kıyacaktardı, sen de mi kıyacaksın bana babacığım?” (İT. 32)
- ***canına tak demek (etmek)***
“Sonra ayrılık canına tak demiş, memleketine dönmüş.” (BVBY. 33, YK. 103, BKAV. 106)
- ***canına yetmek***
“Özlem, Baba'nın canına yetti.” (HKK. 114, BVBY. 158)
- ***canını almak***
“Bir yanlış hareket yaparsanız sürücünün canını alırım.” (KO. 76, BVBY. 77, DTPBİ. 132)
- ***canını bağışlamak***
“Canımı bağışla.” (İT.37)
- ***canını dişine takmak***

“Dişini canına takmış o da...” (AGUG. 118, BVBY. 88)

- ***canını vermek***

“İhtiyar oracıkta hemen soluğunu tüketmiş, canını verivermiş.” (İT. 104)

- ***canını sıkmak***

“Yolda canı sıkılır ya da ağlar diye ödü kopmuştu.” (KKİ. 132, AGUG. 74)

- ***canı sıkılmak***

“...yalnızlıktan canı sıkılmış.” (İT. 52, BDBT. 56)

- ***canı yanmak***

“Ninemin canı yanmaz mı o zaman?” (HKK. 156, AGUG. 101, BVBY. 90, YK. 25, BKAV. 111)

- ***can kurban***

“Padişahımın yoluna can kurban...” (BVBY. 148)

- ***can pazarı***

“...itişip kakışırken can pazarıdır deyip...” (BKAV. 72)

- ***can vermek***

“Can verip gitmiş o gece.” (BVBY. 100, YK. 72)

- ***can yoldaşı***

“...varıp can yoldaşlarıma bir haber edeyim.” (BVBY. 167)

- ***cinleri ayağa kalkmak (cinleri başına toplanmak)***

“Çoban kızın cinleri başına toplanmış.” (BKAV. 34, DTPBİ. 84)

- ***cini tepesine çıkmak (toplanmak)***

“Bütün cinler tepeme toplanıyor!” (AGUG. 90)

- ***çat kapı***

“Tıpkı yastığımlı eline alıp çat kapı...” (KKİ. 32)
- ***çat kapı dönmek***

“Akşamına çat kapı, oğlu geri gelmez mi?” (İT. 58, HKK. 35)
- ***çekidüzen vermek***

“...saçlarını fırçalayıp bir çekidüzen verdi.” (BDBT. 85)
- ***çekip gitmek***

“...eşini ve iki çocuğunu gerisinde bırakarak çekip gitmişti.” (HKK. 27, BKAV. 31)
- ***çene çalmak***

“...çene çalmaya başlamışlar.” (YK. 84)
- ***çıkarmak***

“...çıkarmak bir yol bulalım dedik.” (BVBY. 52)
- ***çiçeği burnunda***

“Böyle demiş, almış çiçeği burnunda, duvağı yüzünde yeni gelini...” (AGUG. 120, YK. 35)
- ***çile çekmek***

“Görgülü, çile çekmiş, vakti zamanında umur da görmüş bir kadındı.” (HKK. 41)
- ***dalga geçmek***

“Hepsi gülp dalga geçiyormuş onunla.” (AGUG. 54)
- ***damarına basmak***

“...nineciğin damarına basmış.” (AGUG. 118)

- ***damarı tutmak***

“...akrep damarım tuttu” (YK. 105)

- ***dara düşmek***

“...parasız kalmış, dara düşmüş...” (YK. 10)

- ***darda kalmak (bulunmak)***

“Bu kadar darda mı kaldın?” (BKAV. 39)

- ***dediği dedik (çaldığı düdüğü)***

“Dediğim dedik; verdiğim söz, sözdür.” (BVBY. 141, DTPBİ. 35)

- ***değiş tokuş***

“Köpek ve külahı değiş tokuş etmişler.” (İT. 135, BVBY. 59)

- ***deliksiz uyku***

“Bundan uykusu deliksizdi artık.” (KKİ. 77)

- ***dengi dengine***

“...her şey dengi denginedir...” (BKAV. 95)

- ***derdine yanmak***

“...sonra derdime yanarım.” (DTPBİ. 83)

- ***dilden dile dolaşmak***

“...adı dilden dile dolaşmaya başlamış...” (BVBY. 165)

- ***dil dökmek***

“...arkasından bağırıp çağırılmış, diller dökmüş dönsün diye...” (AGUG. 12)

- ***dile gelmek***
“Kedi dile gelip konuşmuş.” (İT. 122, YK. 56)
- ***dili çözülmek***
“Vakti zamanı gelince dili çözüdür, anne de der, görürsün.” (HKK. 61, BDBT.53)
- ***dili dönmek***
“...tatlı bir dil dönmezliği içinde kitaba 'kipat' diyordu.” (BDBT. 103)
- ***dilinin ucuna gelmek***
“Ah, evet, dede tam dilinin ucuna gelmişti...” (BDBT. 202)
- ***dili tutulmak***
“...güzellik karşısında dili tutulmuş, öylece kalakalmış.” (BVBY. 38)
- ***dili varmamak***
“...vallahi dilim varmaz, söyleyemem...” (BVBY. 120)
- ***dillere destan olmak***
“...bu konukluk sonradan dillere destan olmuş.” (AGUG. 72, BVBY. 170)
- ***dilinden kurtulamamak***
“Olmazsa, kurtulacağım yok dilinden.” (BVBY. 132)
- ***dilinin altında bir şey olmak***
“...dilinin altında sakladığı nalbantın altınlarından birini...” (İT. 41)
- ***Dingo'nun ahır***
“...burası dingonun ahır mı?” (BVBY. 152)
- ***diş göstermek***

“...diş göstermeye başlamışlar.” (BVBY. 153, YK. 102)

- ***dişini sıkamak***

“Susmuş, dişini sıkmış, yürümüş.” (DTPBİ. 30)

- ***dizini dövmek***

“...başlamış dizlerini dövmeye.” (DTPBİ. 96)

- ***dizinin bağı kesilmiş(çözölmek)***

“... ortanca oğlun beti benzi atmış, dizlerinin bağı kesilmiş, korkudan dişleri takır takır birbirine vurmuş.” (İT. 11)

- ***dizinin dibinde***

“...dizleri dibine oturdu kadının...” (HKK. 43)

- ***diz kırmak(çökmek)***

“...babasının yanına varmış, diz kırmış, selam vermiş.” (İT. 9)

- ***dizlerinin bağı çözülmek***

“... başını salladı kadın, dizlerinin bağı çözüük yerine oturdu.” (KO. 75, AGUG. 67, BDBT. 22, BVBY. 38, DTPBİ. 66)

- ***dizlerinin bağı kesilmek***

“Dizlerinin bağı kesikti.” (HKK. 188, DTPBİ. 75)

- ***dokuz doğurmak***

“Annenler kapıda kalmıştır, meraktan dokuz doğuruyorlardır.” (KKİ. 151)

- ***dostlar alışverişte görsün***

“...dostlar alışverişte görsün diye yarım ağızla...” (İT. 86)

- ***dört dönmek***

“...Bir o yana bir bu yana, dört dönmeye başladı.” (KKİ. 130, HKK. 186, BVBY. 154, BKAV. 106)

- ***dört gözle beklemek***

“Beni dört gözle bekliyorlar.” (KKİ. 25, AGUG. 115)

- ***duymamazlıktan gelme***

“...hiçbir şey dememiş, duymazdan gelmiş.” (BKAV. 62)

- ***dünyadan habersiz***

“Bebek dünyadan habersiz, ayağının birini yakalamış...” (HKK. 60, AGUG. 43)

- ***dünyalar onun olmak***

“...Bebeğe verince dünyalar Anne'nin oldu.” (HKK. 71, DTPBİ. 117)

- ***Dünya malı dünyada kalır***

“Neden dersenez, dünya malı dünyada kalır...” (YK. 65)

- ***dünyanın kaç bucak (köşe) olduğunu anlamak***

“Dünya kaç bucakmış; kazın ayağı üç müymüş, dört müymüş anlasın!” (BVBY. 18)

- ***dünyaya gelmek***

“...umutların kesildiği bir sırada bir oğulları dünyaya gelmiş.” (KO. 36, HKK. 15, BDBT. 7)

- ***düşünüp taşınmak***

“...iyi düşün taşın artık.” (DTPBİ. 137)

- ***eksik olsun***

“...iyilik mi, eksik olsun!” (YK. 32)

- ***el açmak***
“Her gün el açar, tanrıya yakarırımış.” (BVBY. 63)
- ***el ayak çekilmek***
“Bir gece, el ayak çekildikten sonra ...”(AGUG. 54, BKAV. 112, DTPBİ. 128)
- ***el çırpma***
“...bir yandan da el çırpmış.” (BVBY. 123)
- ***elden ayaktan olmak(düşmek)***
“Padişahın büyük oğlu elden ayaktan olmuş...” (İT. 10, BKAV. 69)
- ***elden geçirmek***
“...bir bir tarandı, elden geçirildi...” (DTPBİ. 18)
- ***elden gitmek(bir şey)***
“Evet dese, can elden gidecek!” (YK. 38, BKAV. 46)
- ***ele avuca sığmamak***
“...başarı, en ele avuca sığmaz olanıymış.” (AGUG. 95)
- ***ele geçirmek***
“...yurdumuzu zorla ellerine geçirdiler...” (YK. 19)
- ***el elde baş başta***
“El elde baş başta oluruz.” (HKK. 146)
- ***el ele vermek***
“...ikisini el ele vermiş, kavuşturmuş.” (DTPBİ. 60)
- ***el gün***

“Ele güne avuç açıp yüz egeceğime...” (YK. 10)

- ***eli açık***

“Bilirim, elin açıktır.” (DTPBİ. 94)

- ***eli armut mu devşiriyor (toplamamak)***

“Küçük oğlun elleri armut toplamıyor ya.” (İT. 15)

- ***eli ayağına dolaşmak***

“...korkudan eli ayağına dolaşmış haklı olarak.” (BVBY. 54)

- ***Eli ayağı olmak***

“Çırak bir ustanın eli ayağıdır, bilir misiniz?” (KO. 8)

- ***eli boş dönmek (gelmek)***

“Ama, galiba elin boş geldin.” (İT. 137)

- ***eli kolu (ayağı) bağlı olmak***

“Böyle elimiz kolumuz bağlı mı oturacağız?” (BKAV. 11)

- ***elinden düşürmemek(bırakmamak)***

“Telefonu elinden bırakmadı.” (KKİ. 130)

- ***elinden gelmek***

“Elimden ne geliyorsa, bir çırpıda yapayım.” (BVBY. 135, BKAV. 41)

- ***eline bakmak***

“...siz benim elime baktınız...” (DTPBİ. 26)

- ***eline düşmek***

“... düştüm bir pinpirik balıkçının eline.” (İT. 82)

- ***elini sıcak sudan soğuk suya sokmamak***
“...elini soğuk sudan sıcak suya vurdurmadım.” (BVBİY. 144, YK. 48)
- ***eli sıkı***
“...biraz eline sıkıymış.” (DTPBİ. 93)
- ***el koymak***
“...orduyu yenip ülkelerine el koymaya.” (BVBİY. 37)
- ***el sürmemek***
“Almam da elimi sürmem de” (BVBİY. 63, DTPBİ. 49)
- ***el yordamıyla***
“El yordamıyla yoklaya yoklaya ...” (DTPBİ. 87)
- ***eski çamlar bardak oldu***
“Eski çamlar bardak oldu; kurt kuzuyla dost...” (BKAV. 69)
- ***etekleri tutuşmak***
“Geyikte etekler tutuşmuş...” (BKAV. 50)
- ***etekleri zil çalmak***
“...sevinçten etekleri zil çalarak gelmiş...” (AGUG. 62)
- ***eti ne, budu ne?***
“Etin ne senin, budun ne a karga?” (BKAV. 13)
- ***etliye sütlüye karışmamak***
“...ona buna etliye sütlüye karışmaz...” (AGUG. 38)
- ***evlere şenlik***

“...fırtına varmış ki evlere şenlik.” (AGUG. 32, BDBT. 29)

- ***ezilip büzölmek***

“...ezilmiş büzölmüş bu sözler karşısında, gıkı çıkmamış.” (AGUG. 107)

- ***farkına varmak***

“Farkına varmış ama, geç varmış, iş işten de geçmiş.” (İT. 47, HKK. 17, AGUG. 43, BDBT. 8, BVBY. 127, YK. 22, BKAV. 42)

- ***farkında olmak***

“Valla’ a baba, hiç farkında olmadım.” (BDBT. 93)

- ***fır dönmek***

“Ayşe ortalıkta fır dönüyordu..” (KKİ. 46)

- ***gam yememek***

“...vallahi gam yemeyiz.” (BKAV. 44)

- ***gece gündüz dememek***

“Gönlünde gece gündüz demeden ısıttığı sevgisini bütün çocukları arasında eşitlikle bölüşürüyordu.” (HKK. 17)

- ***geleceği varsa göreceği de var***

“Bu gelen mutlaka devdir, geleceği varsa göreceği de vardır.” (İT. 12)

- ***gem vurmak***

“Ağzına gem vurarak saraylarına getirmeye çalışmış...” (BVBY. 61)

- ***geri çekilmek***

“Dayı geri çekildi.” (BDBT. 99)

- ***geri dönmek***

“Tilki onları yolcu ettikten sonra geri dönmüş...” (İT. 47, BDBT. 163, BVBY. 25)

- ***geri durmamak***

“...düdük düğmesine basmaktan da geri durmuyordu.” (BDBT. 87)

- ***gıkı çıkmamak (gık dememek)***

“Gıkını çıkarmadan başını iki yana sallamış.” (AGUG. 100, BDBT. 128, DTPBİ. 82)

- ***gırla gitmek***

“Söven sayan gırla gitmiş.” (BVBY. 153)

- ***giyim kuşam***

“...onları giyininip kuşanmışlar.” (BVBY. 68)

- ***göbek atmak***

“...ter ter tepiniyor, göbek atıyoruz.” (YK. 99)

- ***göğüs geçirmek***

“Eminaga sıkıntıyla göğüs geçirerek:” (KO. 25, HKK. 67, AGUG. 109, BVBY. 23, YK. 12, BKAV. 90, DTPBİ. 58)

- ***göklere çıkarmak***

“...anne ile bebeği övüp göklere çıkarırken...” (BDBT. 25)

- ***gökte ararken yerde bulmak***

“Yerde ararken gökte, gökte ararken yerde bulmak diye...” (YK. 72)

- ***gönlü çekmek***

“...ver elini der; istediğimiz, gönlümüzün çektiği her yere giderdik.” (BDBT. 144)

- ***gönlünden geçirmek***

“...babaannenin gönlünden ve aklından geçenlerin hepsi gerçekleşti...”
(BDBT. 75)
- ***gönlünden kopmak***

“Gönüllerinden kopmuş, ayının iki kulağını da pay olarak...” (BVBY. 49)
- ***gönlünü etmek***

“Böyle demiş, kızın gönlünü etmiş.” (İT. 74, BKAV. 58)
- ***gönlünü (hatırını) hoş etmek***

“Anne’yle Bebeğin gönüllerini hoş etti.” (HKK. 91, BVBY. 71)
- ***gönlü olmak***

“...salt onun gönlü olsun diye başını sallar, sözde dayıyı onaylar.” (KKİ. 30)
- ***görmezlikten gelmek***

“...Bebeği görmezlerden gelerek habire söylenirdi.” (HKK. 87, BDBT. 96)
- ***görmüş geçirmiş***

“...görmüş geçirmiş beyleri, ağları toplamış.” (BVBY. 33)
- ***günaha sokmak***

“...bir türlü günaha sokmadığı için...” (BVBY. 150)
- ***gönül indirmek***

“...o saat gönül indirmiş.” (BVBY. 142)
- ***göz açıp kapayıncaya kadar***

“Bir külah fıstık göz açıp kapayıncaaya dek bitti.” (KKİ. 89, BDBT. 185, BVBY. 123)

- ***göz açtırmamak***

“Bütün gün kimseye göz atırmadı.” (AGUG. 42)

- ***göz alabildiğine***

“...göz alabildiğine ekin ekili bir tarla.” (BDBT. 44)

- ***göz almak***

“Aralarında kıpkırmızı açmış gelincikler göz alıyordu.” (KO. 46, H KK.93, AGUG. 37, BVRY.33)

- ***göz alıcı***

“...o anda göz alıcı gzelliikteki pastanın...” (BDBT. 204)

- ***göz atmak (gezdirmek)***

“evresine göz gezdirince o saat anlamış...” (AGUG. 99)

- ***gözdağı vermek***

“... demiş gözdağı vermiş.” (İT. 29, BVBY. 54, YK. 38)

- ***göz dikmek***

“Dayı, gözlerini Kerem’e dikmişti.” (KKİ. 41, YK. 40)

- ***gözden düşmek***

“...kralımızın gözünden düşürelim...” (YK. 87)

- ***gözden geçirmek***

“Hepsi birden bin dikkatle gözden geçirdiler beni.” (KO. 12)

- ***gözden kaybolmak (yitmek)***

“... o saat gözden yitmişler.” (İT. 67, AGUG. 19, BDBT. 176, BVBY. 72, DTPBİ. 129)

- ***göze almak***

“...trafik sıkışıklığını göze aldı, kestirmeden gitmedi.” (KKİ. 38)

- ***göz göze gelmek***

“Sonuncu boşlukta göz göze geldiler.” (HKK. 143, BDBT. 124)

- ***göz gözü görmemek***

“Gitmiş, bakmış ki göz gözü görmüyor, kulaklar sağır oluyor.” (AGUG. 31, DTPBİ. 31)

- ***göz kamaştırmak***

“...içindeki takılardan emanetçinin gözleri kamaşmış.” (AGUG. 10, BVBY. 84, DTPBİ. 10)

- ***göz kırpmak***

“Ağabey Kerem’e göz kırptı, sessiz bir hoşça kal işareti yaptı, kayboldu.” (KKİ. 140, HKK. 189, AGUG. 10)

- ***göz kulak olmak***

“Ben hepsine göz kulak olurum.” (KO. 45, AGUG. 8, BDBT. 28, BVBY. 160, YK. 11)

- ***gözleri çakmak çakmak olmak***

“...padişah, gözleri çakmak çakmak olmuş.” (BVBY. 29)

- ***gözleri dolmak***

“...birazcık gözleri dolmuş, çocuklara göstermemek için...” (AGUG. 37, BDBT. 121)

- ***gözlerine inanmamak***

“Boğa yılanı bakmış, gözlerine inanmamış.” (AGUG. 59, BDBT. 141, BVBY. 25)

- ***gözlerini dört açmak***

“...benim oyun oynamam değil, gözlerimi dört açmam gerek.” (AGUG. 88, BVBY. 147)

- ***gözlerini kaçırmak***

“Kerem gözlerini kaçırdı.” (KKİ. 50, BDBT. 170)

- ***gözlerinin içi gülmek***

“Kısa boylu, göbekli, sarı gömleğinin üstüne siyah boyun bağı bağlamış, gözlerinin içi gülen bir adamdı.” (KO. 16, KKİ. 139, BDBT. 133)

- ***gözleri parlamak***

“İkisinin de gözleri parladı, bıyıkları dikildi.” (KO. 67, 112, BVBY. 96)

- ***göz nuru dökmek***

“Eh, hayli göz nuru döktük.” (KO. 13, BVBY. 69)

- ***gözünü açılmak***

“Padişahın gözleri açılmış.” (DTPBİ. 122)

- ***gözünü arkada kalmak***

“...Anne'nin gözünü arkada kalmıyordu.” (HKK. 113)

- ***gözünü gibi sakınmak(bakmak)***

“Ninem (babamın annesi) gözünü gibi bakardı...” (HKK. 9, AGUG. 16, BVBY. 127)

- ***gözünü kararmak***

“Açlıktan gözleri kararmış...” (AGUG. 101)

- ***gözü korkmak***

“Peki, yılmış; gözü korkmuş mu?” (AGUG. 33)

- ***gözü kulağı olma***

“Gözü kulağıdır da.” (KO. 8)

- ***gözün aydın***

“Gözümüz aydın.” (BDBT. 10)

- ***gözüne ilişmek***

“Gözüne ... asılı bir deri ceket ilişmiş.” (AGUG. 40)

- ***gözüne uyku girmemek***

“O gece gözüne uyku girmemiş.” (HKK. 19)

- ***gözünü açmak***

“...ancak öğleye doğru gözlerini açmış.” (AGUG. 40, BKAV. 75)

- ***gözünü dikmek***

“...gözlerini Baba'nın kahverengi gözlerine dikip baktı.” (HKK. 39)

- ***gözünü dört açmak***

“Gözümü dört açtım Alicengiz oyununu bir çırpıda öğrendim.” (İT. 57, HKK. 84)

- ***gözünü korkutmak (birinin)***

“Padişah oğlanın gözünü korkutmak için...” (DTPBİ. 105)

- ***gözünü toprak doyursun***

“Gözünü anca kara toprak doyursun.” (BKVA. 26)

- ***gözü pek (olmak)***

“Babası onu anlından öpmüş, gözüpekliğini kutlamış.” (İT. 13, KKİ. 34, BVBY. 24)

- ***gözü arkada kalmak***

“Bir oğlum olmasaydı gözüm arkada kalacaktı kardeş!” (KO. 36, HKK. 147)

- ***gözü kalmak***

“...kızda gözüm kaldı, ana.” (YK. 51, DTPBİ. 25)

- ***gözüne kestirmek***

“...gözlerine de kestirmişler.” (YK. 10, BKAV. 26)

- ***gözünü ayırmamak***

“Eminaga gözünü yoldan ayırmadan ayağı gazda beni sürüyordu.” (KO. 76, KKİ. 41, HKK. 95, BDBT. 100)

- ***gözünün yaşına bakmamak***

“Kimse kimsenin gözünün yaşına bakmıyor.” (BVBY. 153, YK. 76, BKAV. 24)

- ***gözü tok***

“Yoksul kişinin gözü tok olur.” (İT. 117, DTPBİ. 120)

- ***gözü doymak***

“...yine de gözü doymadı.” (BVBY. 145, YK. 52)

- ***gözü dönmek***

“Açlıktan gözüm dönünce...” (YK. 63)

- ***gözüm görmesin***

“...karşımdan, gözüm görmesin!” (BVBY. 142)

- ***gözünü kırpmadan***

“...gözümüzü kırpmadan buna razı gelmeliyiz.” (BKAV. 12)

- ***gözü tutmak (tutmamak)***

“...oğlanı gözü tutmuş.” (DTPBİ. 85)

- ***gözüyle görmek***

“Hadi gidelim de gözlerimizle görelim...” (BVBY. 151)

- ***gözyaşı dökmek***

“...ona sarılarak için için gözyaşı döktüğünü...” (BDBT. 64)

- ***güç bela***

“...güç bela ormana kaçmış.” (BVBY. 16, BKAV. 52)

- ***güllük gülistanlık***

“Güllük gülistanlık yaşar gideriz.” (DTPBİ. 137)

- ***gülüp geçmek***

“...gülüp geçmiş çoban kızının dediklerine.” (BKAV. 35)

- ***gün görmüş***

“O bilge ve gün görmüş tilki de demiş ki:” (AGUG. 68, BKAV. 42)

- ***gününü görmek***

“...o zaman görürdün gününü sen.” (BVBY. 56)

- ***gününü gün etmek***

“...gününü gün edermiş.” (BVBY. 153, BKAV. 29)

- ***gürültü kopmak(çıkarmak)***

“...has bahçede bir gürültü kopmuş ki ne sorulur ne bilinir!” (İT. 10)
- ***haber almak***

“Şeker Nine’nin hastalığını haber almış...” (BVBY. 71)
- ***haber vermek(salmak)***

“Gönlün köyü çekti mi bir haber sal, kaptıkaçtıyla gelir alırız seni, konuğumuz eyleriz, başımızın üstünde yerin vardır, unutma!” (HKK. 23)
- ***ha bire***

“...Bebeği görmezlerden gelerek habire söylenirdi.” (HKK. 87)
- ***haddini bilmek (biri)***

“...denmez, haddini bilmezlik denir.” (BKAV. 92)
- ***hakka geçmek***

“Çok hakkın geçti.” (HKK. 138)
- ***hak etmek***

“Çünkü bunu hak etti.” (HKK. 152)
- ***hakkından gelmek***

“...bir pençede hakkından gelmiş.” (BKAV. 74, DTPBİ. 97)
- ***haklı bulmak***

“Dede, çoğu kez haklı bulurdu...” (BDBT. 201, BVBY. 156)
- ***haklı çıkmak***

“Babaanne çok uzun yıllar sonra haklı çıktı...” (BDBT. 73)
- ***hakkını vermek***

“Hakkı neyse ver, yoksa boynun gider...” (DTPBİ. 136)

- ***hak vermek***

“Dede hak veriyordu eşine.” (BDBT. 64, YK. 74, BKAV. 18, DTPBİ. 26)

- ***hâl hatır sormak***

“...gelir, hâl hatır sorarmış.” (BKAV. 49)

- ***hâli duman olmak***

“Aslan olmazsa hâlimiz duman...” (BKAV. 10)

- ***hangi (ne) akla hizmet ediyor?***

“Ben hangi akla hizmet ettim de...” (YK. 8)

- ***haşır neşir olmak***

“Günlerce tek başına otobüs mezarlığında haşır neşir olmuş, altından girmiş üstünden çıkmış.” (KO. 9)

- ***hapı yutmak***

“...köse dayı hapı yuttu!” (DTPBİ. 42)

- ***harcı olmak (birinin)***

“...benim harcı değil.” (DTPBİ. 48)

- ***hasret kalmak***

“...görmeye hasret kalmıştım.” (DTPBİ. 69)

- ***havalara uçmak***

“Dayı keyfinden neredeyse havalara uçuyordu.” (KKİ. 76, BDBT. 181)

- ***hayır gelmemek***

“...dostluğumuzdan artık hayır gelmez.” (YK. 54)

- **hayır (sevap) işlemek**
“...gidek de bir hayır işleyek.” (BVBY. 175)
- **hayır görmemek (bir şeyden)**
“Anan bile senden hayır görmemiştir...” (YK. 105)
- **hazırlık görmek**
“...kimsede bir hazırlık görülmedi.” (HKK. 159)
- **helal olsun**
“Helal olsun! dedi, Ayşe Teyze.” (HKK. 138)
- **her kafadan bir ses**
“Her kafadan bir ses çıktı.” (KO. 32)
- **hesap sormak**
“Yolunu gözleyeyim, tilkiden bunun hesabını sorayım.” (İT. 36, BKAV. 65)
- **hesap vermek**
“Yediğin horozla tavuğun hesabını ver, yoksa şuracıkta öldün gittin.” (İT. 36)
- **hık demiş (anasının, babasının) burnundan düşmüş**
“Büyük kız hınk demiş de annesinin burnundan düşmüş gibiymiş.” (BVBY. 12)
- **hık mık etmek (demek)**
“...hık mık etmiş hep.” (BKAV. 39)
- **hır çıkarmak (hır gür etmek)**
“...ola ki köstebek hır gür çıkarır...” (BVBY. 55, BKAV. 73)

- ***hiçe saymak***
“...demek beni hiçe saydı, öyle mi?” (BVBY. 120)
- ***hop oturup hop kalkmak***
“...Baba hop oturup hop kalkıyordu.” (HKK. 42, AGUG. 78)
- ***hor görmek***
“Nuh’un gemisini hor görürlermiş...” (BVBY. 26)
- ***hoşbeş etmek***
“...hoş beş ederlerken karısı...” (BVBY. 152, BKAV. 27)
- ***hoşça kal (kalın)***
“Ağabey Kerem’e göz kırptı, sessiz bir hoşça kal işareti yaptı, kayboldu.” (KKİ. 140, HKK. 189, DDBT. 176)
- ***hoş gelmek (geldiniz)***
“...hoş geldiniz sultanım efendim demiş.” (İT. 73, KKİ.68, DTPBİ. 84)
- ***hoş görmek***
“Annesi bağışlamamıştı, hoş görmemişti...” (HKK. 172, AGUG. 103, DDBT. 129, BVBY. 28, YK. 91, BKAV. 56)
- ***hoş tutmak***
“...oduncunun öksüz kızını hoş tutmuş, güler yüz göstermiş.” (İT. 118, DTPBİ. 27)
- ***hoşuna gitmek***
“Kerem’in hoşuna gider umuduyla yanında ayrıca kızarmış patates de istemişti.” (KKİ. 104, HKK. 112, AGUG. 16, DDBT. 82, BVBY. 24, BKAV. 27)
- ***ıkınıp sıkınmak***

“...eski model bir daktiloyu ıkına sıkıla alıp kaldırmaya çalışıyordu.” (KKİ. 139, BVBY. 28, BKAV. 93)

- ***ıç çekmek***

“İçini çekmiş.” (KKİ. 18, AGUG. 36, BVBY. 23, DTPBİ. 58)

- ***ıç geçirmek***

“Ah dermiş sık sık ıç geçirip.” (AGUG. 54)

- ***ıçı dışı bir***

“İçi dışı, gönlü yüreği tertemizmiş.” (BVBY. 71)

- ***ıçı ezilmek***

“Dede bir hoş olmuştu, ıçı ezilir gibiydi.” (BDBT. 181)

- ***ıçı gitmek***

“... demiş, ıçı gitmiş.” (AGUG. 112, BDBT. 97, BKAV. 95)

- ***ıçı geçmek***

“Bir ara ıçım geçmişti galiba, dalmışım.” (KO. 53, BDBT. 8)

- ***ıçı ıçine sığmamak***

“Hareket memuru Hakkı Özkan’ın ıçı ıçine sığmıyordu.” (KO. 13, BNBT.9)

- ***ıçı ıçini yemek***

“...danışmanın ıçı ıçini yiyormuş.” (İT. 110, HKK. 69, BVBY. 82)

- ***ıçinden geçirmek***

“İçlerinden geçiriyorlardı...” (BDBT. 91)

- ***ıçinden gelmek***

“...köyün çocuklarını bırakmak da içinden gelmiyordu pek.” (HKK. 23, BDBT. 170)

- ***içinden gülmek***

“Dede içinden güldü bu benzetmeye.” (BDBT. 110)

- ***içine (ciğerine, yüreğine) işlemek***

“...ardından sızıldayarak kanadı, sıcacık içine işledi.” (HKK. 113)

- ***içini boşaltmak***

“Hareket odasının başında durur, içindekileri boşaltırdı.” (KO. 22)

- ***içini çeke çeke***

“İçini çeke çeke seyre koyuldu.” (KO. 50, HKK. 137)

- ***içini çekmek***

“Kadın öğretmenlerden biri içini çekti.” (KO. 48, KKİ. 49, HKK. 60, AGUG. 43, BDBT. 8, YK. 56, BKAV. 11, DTPBİ. 51)

- ***içini dökmek***

“İçimi bir güzel dökeyim...” (BVBY. 28, BKAV. 44)

- ***içi rahat etmek***

“O zaman Anne’nin içi biraz daha rahat etti.” (HKK. 148, AGUG. 99)

- ***içi sızlamak***

“İçim sızladı.” (AGUG. 114, BDBT. 65)

- ***içi sıkılmak***

“...padişahın kızı içi sıkıldığından ...” (BKAV. 57)

- ***içi yanmak***

“Çölde susuz, içi yanmış;” (BVBY. 116)

- ***içtikleri su ayrı gitmemek***

“...birlikte koşar oynar, içtikleri su bile ayrı gitmezmiş.” (İT. 95, BVBY. 78)

- ***idare etmek***

“...iki hafta da biz idare ederiz.” (BKAV. 11)

- ***iğne atsan yere düşmez***

“Durakta iğne atılsa yere düşmeyecek bir kalabalık gördüm.” (KO. 29,HKK. 149)

- ***iğne ipliğe dönmek***

“Yemeden içmeden kesilmiş, iğneden ipliğe dönmüş.” (İT. 112)

- ***iki arada bir derede***

“Her şey iki arada bir dereydi...” (BDBT. 172)

- ***iki ayağını bir pabuca sokmak***

“Zaten iki ayağım bir pabuçta.” (KKİ. 47)

- ***iki göz iki çeşme***

“... olanı biteni duyunca iki göz iki çeşme ağlamış, kara yazma bağlamış.” (İT. 17, AGUG. 10, YK. 56, BKAV. 64, DTPBİ. 106)

- ***iliklerine işlemek***

“...soğuk iliklerime işliyor, enikonu üşüyorum.” (KO. 39)

- ***in cin yok (top oynuyor)***

“Her yerde in cin top oynuyor.” (BKAV. 107)

- ***ipi koparmak***
“...ipini kopardığı gibi ahırdan kaçmış...” (BVBY. 42)
- ***ipin ucunu kaçırmak***
“...ipin ucunu kaçırmış ki ne kaçmış.” (BVBY. 174)
- ***işe yaramak***
“...gelecek yaz da işimize yarar, değil mi?” (AGUG. 84, BVBY. 53, YK. 7, BKAV. 11)
- ***iş güç***
“İş güç de olmadığından...” (BKAV. 112, DTPBİ. 77)
- ***işi başından aşmak (aşkın olmak)***
“İşi başından o kadar aşmış ki olursa o kadar olurmuş.” (AGUG. 38)
- ***iş işten geçmek***
“Farkına varmış ama, geç varmış, iş işten de geçmiş.” (İT. 47, YK. 12)
- ***iz sürmek***
“...her bir kokunun izini sürerek gitti de gitti.” (KKİ. 32, AGUG. 64, YK. 62)
- ***izine düşmek***
“...sarı çil pullu, gök deniz gözlü balığın izine düşmüş.” (İT. 81)
- ***kafa kafaya vermek***
“Kafa kafaya verdiler, konuşup tartıştılar.” (HKK. 155, YK. 79, BKAV. 10)
- ***kafayı vurmak***

“...sonra kapıları kilitleyip vurur kafayı uyur.” (KKİ. 35, AGUG. 54, BVBY. 67, DTPBİ. 54)

- ***kanı kaynamak***

“...çok sevdim, size kanım kaydandı...” (AGUG. 34)

- ***kan revan içinde***

“...kan revan içinde yatmıyor mu?” (YK. 32)

- ***kan ter içinde kalmak***

“...kan ter içinde anca varabilmiştir.” (KKİ. 38, AGUG. 74, BVBY. 154, YK. 11)

- ***kapı dışarı etmek***

“...babaanneyi kızdırıp kapı dışarı edilirdi...” (BDBT. 107, BVBY. 137)

- ***kapıya dayanmak***

“Kapıya dayandı.” (HKK. 27)

- ***kara kara düşünmek***

“... kara kara düşünmeye başlamış.” (İT. 27, AGUG. 84, BVBY. 70, YK. 97, BKAV. 67)

- ***karalar bağlamak (giymek)***

“...diye karalar bağlamış...” (DTPBİ. 91)

- ***karnı tok sırtı pek***

“...demiş, karnı tok sırtı pek, büyük bir keyifle orman içinde uzaklaşmış.” (AGUG. 112)

- ***karşı çıkmak***

“İyi ama kardeşim,’ dedi karşı çıkarak.” (KO. 32, BDBT. 59)

- ***karşı durmak***

“Baba, Anne’nin bu isteğine karşı durmadı.” (HKK. 69, BDBT. 129, BKAV. 43)

- ***karşı gelmek***

“Vay, demek bana karşı gelirsiniz...” (BVBY. 166, YK. 38, DTPBİ. 136)

- ***karşı koymak***

“...istediğinde hemen karşı koydu.” (BDBT. 97)

- ***kaş göz etmek***

“Gerçi, onu el kol, kaş göz işaretiyle çağırın...” (KKİ. 108)

- ***kaşlarını çatmak***

“Bebek kaşlarını çattı fakat Baba’yı tanımakta gecikmedi.” (HKK. 60, AGUG. 99)

- ***kendi başına***

“Kendi başına yetmeyi öğrenmişti.” (HKK. 33, DTPBİ. 25)

- ***kendi hâlinde***

“...kendi hâllerinde mutlu kutlu yaşarlarmış.” (BVBY. 57, BKAV. 27)

- ***kendi kendine***

“...kendi kendine ‘gu gu guk’ diyerek selamladı onu.” (KKİ. 152)

- ***kendine gelmek***

“...yankılanan ayak seslerine uyandım, kendime geldim.” (KO. 53, AGUG. 41, BDBT. 15, BDBT. 22, BKAV. 43)

- ***kendini beğenmiş***

“...kendini beğenmiş herkesin ihlal ettiği bir padişah varmış.” (BVBY. 37, BKAV. 35)

- ***kendini bilmek***

“...kendini bilmez yoksul kurttan!” (BKAV. 94)

- ***kendini göstermek***

“...kendini gösterir olmuş.” (BVBY. 150)

- ***kendini kaptırmak***

“...palyaçonun çekiciliğine kendini kaptırmış da...” (BDBT. 204)

- ***kendini toplamak***

“...gün güne kendini toplamış...” (BKAV. 71)

- ***kendini tutamamak***

“...ilk ağlayışydı, kendini tutamamıştı.” (BDBT. 76)

- ***kendi yağıyla kavrulmak***

“...kendi yağıyla kavrulmadan geçti” (DTPBİ. 71)

- ***keyfini çıkarmak***

“Torunla torun olmanın keyfini çıkarıyorlardı.” (BDBT. 91)

- ***keyif çatmak***

“Ola ki millet eğlenip keyif çatıyor...” (AGUG. 32, DTPBİ. 82)

- ***kılı kıpırdamamak***

“Sopanın kılı bile kıpırdamamış.” (BKAV. 37)

- ***kılına dokunmamak***

“...birinin kılına bile dokunmadım.” (YK. 63, BKAV. 9)

- ***kılını (bile) kıpırdatmamak***
“...adam kılını bile kıpırdatmadan...” (DTPBİ. 37)
- ***kış kıyamet***
“...bu kış kıyamette ne demelere evinden dışarı çıkmışsın?” (BVBY. 86)
- ***kıt kanaat (geçinmek)***
“...birlikte yaşar, kıt kanaat geçinirmiş.” (DTPBİ. 25)
- ***kokusunu almak***
“...kuzucuğun da kokusunu almış...” (DTPBİ. 132)
- ***kol gezmek***
“Yalnızca bacadan tüten, evin üstünde kol gezmeye çıkmış bulutlara doğru yükselen duman kara.” (HKK. 7)
- ***kol kanat olmak (germek)***
“Babamıza doksan iki yaşına kadar kol kanat germiş...” (BDBT. 16)
- ***kolları sıvamak***
“Yerleşme biter bitmez, babaanne, kolları sıvadı..” (BDBT. 70)
- ***kolu kanadı kırılmak***
“Ama akşam yorgun, bitkin, kolları kanatları kırıktır.” (KO. 38)
- ***kök söktürmek***
“Akşama uyumaz, bana kök söktürür sonra...” (KKİ. 122)
- ***kör karanlık***
“White’ın geçeceği yola kör karanlıkta dizilir, önlerinde durdukça tek tek binerlermiş.” (KO. 22)

- ***köşe bucak***
“...köşe bucak kaçacak delik aramıyor mu?” (BKAV. 82)
- ***kulağı delik***
“Ben de seni kulağı deliktir sanıyordum.” (KO. 83)
- ***kulağına çalınmış (gelmiş)***
“... söylenenler kulağına gelmiş.” (İT. 52)
- ***kulağına küpe olmak***
“Bunu kulağına küpe yap.” (YK. 68, DTPBİ. 28)
- ***kulakardı etmek***
“... Küçüğün istediğini kulak ardı etti.” (HKK. 145, YK. 8)
- ***kulak kabartmak***
“İkimizde kulak kabarttık.” (KO. 68, İT. 89, KKİ. 106, AGUG. 39)
- ***kulak kesilmek***
“Yabancı gezginleri müzeden aldığımızda kulak kesilir, pek bir şey çıkaramazdım.” (KO. 34, HKK. 58, AGUG. 95, BVBY. 97, YK. 56)
- ***kulaklarına inanmamak***
“Kulaklarına inanamıyordu.” (HKK. 56)
- ***kulaklarını dikmek (Hayvan)***
“... kuyruğunu sallamış, kulaklarını dikmiş, gözleri parlamış.” (BVBY. 96)
- ***kulak misafiri olmak***
“... konuşmalarına kulak misafiri oluruz, bir şeyler öğrenmeye çalışırız.” (KO. 57, İT. 74)

- ***kulak vermek***
“Seslere kulak verdi.” (KO. 48, KKİ.31, BDBT. 107, YK. 72)
- ***kul kurban (köle) olmak***
“Kul köle olur bana bütün dünya.” (BVBY. 138)
- ***kulp takmak***
“...bir kulp takıyor hepsine.” (BKAV. 50)
- ***kurban olayım***
“...Tilki Milki'nin kurbanı olmuş.” (BVBY. 93)
- ***küçük dilini yutmak***
“...şaşkınlığından az kalmış küçük dilini yutayazmış.” (BVBY. 167)
- ***küplere binmek***
“Gezgin kızmış, küplere binmiş...” (İT. 56, BVBY. 142, YK. 40)
- ***laf atmak***
“...yine bir laf atmış ortaya.” (BKAV. 74)
- ***laf etmek***
“Bir köpeğe laf etmeyen aslan, aslan maslan değildir.” (AGUG. 103)
- ***lamı cimi yok***
“Lamı cimi yok, ben de geliyorum sizinle...” (BVBY. 53, YK. 11)
- ***merak etmek***
“Sen hiç merak etme!” (KKİ. 78, BVBY. 11, YK. 32)
- ***mum (gibi) olmak***

“Beriki mum olmuş, beti benzi atmış.” (BVBY. 102)

- ***muradına ermek***

“...Kocabeyoğlu’nun kızıyla muradına ermiş.” (İT. 47, AGUG. 16, BVBY. 23, DTPBİ. 14)

- ***nazar değmek***

“Nazar değdi mutlaka.” (KKİ. 66)

- ***ne alıp veremiyor?***

“...ne alıp veremediğiniz var birbirinizden?” (BKAV. 103)

- ***ne hâli varsa görsün***

“Bırak, ne hâli varsa görsün!” (YK. 33, BKAV. 106)

- ***ne pahasına olursa olsun***

“İki kardeşe gelince ne pahasına olursa olsun...” (AGUG. 64)

- ***ne şiş yansın ne kebab***

“Söyleyin, ne şiş yansın ne kebab, pazarlıksız görölsün hesap...” (BVBY. 173)

- ***ne tadı var, ne tuzu***

“Tüh, ne tadı var, ne tuzu.” (BKAV. 31)

- ***nevri dönmek***

“O anda filin nevri dönmüş...” (BKAV. 76)

- ***neye uğradığını bilememek***

“Kerem neye uğradığını anlayamadı.” (KKİ. 120)

- ***nohut oda, bakla sofa***

“Evleri bir göz, nohut oda, bakla sofaymış.” (DTPBİ. 93)

- ***Nuh der peygamber dememiş***

“Nal demiş, çivi dememiş kız, Nuh demiş, peygamber dememiş.” (İT. 68)

- ***nutku tutulmak***

“Baba’nın nutku tutuldu o an.” (HKK. 59)

- ***ocağına düşmek (birinin)***

“Ocağına düştüm, kardeş!” (BKAV. 102)

- ***olan biten***

“...olanı biteni anlatırken...” (AGUG. 39, BVBY. 28, YK. 85, BKAV. 75)

- ***oldum bitim (oldum olası)***

“Oldum bittim şu insanlara akıl erdiremedim.” (KO. 37, YK. 8, AGUG. 44)

- ***oralarda (oralı) olmamak***

“Korktu mu diye baktı, Kerem oralı değildi.” (KKİ. 69)

- ***oralı olmamak***

“Etmiş ya beriki oralı bile olmamış.” (İT. 90, HKK. 50, BVBY. 121, BKAV. 34)

- ***orası senin burası benim (gezmek)***

“Ora senin burası benim derken yol üstünde...” (DTPBİ. 83)

- ***ortalığı birbirine katmak***

“Ortalığı birbirine katmış.” (BVBY. 82)

- ***öbür dünya***

“...canını öbür dünyaya göndermiş.” (BKAV. 43)

- ***ödü patlamak (kopmak)***

“Yolda canı sıkılır ya da ağlar diye ödü kopmuştu.” (KKİ. 132, AGUG. 101, BVBY. 53, BKAV. 34, DTPBİ. 84)

- ***ömrüne bereket***

“Ömrüne bereket, hanım.” (BVBY. 135, DTPBİ. 82)

- ***ömür sürmek***

“Mutlu kutlu bunca ömür sürmüşler...” (BVBY. 131)

- ***önüne katmak***

“...sonra da dedeyi önüne katmış...” (DTPBİ. 71)

- ***özen göstermek***

...kaçırmamaya özen gösterip...” (BVBY. 152)

- ***pabuç pahalı***

“Zavallı kuzu, bakmış, pabuç pahalı...” (KKİ. 60, AGUG. 119)

- ***parmaklarını yemek***

“...Baba parmaklarını da yermiş sofrada.” (HKK. 39)

- ***peşine düşmek***

“...mutluluk gemisinin peşine düşmüş.” (BVBY. 147)

- ***peşine takılmak***

“...bandonun peşine takılmış çocuklar ilgilendirmişti.” (KKİ. 107)

- ***peşi sıra***

“...fazlaca kurcalamadan peşiniz sıra gelecektir.” (AGUG. 68)

- ***pişmiş aşı (soğuk) su katmak***

“... bizimkine nalbant malbant demeyin, pişmiş aşı soğuk su katmayın.”
(İT. 44)

- ***punduna getirmek***

“Dördüncü günü öksüz kızı bir punduna getirip dövmüş.” (İT. 118, AGUG. 43, BDBT. 188, BVBY. 16, YK. 87, BKAV. 53)

- ***rahat yüzü görmemek***

“...rahat bir gün yüzü görememe kadını erken yaşlandırmıştı.” (HKK. 158, YK. 75)

- ***ramak kalmak***

“...görünce bayılmadı ama ramak kalmıştı.” (HKK. 128)

- ***rengi atmak (uçmak)***

“Misinasını çabuk çabuk mantarına sarıyordu, yüzünün rengi atmıştı.”
(HKK. 12)

- ***renk vermemek***

“...buna fakat pek renk vermemiş.” (AGUG. 96, BDBT. 201, BVBY. 76)

- ***sabaha çıkmamak***

“Sözünde durdun, sabaha çıktın demiş.” (İT. 90)

- ***sabaha doğru (karşı)***

“Sabaha karşı kaçınıcı kalkışından sonraydı...” (KKİ. 76)

- ***sabır taşı***

“...koynuna sabır taşı koydum.” (BVBY. 37)

- ***sabrı taşmak (tükenmek)***

“Padişah da artık dayanamamış, sabrı tükenmiş.” (AGUG. 30)

- ***saçı uzun, akli kısa***
“Saçım uzun, aklım kısa.” (İT. 133)
- ***sağa sola bakmamak***
“Sokağa fırlamış, sağa sola bakınmış, komşulardan...” (KKİ. 130)
- ***sağ ol***
“...sağ olun deyip, yine gözden kaybolmuş.” (İT. 41, BVBY. 129)
- ***sağır sultan bile duydu***
“... Mısır’daki sağır sultan bile duymuş da...” (İT. 13)
- ***sağı solu olmamak***
“... Köpek’in sağı solu belli olmaz bakarsın, hırlaşırız.” (AGUG. 88)
- ***sarmaş dolaş olmak***
“Baba oğul sarmaş dolaş oldular.” (HKK. 126)
- ***sarpa sarmak***
“... işlerin sarpa sardığını anlamış, hemen yalanı kıvırmış.” (İT. 36)
- ***satıp savmak***
“...neyi var, neyi yok hepsini satıp savmış...” (BVBY. 67)
- ***selam almak***
“...kendi kendine ‘gu gu guk’ diyerek selamladı onu.” (KKİ. 152,AGUG. 10, BKAV. 107)
- ***selam vermek***
“...babasının yanına varmış, diz kırmış, selam vermiş.” (İT. 9, AGUG. 10, DDBT. 187, BVBY. 85, BKAV. 107)

- ***ser verir sır vermemek***
“...yine de ser verir sır vermezmiş.” (BVB.Y. 174)
- ***ses çıkarmamak***
“O direnmeyince Küçük de ses çıkarmadı.” (HKK. 182)
- ***sesi çıkmamak***
“Bebeğin sesi soluğu çıkmadı.” (HKK. 67, YK. 116)
- ***sesini çıkarmamak***
“Kerim hiç sesini çıkarmamış.” (KKİ. 18, BDBT. 183)
- ***sesini kesmek***
“...Ayşe'nin ansızın sesi kesildi.” (KKİ. 22)
- ***sıkı fıkı***
“...sıkı fıkı arkadaş oldukları bir at varmış.” (BVB.Y. 121)
- ***sıkıntı çekmek***
“...su mu sıkıntısı çekmezsin.” (BVB.Y. 150)
- ***sırtı yere gelmemek***
“Sende böyle bir hanım varken sırtın yere gelmez.” (İT. 139)
- ***sinirine dokunmak***
“...aşçıbaşının sinirine dokunmuş...” (YK. 107)
- ***size ömür***
“Aslan kralımız sizlere ömür.” (AGUG. 68)
- ***soluğu (bir yerde) almak***

“...kundurayı kaptığı gibi soluğu Arasta’da alıyor...” (BVBY. 68, BKAV. 31)

- ***soluğu kesilmek***

“...merdiven çıksam soluğum kesilir.” (DTPBİ. 26)

- ***sonradan görme***

“Sonradan görme beyler, zalim olur, insan kıymetini bilmezlermiş.” (BVBY. 26)

- ***soyunup dökünmek***

“...hemen soyunup dökünmüş...” (BVBY. 149)

- ***sövüp saymak***

“...sövüp saymalara kapıyı açtı şimdi.” (BVBY. 152)

- ***söz almak***

“...her birinden söz almış.” (AGUG. 51, BKAV. 24)

- ***söz dinlemek***

“...hiç söz dinlemeyen yaramaz bir kuzu varmış.” (YK. 45 BKAV. 35)

- ***söze girmek***

“Küçük söze girdi.” (HKK. 165, BDBT. 215, BKAV. 10)

- ***söz geçirmek***

“Konuşur, söz geçiririm.” (İT. 118, AGUG. 64, DTPBİ. 130)

- ***söz kesmek***

“...oracıkta söz kesip evlenmişler...” (BKAV. 58)

- ***sözü geçmek***

“...arkadaşı vardı, sözü geçiyordu...” (HKK. 146)

- **sözünden çıkmamak (birinin)**

“...annesinin sözünden çıkmış...” (YK. 45)

- **sözünde durmak**

“Sözünde durdun, sabaha çıktın demiş.” (İT. 90, HKK. 35)

- **sözünü etmek**

“...hiç bunların sözünü etmedi.” (HKK. 35, BKAV. 23)

- **sözünü kesmek**

“...Ayşe'nin sesini kesti dayı.” (KKİ. 23, HKK. 165)

- **sözünü tutmak**

“...şimdi o sözünü tutma vaktidir.” (BVBY. 58, YK. 21)

- **söz tutmak**

“Fatma küçük, söz tutmak.” (BVBY. 98, DTPBİ. 62)

- **söz vermek**

“Söz vermişti o, sözünü yerine getirecekti.” (HKK. 35, AGUG. 65, BVBY. 58, YK. 21)

- **su götürmez**

“...gerçek değerleri su götürmez tabii.” (DTPBİ. 17)

- **sus pus olmak**

“Kuyumcular suspus olmuşlar, kırk gün izin istemişler, o güne kadar kim öle kim kala demişler.” (İT. 27, AGUG. 54)

- **suya götürüp susuz getirmek**

“...adamı sulu götürür, susuz getirir, şeytana bile pabucunu ters giydirir.”
(İT. 36)

- ***sürüsüne bereket***

“Sürüsüne bereket anahtar dolu...” (BVBY. 58, DTPBİ. 69)

- ***sütliman olmak***

“Gelecek bebek daha şimdiden her şeyi sütliman etmişti.” (HKK. 41, BVBY. 12)

- ***şeytana pabucunu ters giydirmek***

“... işlerin sarpa sardığını anlamış, hemen yalanı kıvırmış.” (İT. 36)

- ***tabana kuvvet***

“tabana kuvvet kaçmaya koyulmuş.” (BKAV. 16)

- ***taban tepmek (patlatmak)***

“Yürümekten tabanları patlamıştı neredeyse.” (KKİ. 91)

- ***tabanları yağlamak***

“...önüne bakmadan tabanları yağlamış...” (DTPBİ. 96)

- ***tanrı misafiri (konuğu)***

“Bu gece Tanrı konuğu ol ordakileri.” (İT. 122, DTPBİ. 91)

- ***tam takım kuru bakır***

“Çünkü, tam takır kuru bakırmış.” (KKİ. 96, BKAV. 67)

- ***taşı sıkısa suyunu çıkarmak***

“...hem güzelsin, taşı sıkısan suyunu çıkarırsın.” (DTPBİ. 28)

- ***taş kesilmek***

“Ansızın o da büyük kardeşi gibi taş kesilivermiş...” (AGUG. 32)

- ***taş yürekli***

“...taş yürekli padişah yine de hoşnut değilmiş.” (BVBY. 38)

- ***tatsız tuzsuz***

“...insan tatsız tuzsuz bir yaratık.” (BKAV. 31)

- ***tavşan (tilki) uykusu***

“...bir tavşan uykusuna yatayım.” (BKAV. 75)

- ***tereyağından kıl çeker gibi***

“...o bataktan tereyağından kıl çeker gibi çeker çıkarırım.” (AGUG. 69)

- ***tek başına***

“Günlerce tek başına otobüs mezarlığında haşır neşir olmuş, altından girmiş üstünden çıkmış.” (KO. 9, HKK. 35)

- ***tekne kazıntısı***

“Eminaga ona “tekne kazıntısı” diyor.” (KO. 36)

- ***tepeden tırnağa (kadar)***

“...tepeden tırnağa muayene etmişler padişahı.” (BVBY. 146)

- ***tepesi (beyni) atmak***

“...Kral’ın tepesini attırıp kızdıran?” (BVBY. 24)

- ***tersyüz etmek***

“Hemen tersyüz etmiş, inleye sızlaya kaçmış.” (İT. 13)

- ***tez elden***

“İyisi mi ben tez elden yuvama, eşime dostuma döneyim...” (BVBY. 12)

- ***tıka basa doldurmak***
 “...margarita fideleriyle tıka basa dolu dönüyordu.” (BDBT. 70)
- ***tıka basa yemek***
 “...tıka basa yedikleri kızarmış tavuklarda biraz aşırıya kaçmalarının da etkisi tartışılabilir.” (KKİ. 104)
- ***tepeden bakmak***
 “Hepsine tepeden bakarak:” (BVBY. 54)
- ***toz pembe görmek***
 “...eşiyle birlikte dünyayı toz pembe görüyorlardı...” (BDBT. 9)
- ***tozu dumana katmak***
 “Cip tozu dumana katarak homur homurdanıp dağ yoluna atıldı.” (HKK. 26, BKAV. 109, İT. 19)
- ***turnayı gözünden vurmak***
 “Turnayı gözünden vurdun, Kocabeyoğlu’nun kızını aldın.” (İT. 44, BKAV. 114)
- ***tuz (-la) buz olmak***
 “Yere düşeni bin pare bin tuzla buz olmuş.” (AGUG. 78)
- ***tüyleri diken diken olmak***
 “...tüylerini diken diken edermiş.” (BVBY. 156, BKAV. 67)
- ***ucu bucağı olmamak***
 “Ucu bucağı görünmüyordu.” (KO. 18)
- ***uğur (-lar) ola***

“...size uğurlar olsun, hadi!” (YK. 36)

- ***uykusunu almak***

“Uykusunu almış, dinç ve sağlıklı birer öğrenci...” (BVBY. 128)

- ***uyku tutmamak***

“Çok geceler gözünü uyku tutmadı.” (HKK. 44)

- ***uykuya çekilmek***

“Uykusu gelen arkadaşlarımız birerli, ikişerli uykuya çekilirler.” (KO. 22)

- ***uykuya dalmak***

“...kızcağız hemen uykuya dalmış.” (İT. 120, BKAV. 75)

- ***uzun sözün (lafın) kısası***

“Uzun sözün kısası, Almila erken konuşmuştu...” (BDBT. 94)

- ***üst baş***

“Yalnız adamın üst başı da benim hakkımdır...” (YK. 10)

- ***üstesinden gelmek***

“Sonra ölümü yenmenin, acısının üstesinden gelmenin bir yolu...” (HKK. 186, BDBT. 18, DTPBİ. 14)

- ***üstünde (üzerinde) durmak***

“Babaanne önce üzerinde durmamayı denedi.” (BDBT. 131)

- ***üstüne gelmek***

“...biraz daha üstüne gelse, oracıkta hüngür hüngür ağlayacaktı, buna hazırıdı.” (KKİ. 120, BVBY. 160)

- ***üstüne titremek***

“Beni sever, korur, üstüme titrer.” (KO. 36, BDBT. 38, BVBY. 127)

- ***üstüne yok***

“...güzellikte üstlerine yoktur...” (DTPBİ. 13)

- ***üstüne (üzerine) yürümek***

“Kucağında Kerem’le, kalabalığın üstüne yürüdü, toplaşanlar ayrılıp ikisine de yol verdi.” (KKİ. 128, BVBY. 34)

- ***üstün gelmek (birinden,bir şeyden)***

“...her zaman üstün gelir.” (DTPBİ. 10)

- ***üzerinden atmak***

“Şaşkınlığını üzerinden atamadan...” (KKİ. 140)

- ***üzerine varmak***

“...bunlar hasta, üzerine varmayayım...” (BKAV. 45)

- ***ver elini***

“...ver elini der; istediğimiz, gönlümüzün çektiği her yere giderdik.” (BDBT. 144, BVBY. 11)

- ***vız gelmek***

“...şunun bunun olmayışymış vız geliyordu ikisinede.” (BDBT. 9)

- ***yabana atmak***

“Hekim başının bu öğüdünü yabana atmamış...” (İT. 68)

- ***yabancılık çekmek***

“...Kerem yabancılık çekti biraz...” (KKİ. 108, HKK. 77, BDBT. 168, BVBY. 175)

- ***yakayı kurtarmak***

“...gözlerden irak olsam, yakamı kurtarsam ah!” (AGUG. 78, BKAV. 117)
- ***yaka paça (götürmek)***

“...yaka paça anasını sarayın kapısına bırakmışlar.” (YK. 48)
- ***yaka silmek (birinden)***

“Köylüler yaka silmişler, el aman demişler.” (YK. 61)
- ***yalayıp yutmak***

“...kahvaltımı yalayıp yuttum, tamam mı?” (BVBVY. 52)
- ***yalvar yakar olmak***

“Gezgin bin dereden su getirmiş, yalvar yakar olmuş, sonunda padişahı inandırmış.” (İT. 61, HKK. 88, BKAV. 35)
- ***yan gelip yatmak***

“...güvercin olur, yan gelir yatarım.” (YK. 115 BKAV. 45, DTPBİ. 82)
- ***yan gözle bakmak***

“...babaannesine bakardı yan gözle.” (BDBT. 79)
- ***yanı başında***

“... yaşlı teyze de yerli yerindeydi, biri yanı başına, öbürü ayak ucuna oturmuş...” (HKK. 164, BDBT. 189)
- ***yanı sıra***

“...Kerem’in yanı sıra, iki katlı evlerinin bahçe kapısına geldi...” (KKİ. 68)
- ***yarım ağızla (söylemek)***

“...dostlar alışverişte görsün diye yarım ağızla...” (İT. 86)

- ***yas tutmak***
“Sevineceğimize yas tutmalıyız, yas!” (YK. 99)
- ***yaşını başını almış***
“Ben yaşını başını almış bir kadınıım.” (AGUG. 36, YK. 36)
- ***yatağa düşmek***
“... yatalara düşmüş, ağzı var dili yokmuş.” (İT. 68)
- ***yayan yapıldak***
“...bugünkü kadar oradan oraya yayan yapıldak hiç dolaşmamıştı.” (KKİ. 92)
- ***yediği önünde yemediği ardında***
“...güvercinleri, yedikleri önlerinde, yemedikleri arkalarında...” (YK. 115, BKAV. 112, İT. 39)
- ***yer demir, gök bakır***
“Yer demir gök bakır kardeş!” (BKAV. 11)
- ***yerden göğe kadar***
“Hem de yerden göğe kadar...” (YK. 75, BKAV. 19)
- ***yerin altını üstüne getirmek***
“...yerin altı üstüne, üstü altına gelmiş.” (İT. 11, BDBT. 103, DTPBİ. 118)
- ***yerinde duramamak***
“Rıfkı Usta yerinde duramıyordu.” (KO. 12, AGUG. 57, BDBT. 209)
- ***yerinden olmak (etmek)***
“...beni yerimden ettin...” (BKAV. 62)

- ***yerin dibine geçmek***

“Aslan utancından yerin dibine geçmiş...” (BKAV. 52)

- ***yerine getirmek***

“Söz vermişti o, sözünü yerine getirecekti.” (HKK. 35, BDBT. 201, BVBY. 62, BKAV. 39)

- ***yerli yerinde***

“... yaşlı teyze de yerli yerindeydi, biri yanı başına, öbürü ayak ucuna oturmuş...” (HKK. 164)

- ***yer vermek***

...özel tekerlemelerine yer verildi.” (DTPBİ. 18)

- ***yer yarılıp içine girmek***

“Ah, yer yarılrsa da ben içine girsem...” (AGUG. 78)

- ***yola çıkmak***

“Yola çıkılmıştı sonunda.” (KKİ. 53, HKK. 35, BDBT. 130, BVBY. 149, BKAV. 89)

- ***yol açmak (bir şeye)***

“...ölümüne yol açmış.” (BKAV. 33)

- ***yola düşmek***

“... iki kardeşini de almış yollara düşmüş.” (İT. 13, KKİ. 35, AGUG. 69, BVBY. 12, YK. 12, BKAV. 53, DTPBİ. 83)

- ***yol almak***

“Gündüz ikindiye kadar yol alıyor, hava kararmaya başladı mı, bir su kıyısında bulunduğumuz bir park yerine çekiliyorduk.” (KO. 19, AGUG. 120, BVBY. 116)

- ***yola koyulmak***

“Bir sabah çok erken yola koyulduk.” (KO. 18, BVBY. 52, YK. 10, BKAV. 81, DTPBİ. 88)

- ***yolcu etmek***

“Tilki onları yolcu ettikten sonra geri dönmüş...” (İT. 47, BVBY. 64)

- ***Yolcu yolunda gerek***

“...yolcu yolunda gerek.” (BDBT. 146)

- ***yoldan çıkmak***

“...çekiciliğine yenilmemiş, yolundan çıkmamış, ilerlemiş.” (AGUG. 32)

- ***yol göstermek***

“...önüne düşmüş, yol göstermiş.” (İT. 123, AGUG. 64, DTPBİ. 136)

- ***yollara düşmek***

“Düşmüş sarayın yollarına.” (BVBY. 28)

- ***yolun açık olsun***

“yollar size açık ve aydın olsun, güle güle gidin!” (BVBY. 28)

- ***yolu (ayağı) düşmek***

“Bir gün yolunuz doğuya düşerse...” (BVBY. 28)

- ***yolunu beklemek (gözlemek)***

“...kanlı göz yaşlarıyla şahmaranın yolunu gözlermiş.” (YK. 45. İT. 19, BDBT. 213, BVBY. 29, DTPBİ. 86, AGUG. 23)

- ***yolunu kesmek***

“...demiş Tilki Milki yollarını keserek.” (BVBY. 92)

- ***yolunu tutmak***

“Kerem de bir başına, yalnızlığın olanca anlamsızlığı içinde, çocuk parkının giriş kapısının yolunu tuttu.” (KKİ. 120, AGUG. 15, BVBY. 72, BKAV. 25, DTPBİ. 49)

- ***yolu tutmak***

“...demiş, evinin yolunu tutmuş.” (AGUG. 57, BVBY. 25)

- ***yol üstü***

“...hem yol üstünde bir giyimci var...” (BDBT. 130, DTPBİ. 83)

- ***yol vermek***

“Kucağında Kerem’le, kalabalığın üstüne yürüdü, toplaşanlar ayrılıp ikisine de yol verdi.” (KKİ. 128, HKK. 42)

- ***yol yordam***

“...yol yordam bilmiyor, hoş görmem gerek.” (AGUG. 103, BVBY. 136, BKAV. 44)

- ***yorgun argın***

“...bir yerlerden yorgun argın çıkageliyor...” (BDBT. 174)

- ***yuvasını bozmak (dağıtmak)***

“...öldürdün, yuvasımızı dağıttın.” (YK. 73)

- ***yük olmak***

“...ömrünün sonuna kadar kimseye yük olmadan karı koca mutlu kutlu yaşamışlar.” (İT. 139, KKİ. 39, DTPBİ. 26)

- ***yüreği ağzına gelmek***
“Anne’nin yüreği ağzındaydı.” (HKK. 94, BVBY. 37)
- ***yüreğine inmek***
“Padişah babamın yüreğine indirmek için...” (İT. 91)
- ***yüreği kabarmak***
“Yüreğimin kabardığını söyleyebilirim.” (KO. 23, AGUG. 41, YK. 58)
- ***yüzü asık (asılmak)***
“Alt dudağı sarkmış, yüzü asılmıştır.” (KO. 24, AGUG. 10)
- ***yüzüne bakmamak***
“...ama karısı yüzüne bile bakmamış...” (BVBY. 137)
- ***yüz tutmak***
“...güneş tepelerde eğilmeye yüz tutarken köye dönerlerdi.” (HKK. 22)
- ***yüzü gülmek***
“İkisinin de yüzleri gülüyordu.” (BDBT. 22)
- ***yüzüne gözüne bulaştırmak***
“...hiç yüzüne gözüne bulaştırmadan yerine getirdin.” (BKAV. 94, DTPBİ. 82)
- ***yüzünü kara çıkarmak***
“Açtıklarında hiçbirisi babaannenin yüzünü kara çıkarmadı.” (BDBT. 70)
- ***zıvanadan çıkmak***
“...git gide zıvanadan çıktı, çıkıyor.” (BVBY. 166)
- ***zor zar***

“Uğraşmış didinmiş, zar zor kurtarmış ayağını kapandan.” (BVBY. 12)

SONUÇ

Sonuç bölümünde, araştırmada tespit edilen söz varlığı ögelerinin metne sağladığı anlam açısından katkısı değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmenin sonucunda elde edilen bilgiler ve sonuçlardan hareketle önerilerde bulunulmuştur.

Tarık Dursun K.nın Yapıtlarında Kullandığı Söz Varlığı Ögelerinin Metne Sağladığı Anlam Bakımından Katkılarının Değerlendirilmesi:

Türkçenin zengin anlatım özelliklerini barındıran ve bunlara ayna tutan pek çok kalıp ifadelerin dil birimi içerisinde yer alan atasözleri ve deyimler Tarık Dursun K.nın yapıtlarında da sıkça kullanılmıştır. Tarık Dursun K. çocuk hikâye ve romanlarında yer verdiği kişilerin hayatları içerisinde kullandığı bir dil evreni kurmaya çalışırken özellikle hitap ettiği kesimin dil gelişimi ve evrenine yarar sağlamayı da göz ardı etmemeye özen göstermiştir. Söz varlığı ögesi içinde atasözü ve deyimlerin yazar tarafından nasıl kullanıldığı, metnin içindeki işlevleri ve metne sağladığı anlam açısından katkıları başlıklar hâlinde değerlendirilmiştir.

Atasözleri:

Türk kültürünün süregelen ve uzun zaman içerisinde edinmiş oldukları deneyimlere dayalı olarak meydana gelen atasözleri, Tarık Dursun'un yapıtlarında da kullanılmaktadır. Yazar eserlerinde yer verdiği atasözleri ve diğer söz varlıklarıyla okurun eserlerinde geçen kahramanlarla bütünleşmesine gayret etmiştir. Yapıtlarda verilen iletilerin daha iyi ve kolay anlaşılmasına imkân sağlamıştır.

Tarık Dursun, atasözlerini doğru bir şekilde ve içindeki anlamsal kullanımın örneklendirilmesine yapıtlarında uygun şekilde yer vermiştir. Bunun yanı sıra, sadece sekiz atasözünü var olan şekli dışında kullanmıştır. Araştırmada kullanılan Ömer Asım Aksoy ve Necmi Akyalçın'ın sözlüklerinde “Göz görmeyince gönül katlanır.” atasözüne “Göz görmeyince gönül nasıl olsa katlanır.” (İT. 75) şeklinde Tarık Dursun ekleme yapmıştır. Yazarın bu kullanımına diğer örnek atasözleri şu şekildedir: “Arife tarif gerekmez.” atasözüne “Arife tarif edilmez, arif olmayan tarif bilmez.” (İT. 82) şeklinde, “Haydan gelen huya gider.” atasözüne “Zaten haydan gelmişti, huya gideceği varmış, gitti.” (İT. 139) şeklinde, “Evdeki hesap

çarşıya uymaz” atasözüne “Evdeki hesap çarşıya uyan türden değilmiş çünkü.” (AGUG. 29) şeklinde, “Kul bunalmayınca (sıkılmayınca) Hızır yetişmez.” atasözüne “Bak, kul sıkıştı; Hızır da yardıma koştu.” (BVBY. 26) şeklinde, “Elden gelen övün (ülüş) olmaz, o da vaktinde (her vakit) bulunmaz (gelmez).” atasözüne “Eşten dosttan öğün gelmez, gelse bile vaktinde gelmez...” (BVBY. 98) şeklinde, “Kel ilaç bilse başına sürer.” atasözüne “Kelin merhemi olsa başına çalar.” (BKAV. 46) biçiminde kullanmıştır. Yazar, atasözlerinin eylem yapısını değiştirerek kullanmış ve yaptığı bu değişiklikler anlamsal değil yalnızca biçimsel değişikliklerdir. “Akıl yaşta değil baştadır.” atasözüne “...çünkü her zaman akıl yaşta değil başta olmaz.” (İT. 69) şeklinde ekleme yapmıştır. Bu değişiklik ise biçimsel değişiklik ile birlikte anlamsal değişiklik oluşturmuştur. İncelenen eserlerde var olan atasözlerinden 24’ü diyaloglar içerisinde kullanılmıştır. Bu kullanımdan hareketle yazarın, çocuk hikâye ve romanlarındaki yazı dilini konuşma diline yakınlaştırmak amacıyla atasözlerinde bazı biçim açısından değişikliklere gittiği ifade edilebilir.

Dilimizdeki atasözlerinin çoğu var olan gerçeği ve insanların hayat tecrübelerini ait olduğu topluma göstermeye çalışır. Bunu yaparken de atasözleri benzetme ve somutlama yoluyla bir milletin yaşam koşulları, gelenekleri, doğa olayları, dili ve değerleri içinde söz varlığı öğelerini oluşturur. Bir dilin söz varlığı öğeleri de yazılı eserlerde kullanılarak anlatım olanaklarını zenginleştirir.

“Atasözleri ve deyimler toplumsal yaşamı yansıtan önemli söz varlıklarıdır. Bu nedenle de atasözleri ve deyimlerde toplumsal yaşantı, insanların karakterleri ve fiziksel özellikleri dolaylı veya doğrudan yer almaktadır. Bu söz varlıklarında kullanılan ifadeler de kendilerine ait temel özellikler ile bu durum somutlaştırılmaktadır” (Özer ve Hazel, 2014:326).

İncelenen eserlerde yer verilen atasözlerinin bir toplum tarafından yıllardır oluşturulmuş değerleri ve yaşam şartları yargıya dönüştürülerek hikâye ve roman kurgusu ile birlikte yansıtılmıştır. Yapıtlarda, kötülük yapanın kötülük bulduğu bir dünya olduğunu “Etme bulma dünyası”, elinden bir iş gelmez sandığımız kişinin kendisinden umulmayan önemli işler yapabilir ifadesini anlatan “Ummadık taş baş yarar.”, bir kimsenin sürekli ihtiyaçları, başkasının yardımıyla tam olarak karşılanmadığı gibi bu yardım gerekli olduğu zamanda da yapılmaz, onun için

yalnız kendi kazancımıza güvenmeyi “Elden gelen övün (ülüş) olmaz, o da vaktinde (her vakit) bulunmaz (gelmez).” şeklinde, kendi derdine çare bulamayan kişiden aynı durumda olan başka birinin yardım beklememesini “Kelin ilacı olsa başına sürer.”, herkesin kendi suçundan sorumlu olduğunu “Her koyun kendi bacağından asılır.” şeklinde atasözleri mevcut durumları etkileyici, kısa ve somutlayıcı bir şekilde aktarmıştır. Ayrıca yazar, yapıtlarında zıt anlama gelebilecek atasözlerine de yer vermiştir. Başkalarıyla işbirliği yapma, yardımlaşma ve dayanışma yoluyla daha güçlü olunabileceği “Tek elin nesi var iki elin sesi var.”, kalabalık olmazsa işin, uğraşın, didişmenin de az olacağını ifade eden “ Azıcık aşım, kaygısız başım.” şeklinde de karşıt anlam özelliği taşıyan atasözlerine de rastlanmaktadır.

Yukardaki örneklerden hareketle atasözleri, içinden çıkılamayan ve karmaşık olayların uzun uzun aktarılmasından ziyade yargıya varılarak anlatımı kolaylaştırır. Yazar atasözlerine yer verirken de anlatımın etkileyici olmasını, dil inceliklerine sahip ve özgün bir şekilde verilmesini esas alır. Ayrıca ses tekrarlarıyla metnin okunabilir olmasını artırmış; ait olduğu ulusun değerlerini ve hayat tecrübelerini okura sezdirirken okuyucunun sözcük dağarcığına katkı sağlamıştır.

Tarık Dursun da bu ögelere çocuk hikâyelerinde yer vererek anlatımını tek düzelikten kurtarmış ve özgünleştirmiştir. Seslendiği okuru ana dilinin anlatım olanak ve incelikleriyle karşılaştırmış; onların kelime ve anlam dünyalarının genişlemesine ve olgunlaşmasına imkân sunmuştur.

Deyimler:

Deyimler; hemen hemen her dilde belirli bir durum, kavram ya da duyguyu aktarabilmek amacıyla kullanılan, ağırlıklı bir den fazla kelimedenden oluşan söz varlığı ögeleridir.

Deyimler, Tarık Dursun’un incelenen kitaplarında dil evreni içinde atasözlerine nispeten daha geniş yer tutmaktadır.

Yazar, eserlerinde yer verdiği deyimler vasıtasıyla çocuk hikâyelerindeki kişilerin dünyaya bakışı, yaşam felsefelerini, olay ve durumlar karşısında verdikleri tepkileri, geleneklerini, inançlarını, çevre koşulları, önemsedikleri

varlıkları yansıtır. Bununla birlikte, deyimlerin de atasözlerinde olduğu gibi somutlaştırma özelliği vardır. Deyimlerin bu somutlaştırma özelliği ise okuyucunun, hikâye ve roman karakterlerinin içinde buldukları koşulları, verilmek istenen mesajı ve düşünce evrenini daha kolay bir şekilde anlamlandırmasına olanak sağlar. Bunun sebebi, deyimlerin içinde bulunulan durumun tasvirini yaparken aynı kavram alanı ile ilgili imaj ve duygu ortaya çıkarma görevini de taşımalarıdır. “Çiçeği burnunda” (AGUG. 120, YK. 35) deyimi taze, yeni “Canı burnuna gelmek” (BVBY. 70) deyimi çok bunalmak “Bir deri bir kemik kalmak.” (YK. 110, BKAV. 12) deyimi fiziksel yönden zayıflık imgesini; “Dizini dövmek” (DTPBİ. 96)” deyimi pişmanlık, “Burnundan solumak” (BVBY. 54) öfkelenmek “Ağzı kulaklarına varmak (BDBT. 25, BVBY. 87) ve “Havalara uçmak” (KKİ. 76, BDBT. 181) deyimi ise mutluluk duygusunu ifade etmektedir. Yukarıdaki deyimlerin somutlaştırma yoluyla anlatımı kolaylaştırdığı görülmektedir.

Tarık Dursun “gözleri çok yoran bir dikkatle uzun süre çalışmak” anlamında “göz nuru dökmek”; “çok üzücü bir haberle aşırı bir sarsıntıya uğrayıp düşünme yeteneğini yitirmek” anlamında “beyninden vurulmuşu dönmek”; “karmakarışık bir duruma getirmek” anlamında “altını üstüne getirmek, altüst etmek (olmak)”; “dayanamaz duruma gelmek” anlamında “canına tak demek (etmek)”; “korkutucu davranışlarda bulunmak” anlamında “gözdağı vermek”; “yaramazlığı bırakarak çok uslanmış olmak, yola gelmek” anlamında “mum (gibi) olmak”; “çok terlemek” anlamında “su içinde kalmak”; “lezzetini duyarak, rahatlık içinde” anlamında “ağız tadıyla”; “ölecek gibi üzölmek” anlamında “yüreğine inmek”; “korku ve üzüntüden benzi sararmak” anlamında “rengi atmak (uçmak)”; “bir işi başarıncağa değin çok yorulma, çok sıkıntı çekmek” anlamında “akla kararı seçmek”; “inatlaşmak” anlamında “ayak diremek”; “daha önce gördüğü başarısızlığı ya da tehlikeyi düşünerek bir işe girişmeyi göze alamamak” anlamında “gözü korkmak”; “çok kalabalık” anlamında “iğne atsan yere düşmez”; “inandırmak için çok konuşmak” anlamında “dil dökmek”; “bir işe girişmek” anlamında “kolları sıvamak”; “büyük bir dikkatle, iyi kavramaya çalışarak dinlemek” anlamında “can kulağı ile dinlemek”; “bir yerinin acısı, burun direğini sızlatacak kadar aşırı olmak” anlamında “burnunun direği sızlamak”; “ancak onun yardımıyla geçinebilir durumda olmak” anlamında “eline bakmak”; “korkudan

ayakta duramamak” anlamında “dizlerinin bağı çözülmek”; “özenle korumak” anlamında “üstüne titremek”; “birinden sürekli bir şey istemek” anlamında “başının etini yemek”; “aşırı kurnaz olmak” anlamında “şeytana pabucunu ters giydirmek”; “açıkça söylemediği bir şeyler anlaşılmaq” anlamında “dilin altında bir şey olmak”; “çok öfkelenmek” anlamında “küplere binmek”; “aldanmamak, uyanık olmak” anlamında “gözünü dört açmak”; “sırılsıklam ter içinde kalmak” anlamında “kan ter içinde kalmak” gibi oldukça fazla deyimde yer vermiş ve bu deyimler doğrultusunda durum betimlemelerini etkili bir hâle getirmiştir.

Yazar, “evlenmek” yerine “baş göz etmek”; “hâli vakti yerinde” yerine “karnı tok sırtı pek”; “taptaze, yeni” yerine “çiçeği burnunda”; “bir kimseye değersiz, kendisinden aşağı gözüyle bakmak” yerine “hor görmek”; “pek çok” yerine “sürüsüne bereket”; “kötü duruma düşmek” yerine “hapı yutmak”; “inatçı” yerine “dediği dedik, çaldığı düdük”; “şaşırmak” yerine “gözlerine inanmamak”; “ağlamak” yerine “iki gözü iki çeşme”; “güçlük çıkarmak” yerine “kök söktürmek”; “soğuk hava” yerine “kış kıyamet”; “pişman olmak” yerine “dizini dövmek”; “yapabilmek” yerine “elinden gelmek”; “durmadan koşmak” yerine “dört dönmek”; “konuşmamak” yerine “ağzını bıçak açmamak”; “dili açılmak” yerine “dili çözülmek”; “ölmek” yerine “can vermek”; “öldürmek” yerine “canını almak”; “istemek” yerine “canı çekmek”; “sokulgan” yerine “cana yakın”; “üşümek” yerine “buz kesmek”; “beğenmemek” yerine “burun kıvrırmak”; “çok yakınında” yerine “burnunun dibinde”; “gereksiz” yerine “boş yere” deyimlerini kullanmıştır. Günlük konuşmalarda sıkça kullanılan ve herkesin diline yerleşmiş söz ve söz öbekleri yerine Türkçenin inceliklerini yansıtan deyimleri tercih etmesi Tarık Dursun’un yapıtlarının etkileyici ve özgün olmasına imkân tanıdığı sonucuna varılabilir.

Yazar “gözünü dört açmak”, “eli kolu (ayağı) bağı olmak”, “gününü görmek”, “içi kıpır kıpır olmak”, “gözü gibi sakınmak (bakmak)”, “tereyağından kıl çeker gibi”, “dört gözle beklemek”, “kulağına küpe olmak”, “ağzı var dili yok”, “yüreği ağzına gelmek”, “ağzına sakız etmek”, “ağzı (bir karış) açık kalmak”, “göz kulak olmak”, “yarım ağızla (söylemek)“, “göz atmak (gezdirmek)”, “göz açıp kapayıncaya kadar” gibi deyimlere yer vererek yapıtlarının dinleme ve okuma zevkini artırmış ve eserlerine izlenimsel özellikler

katmıştır. Bu özelliğe Tarık Dursun, atasözleri ve deyimlerde “göz” ve “kulak” ögelerini sık kullanarak eserlerinde yer vermiştir. Aşağıda sıralanan atasözlerinde; görme duyusuna, 56 farklı atasözü ve deyimde yer verirken işitsel ögeye, 11 farklı deyimde yer vermiştir. “Göz görmeyince gönül katlanır.”, “Gözden ırak (uzak) olan gönülden de ırak (uzak) olur.”, “Kaş (ile) göz gerisi söz.”, “baş göz etmek”, “göz açıp kapayıncaya kadar”, “göz açtırmamak”, “göz alabildiğine”, “göz almak”, “göz alıcı”, “göz atmak (gezdirmek)”, “gözdağı vermek”, “göz dikmek”, “gözden düşmek”, “gözden geçirmek”, “gözden kaybolmak (yitmek)”, “göze almak”, “göz göze gelmek”, “göz gözü görmemek”, “göz kamaştırmak”, “göz kırpmak”, “göz kulak olmak”, “gözleri çakmak çakmak olmak”, “gözleri dolmak”, “gözlerine inanmamak”, “gözlerini dört açmak”, “gözlerini kaçırmak”, “gözlerinin içi gülmek”, “gözleri parlamak”, “göz nuru dökmek”, “gözü açılmak”, “gözü arkada kalmak”, “gözü gibi sakınmak (bakmak)”, “gözü kararmak”, “gözü korkmak”, “gözün aydın”, “gözüne ilişmek”, “gözüne uyku girmemek”, “gözünü dikmek”, “gözünü dört açmak”, “gözünü korkutmak (birinin)”, “gözünü toprak doyursun”, “gözü pek (olmak)”, “gözü arkada kalmak”, “gözü kalmak”, “gözüne kestirmek”, “gözünü ayırmamak”, “gözünün yaşına bakmamak”, “gözü tok”, “gözü doymak”, “gözü dönmek”, “gözüm görmesin”, “gözünü kırpmadan”, “gözü tutmak (tutmamak)”, “gözüyle görmek”, “gözyaşı dökmek”, “iki göz iki çeşme”, “kaş göz etmek” şeklinde göz ile ilgili atasözlerini kullanırken “kulağı delik”, “kulağına çalınmış (gelmiş)”, “kulağına küpe olmak”, “kulakardı etmek”, “kulak kabartmak”, “kulak kesilmek”, “kulaklarına inanmamak”, “kulaklarını dikmek”, “kulak misafiri olmak”, “kulak vermek”, “ağzı kulaklarına varmak” deyimlerini kullanmıştır. Ayrıca hikâyeci, iki ögenin birarada kullanımını da içeren deyim “gözü kulağı olma” yer vermiştir. Bu kullanımlardan hareketle Tarık Dursun; görme duyusuna dayalı atasözü ve deyim, işitsel ögenin kullanıldığı atasözü ve deyimden daha fazla yer vermiştir.

Tarık Dursun, eserlerinde eş veya yakın anlamlı deyimlerin kullanımına şu şekilde yer vermiştir. “Eli ayağı olmak - gözü kulağı olma”; “canına tak etmek - canına yetmek”; “üstünde (üzerinde) durmak - üstüne (üzerine) düşmek”; “canı çabasına (derdine) düşmek - canı burnuna gelmek”; “başa çıkmak - baş etmek”; “yerinde duramamak - içi içine sığmamak - hop oturup hop kalkmak” ; “kulak kabartmak - kulak misafiri olmak - kulak vermek - kulak kesilmek”; “gözünü

aydırmamak - gözlerini dört açmak - can kulağı ile dinlemek”; “ödü patlamak - yüreği ağzına gelmek”;” dizinin bağı kesilmiş (çözölmek) - beti benzi atmak (kalmamak)”; “kulaklarına inanmamak - nutku tutulmak”; “ayak diremek - Nuh der peygamber demezmiş”; “aklı kesmek - aklına yatmak - akli ermek” ; ”aklı gitmek - akli başından gitmek”; “karşı gelmek - karşı koymak”; “küplere binmek - burnundan solumak”; “yola düşmek - yola koyulmak”; “sözünü kesmek - sesini kesmek”; “içi gitmek - canı istemek - iç çekmek”; “açtı ağzını yumdu gözünü - ağzına geleni söylemek”; “yüreği kabarmak - içi sızlamak.”

İncelenen eserlerde yer alan atasözlerinin pek çoğu hikâye ve romandaki karakterlerin karşılıklı diyaloglarında kullanılmaktadır. Deyimler ise eserlerdeki kişilerin ve yazarın dil ve düşünce dünyasına dair ipuçları taşımaktadır. “Günlerce tek başına otobüs mezarlığında haşır neşir olmuş, altından girmiş üstünden çıkmış.” (KO. 9, HKK. 35), “Hareket memuru Hakkı Özkan’ın içi içine sığmıyordu.” (KO. 13, BDBT. 9), “Yüreğimin kabardığını söyleyebilirim.” (KO. 23, AGUG. 41), “Durakta iğne atılsa yere düşmeyecek bir kalabalık gördüm.” (KO. 29, HKK. 149),“ “...umutların kesildiği bir sırada bir oğulları dünyaya gelmiş.” (KO. 36, HKK. 15, BDBT. 7), “Bir sabah çok erken yola koyulduk.” (KO. 18, BVBY. 52) gibi kullanımlar yazarın dil evreni içine işaret edebilecek örneklerdendir.

Deyimleri biçim açısından üç bölümde düşünmek gerekir, bunlar:

1. İki veya daha fazla kelimenin bir araya gelen ve her hangi bir öbek türünde (ad tamlaması, sıfat tamlaması, edat öbeği vb.) olanlar,

2. Sonu mastar ile bitenler,

3. Cümle biçiminde olanlar şeklinde gruplandırılır.

Tarık Dursun, iki ya da daha fazla sözcükten ve söz öbeğinden oluşan deyimlere; incelenen eserlerde toplam, 112 farklı deyim kullanmıştır. Söz öbeği şeklinde kurulan deyimler: “ağız tadıyla, ağzına layık, akıllı uslu, akla yakın, akli başında, akli fikri, ali kiran baş koparan, ana baba günü, arkası sıra, aşağı yukarı, başı dumanlı, baş üstüne, beterin beteri, bir ağızdan, bir başına, bir çırpıda, bir solukta, bir yol, bit yeniği, boş yere, boynu bükük, boynu eğri, boynum kıldan ince, burnunun dibinde, can acısı, canciğer kuzu sarması, can düşmanı, can feda,

can korkusu, can kurban, can pazarı, can yoldaşı, çat kapı, çıkar yol, çiçeği burnunda, değiş tokuş, deliksiz uyku, dengi dengine, Dingo'nun ahır, dizinin dibinde, dünyadan habersiz, el elde baş başta, el gün, eli sıkı, el yordamıyla, evlere şenlik, giyim kuşam, görmüş geçirmiş, göz açıp kapayıncaya kadar, göz alabildiğine, göz alıcı, gözü kulağı olma, gözün aydın, gözü pek, gözü tok, gözünü kırpmadan, güç bela, güllük gülistanlık, gün görmüş, ha bire, içi dışı bir, içini çeke çeke, iki arada bir derede, iki göz iki çeşme, iş güç, kan revan içinde, kendi başına, kendi hâlinde, kendi kendine, kendini beğenmiş, kış kıyamet, kör karanlık, köşe bucak, kulağı delik, nohut oda bakla sofa, olan biten, öbür dünya, ömrüne bereket, pabuç pahalı, peşi sıra, sabaha doğru, sabır taşı, saçını uzun aklı kısa, sıkı fıki, size ömür, sonradan görme, su götürmez, sürüsüne bereket, tabana kuvvet, tanrı misafiri, tam takım kuru bakır, taş yürekli, tatsız tuzsuz, tavşan uykusu, tereyağından kıl çeker gibi, tek başına, tekne kazıntısı, tepeden tırnağa, tez elden, uzun sözün kısası, üst baş, yanı başında, yanı sıra, yarım ağızla, yayan yapıldak, yediği önünde yemediği ardında, yerden göğe kadar, yerli yerinde, yol üstü, yol yordam, yorgun argın, zor zar.”

Sonu mastar eki “-mak/-mek” ile biten deyimlere oldukça fazla yer veren yazar toplamda 512 farklı deyim yer vermiştir. Cümle içinde çekime giren deyimlerden bazıları: “acele etmek, aceleye getirmek, acı çekmek, acıdan ölmek, aç susuz kalmak, ağız ağza vermek, ağzı (bir karış) açık kalmak, ağzı kulaklarına varmak, ağzı laf yapmak, ağzına bakmak, ağzına geleni söylemek, ağzına sakız etmek, ağzından baklayı çıkarmak, ağzından kaçırmak, ağzından laf almak, ağzını açmamak, ağzını aramak, ağzını bıçak açmamak, ağzının suyu akmak, akan sular durmak, akıl almamak, akıl erdirememek, akıl etmek, akıl öğretmek, akıl vermek, akla kararı seçmek, akli başına gelmek, akli başından gitmek, akli ermek, akli gitmek, akli kesmek, aklına düşmek, aklına esmek, aklına gelmek, aklına yatmak, aklına yatmamak, aklından çıkmak, aklından geçmek, aklından zoru olmak, aklını başına almak, aklını çalmak, aklını kaybetmek, aklını peynir ekmekle yemek, akli yetmemek, aldırış etmemek, alıp vermek, allem (etmek) kallem etmek, alt etmek, altında kalmamak, altından girip üstünden çıkmak, altüst etmek, anası ağlamak, anasından emdiği süt burnundan gelmek, aralarından su sızmamak, ardına düşmek, ateş açmak, ateş almak, avuç açmak, ayağa kalkmak, ayağına çağırarak,

ayağına gelmek, ayağının altına almak, ayak bağı olmak, ayak diremek, ayakta kalmak, ayak uydurmak” vb. şeklinde rastlanır.

Cümle biçiminde olan deyimlere ise yazar tarafından 45 farklı şekilde yer verilmiştir. Temelde cümle şeklinde olan deyimler ve soru şeklinde kurulan deyimler: “Açtı ağzını yumdu gözünü, ağzı var dili yok, akıl akıldan üstündür, anan güzel mi? , az kalsın, bir kaşık suda boğacak, dediği dedik, dostlar alışverişte görsün, duymamazlıktan gelme, dünya malı dünyada kalır, eksik olsun, eski çamlar bardak oldu, eti ne budu ne?, geleceği göreceği de var, gözünü toprak doyursun, gözüm görmesin, hangi akla hizmet ediyor, helal olsun, her kafadan bir ses, hıh demiş burnundan düşmüş, hoşça kal, iğne atsan yere düşmez, in cin yok, karnı tok sırtı pek, kulağına çalınmış, kurban olayım, lamı cimi yok, ne alıp veremiyor?, ne hâli varsa görsün, ne pahasına olursa olsun, ne şiş yansın ne kebab, ne tadı var, ne tuzu, Nuh der peygamber demezmiş, oldum bittim, pişmiş aş su katmak, sağ ol, sağır sultan bile duydu, uğurlar ola, üstüne yok, ver elini, yaşını başını almış, yediği önünde yemediği ardında, yer demir gök bakır, yolcu yolunda gerek, yolun açık olsun.” Bu kullanımlardan yola çıkarak Tarık Dursun’un; en çok mastar halindeki deyimlere yer verdiği ardından söz öbeği şeklinde kurulan deyimler ve en az da temelde cümle olan deyimlere yer verdiği görülür.

Yazar, deyimleri kullanırken biçimce değişikliklere de yer vermiştir. Bilhassa deyimî meydana getiren kelimeler arasında, yer değiştirmelere sıkça başvurmuştur.

Deyimlerde kullanılan sözcüklerin yer değiştirmelerine örnekler:

- açtı ağzını yumdu gözünü “Karısı yine *yummuş gözünü, ağzını açmış:*” (BVBY. 135)
- akıl vermek “...senin *verdiğin akıl*, nemene akılmış?” (BKAV. 46)
- başını alıp gitmek “Böyle der, *alır başını gidermiş.*” (YK. 14)
- başının çaresine bakmak “...*bakın başınızın çaresine...*” (BKAV. 41)
- deliksiz uyku “Bundan *uykusu deliksizdi* artık.” (KKİ. 77)

- elini sıcak sudan soğuk suya sokmamak “...*elini soğuk sudan sıcak suya vurdurmadım.*” (BVBY. 144, YK. 48)
- gününü görmek “...o zaman *görürdün gününü* sen.” (BVBY. 56)
- kafayı vurmak “...sonra kapıları kilitleyip *vurur kafayı* uyur.” (KKİ. 35, AGUG. 54, BVBY. 67, DTPBİ. 54)
- muradına ermek “Onlar *ermiş muradına* biz çikalım kerevetine.” (BVBY. 29)
- yan gözle bakmak “...babaannesine *bakardı yan gözle.*” (BDBT. 79)
- yola düşmek “Sonra, aldım sakallı tekeyi, *düştüm yola.*” (İT. 138, DTPBİ. 91)
- yolunu tutmak “...ben de *tutayım yolumu.*” (DTPBİ. 49)
- zor zar “Uğraşmış didinmiş, *zar zor* kurtarmış ayağını kapandan.” (BVBY. 12)

Ayrıca deyimlerdeki sözcükler arasında başka sözcükler de girmiştir.

Deyimlerde araya başka sözcüklerin girdiği örnekler:

- aklına gelmek “...yavru ayıcığın *aklına* annesi *gelmiş...*”(AGUG. 24, BDBT. 43, BVBY. 76, BKAV. 76, DTPBİ. 122)
- aklından geçirmek “...*aklından* neler *geçirdiyse* artık.” (BDBT. 101, BVBY. 77, DTPBİ. 85)
- ayağına gelmek “...*ayağına* kadar yem olmaya *gelir* miydi?” (BKAV. 52)
- bir eli yağda, bir eli balda olmak “*Bir eli yağdaymış* sanki, *bir eli balda.* (BVBY. 144, YK. 50)
- burnunu çekmek “...*burnunu* sesli sesli *çektii.*” (BDBT. 126)
- can kulağı ile dinlemek “...*can kulağıyla* dediklerini *dinliyordu.*” (BDBT. 187, BVBY. 96)

- canı istemek “...*canım* kaç gündür balık yemek *istiyordu*.”
- canını almak “Koca Kurt’un *canını* oracıkta *alivermiş*.” (BVBY. 77, DTPBİ. 132)
- dilinden kurtulamamak “Olmazsa, *kurtulacağım* yok *dilinden*.” (BVBY. 132)
- dünyalar onun olmak “...Bebeğe verince *dünyalar* Anne’nin *oldu*.” (HKK. 71, DTPBİ. 117)
- dünyanın kaç bucak (köşe) olduğunu anlamak “*Dünya kaç bucakmış*; kazın ayağı üç müymüş, dört müymüş *anlasın!*” (BVBY. 18)
- elinden gelmek “*Elimden ne geliyorsa*, bir çırpıda yapayım.” (BVBY. 135, BKAV. 41)
- eline düşmek “... *düştüm* bir pinpirik balıkçının *eline*.” (İT. 82)
- Eti ne, budu ne? “*Etin ne* senin, *budun ne* a karga?” (BKAV. 13)
- gözleri dolmak “...*dolamaya* başlamış *gözlerinden* gözlerini kaçırmış.” (BDBT. 170)
- gözüne ilişmek “*Gözüne* ... asılı bir deri ceket *ilişmiş*.” (AGUG. 40)
- gözünü ayırmamak “Eminaga *gözünü* yoldan *ayırmadan* ayağı gazda beni sürüyordu.” (KO. 76, KKİ. 41, HKK. 95, BDBT. 100)
- gözünü dikmek “Bebek, *gözlerini* Amca’ya *dikmişti*.” (HKK. 93)
- gözünü toprak doyursun “*Gözünü* anca kara *toprak* *doyursun*.” (BKVA. 26)
- hakkını vermek “*Hakkı* neyse *ver*, yoksa boynun gider...” (DTPBİ. 136)
- içini dökmek “*İçimi* bir güzel *dökeyim*...” (BVBY. 28, BKAV. 44)
- kılı kıpırdamamak “Sopanın *kılı* bile *kıpırdamamış*.” (BKAV. 37)

- üstesinden gelmek “Eşi inanılmaz güçlüklerin *üstesinden* en ufak bir yakınma göstermeden *gelerek...*”(BDBT. 18)
- yollara düşmek “*Düşmüş* sarayın *yollarına.*” (BVBY. 28)
- yolu (ayağı) düşmek “Bir gün *yolunuz* doğuya *düşerse...*”
- yolun açık olsun “*Yollar* size *açık* ve aydın *olsun*, güle güle gidin!” (BVBY. 28)
- yolunu beklemek (gözlemek) “*...yolunu*, izini *gözledim.*” (YK. 45, DTPBİ. 95)

İncelenen eserlerde, deyimler biçim olarak değişikliğe uğrasa da anlam yönünden bir değişiklik genel olarak söz konusu değildir. Deyimlere, sahip olduğu anlama uygun şekilde cümle içinde yer verildiği görülür. Tarık Dursun; deyimlerde biçim açısından değişiklikler yaparak eserlerinin dilini, konuşma diline yakınlığa çalıştığına bununla birlikte var olanı olduğu şekliyle aktarmaya olanak sağladığına ulaşılabilir. Bunun yanı sıra hikâyeci, çoğu fiil ile biten deyimlerde kelimelerin yerini değiştirerek cümleleri, kurallı tümce yapısından farklı kullanım şekline taşımıştır. Böylece anlatımını kalıp ifadeler ve tekdüzelikten uzaklaştırmaya çalışmıştır. Söz dizimindeki bu değişiklikler, deyimlerin anlam bakımından bozulmalarına neden olmamıştır. Yukarıda verdiğimiz örneklerde, cümle içinde fiilimsi (isim fiil, sıfat fiil, zarf fiil) görevinde bulunan ve yargı bildiren deyimler de görülmektedir.

Tarık Dursun, eserlerinde geniş yer kaplayan söz varlığı ögesi deyimlerden faydalanmış; bir olay ya da belli bir durumu farklı söz öbekleriyle aktarabileceğini okuyucuya yansıtmıştır. Konuşma dilinde sıradanlaşmış kelimeler yerine dilin yapıtaşları arasında bulunan deyimlere yer vererek Türkçenin anlatım gücünden ve zenginliklerinden faydalanmıştır. Ayrıca dilin güç ve inceliğini somutlaştırma yolu ile anlatımına etkileyicilik ve özgünlük kattığı yorumu yapılabilir. Genel olarak okura dilinin esnekliğini sezinletmeye çalışan yazar, okuyucunun kelime dağarcığını genişletme gayreti ile kendisini daha etkili ifade etmesine olanak sağladığı söylenebilir.

Öneriler:

Araştırmada, Tarık Dursun K.'nin eserleri söz varlığı ögeleri bakımından incelenmiş ve bu ögelerin yazılı metne kattığı anlam bakımından incelemeler değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak, Tarık Dursun K.'nin on eserinde toplam 696 farklı atasözü ve deyim tespit edilmiştir. Buradan hareketle yazarın çocuk edebiyatı eserlerinin dile ait atasözü ve deyim ögeleri açısından zengin olduğu ve ana dilinin inceliklerini ve anlatma imkânlarını okura aktardığı sonucuna varılabilir. Tespit edilen 696 ögenin 27'si atasözü, 669'si deyim şeklindedir. Yapılan alan çalışmasında eserlerdeki söz varlığı ögelerinin tespiti ve incelenmesine yönelik çalışmaların sonuçlarına bakıldığında en çok deyimlerin kullanıldığı görülmektedir.

Özdemir Mete'nin (2016) "Sevim Ak'ın Çocuk Romanlarının Söz varlığı Açısından Çözümlemesi", Sevgen Özbaşı'nın (2016) Zeynep Cemali'nin Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Söz varlığı Ögeleri Açısından İncelenmesi" ve İbrahim İnan'ın (2016) "Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerdeki Deyim, Atasözü ve Özdeyişlerin Analizi ve Türkçe Eğitime Katkıları" adlı yüksek lisans tez çalışmalarından hareketle yazarların romanlarında en çok ikilemelerin ve ardından da deyimlerin kullanıldığına ulaşılmıştır. Zeynep Cemali 13 atasözü kullanmaktayken Sevim Ak romanlarında 14 atasözüne yer verir ve Türkçe ders kitaplarında (5.6.7. ve 8. sınıf düzeyinde) bulunan metinlerde ise toplam 16 atasözü kullanılmıştır.

Araştırmanın amacı, Tarık Dursun K.'nin eserlerinde bulunan söz varlığı ögelerinin yalnızca sayısal olarak tespiti değil, bu ögelerin yazılı metne sağladığı katkıları değerlendirmektir. Bu hedef doğrultusunda ise şu yargılara varılabilir:

Toplumsal varlığa ait, söyleyiş güzelliği, anlatım imkânı ve kavram zenginliği açılarından önemli olan atasözleri; Tarık Dursun'un yapıtlarında kullanılmıştır. Toplum tarafından o dili kullanan, hayatı süresince edindiği tecrübeleri yansıtan, atasözleri; okuyucunun yapıtlardaki karakterlerin düşünce ve ruh evrenine girip var olan karakterleri ve verilmek istenen mesajları daha iyi anlamlandırmasına imkân sağlamıştır.

Bir milletin kültürüyle ilgili önemli ipuçları ortaya koyan, ulusal ruh, düşünüş, zevk, yaşayış, tarih, eğitim, adet, gelenek, görenek, inanç, dünya görüşü gibi dile akseden diğer bir söz varlığı ögesi de deyimdir. Tarık Dursun, eserlerinde deyimlere yer vererek anlatıma güzellik, özgünlük ve etkileyicilik kazandırmaya; okuyucuya içinde bulunduğu toplumun da yaşam biçimini aktarmaya çalışmıştır. İnsanlar arası iletişimin etkili olmasını ve kişiler arasında uyumu kolaylaştıran sosyal beceri kanallarının kullanılmasını deyim ve atasözleri ile sağlamaya çalışmıştır. Yazar, öykü ve romanlarında deyimler aracılığıyla okuyucunun zihninde oluşturmak istediği kavram ya da olayların gerçekçi bir şekilde almasına imkân tanır. Deyimler kuruluş bakımından oluşturduğu kelimeler bir bütün şeklinde bir yargıya karşılık gelir bu sebeple deyimler başlıca bir dil birimi içindedir. Deyimleri oluşturan kelimeler birbirinden bağımsız olarak düşünülemez. Kelimelerin kendi sahip oldukları anlamları birbirinden ayrı olarak değil de bir kalıp içerisinde ve bütünlük oluşturacak şekilde yazar tarafından kullanılmıştır.

Bunların yanında, deyimler ortaklaşa (anonim) ürünlerdir. Yaratıcıları unutulurken zaman içerisinde toplumca benimsenmiş, işlenerek gelişmiş ve günümüze gelmiştir. Yazarın kullandığı deyimler ise duyguları ifade etmede incelikli ve etkili bir biçimde okuyucuya aktarmada Türkçenin ne kadar güçlü olduğunu okuyucuya hissettirmesi açısından önemli olduğu söylenebilir. Okura Türkçenin ifade gücünü, dilin olanakları ve inceliklerini iletmeye çalışmıştır.

Çocuklar için yazılmış hikâye kitaplarının pedagojik açıdan değerlendirildiğinde “...öğretme - öğrenme sürecinde; öğrenmeyi öğretme, yaşam boyu eğitim sağlama, bireysel farklılıkları dikkate alma, öğrenmeye katılma, araştırma, keşfetme” (Erturgut, 2008:79 - 85). gibi alanlara yönelik çocukların pedagojik gelişimi açısından zengin söz varlığı ögesine sahip olduğu sonucuna varılabilir.

Çocuk edebiyatı çocukluk döneminde bulunan bireylerin hayal, düşünce ve duygularına hitap eden hikâye, roman, masal, anı ve şiirleri kapsar ve bu yapıtlar çocuğun ana dilinin söz varlığına ait başlıca araçları tanıtır. Bu eserlerin etkili ve çocuk ruhuna hitap eden biçimde oluşturulması gerekir. Dil öğrenme taklit şeklinde bir öğrenme yolu olduğundan çocuk edebiyatı eserleri, çocuğa

öykünebileceği bir dil çevresi yaratması bakımından önemlidir. Bu sebeple çocuk edebiyatı eserlerinde kullanılan dil, okuyucuya anlatım olanaklarını gösterebilecek ve dilinin söz varlığı özelliklerini yansıtacak özelliklere sahip olmalıdır. Bu nedenle çocuk edebiyatı bu işi bilen yazarlar tarafından ve özellikle çocuklara yönelik ve onlar için yazılmış olan sanatsal niteliklerine sahip eserler arasından seçilmelidir. Dilin anlatım imkân ve kurallarını hissettirmeye, okurun düşünce ve duygu dünyasını geliştirmeye yönelten eserler meydana getiren çocuk edebiyatı yazarları içinde yer alan isimlerden biri de Tarık Dursun'dur. Araştırmanın sonucunda elde edilen bilgilere dayanarak yazarın eserlerinde, çocuk okuyucunun hayal ve fikir dünyasıyla kavram sahasını geliştirebilecek özelliklere sahip olduğuna ulaşılabılır. Yazarın, söz varlığı öğelerinden yararlanarak, Türkçenin ifade gücü ve imkânları ve Türk milletinin kültürel dokusunu okuyucuya yansıtabildiği; kullandığı söz varlığı öğeleriyle anlatımına güç, etkileycilik, akıcılık, incelik, özgünlük gibi yönlerden katkıda bulunduğu söylenebilir.

Bu araştırma sonucunda ulaşılan bilgilerden hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

1. Çocuk kitaplarındaki söz varlığı öğelerinin tespit edilmesine yönelik alan çalışmaları sayı olarak azdır. Oysaki, çocuklara dil evreninin söz değerlerini öğreten ana unsur çocuk kitabıdır. Ana dilinin söz varlığı öğelerini bilen çocuk, anlam ve kavram dünyasını oluşturup hayal dünyasının sınırlarını genişletebilir. Bu nedenle, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 2015 Türkçe Dersi (1.ve 8. Sınıf) Öğretim Programında ders ve öğretmen kılavuz kitaplarında bulunacak metinlerin taşınması gerektiği niteliklere yer verilmiştir. Bu nitelikler arasında özellikle çocuk edebiyatını ilgilendiren ve çocuk yapıtlarında bulunması gereken bazı maddeler bulunmaktadır:

a. Kitaplardaki metinler, öğrencilerin sınıf düzeylerine ve yaş seviyelerine uygun şekilde olmalıdır.

b. Metinler, öğrencilerin ruh dünyalarını olumsuz yönde etkileyecek nitelikte olmamalıdır.

c. Seçilen metinler, öğrencilerin duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirecek; bilgi, beceri, dil ve estetik zevk düzeylerini geliştirecek nitelikte olmalıdır.” (MEB; 2015;8)

2. MEB tarafından belirlenen ölçütlere rağmen, Türkçe ders kitaplarının metin seçimi açısından zaman zaman eleştirildiği ve metin seçimlerinde sıkıntı yaşandığı bilinmektedir. Tarık Dursun’un çocuklar için yazdığı öykü ve masallar arasında bu kriterlere uyan ve hem içerik açısından hem de eğitsel özellikleri açısından çocuklar için yararlı olabileceği düşünülen metinler bulunmaktadır. Yazarın söz varlığı açısından incelenen bu eserlerine Türkçe ders kitaplarındaki metinler arasında yer verilmelidir. Ayrıca diğer çocuk edebiyatı alanında çalışmalar yapan yazarların da eserlerindeki söz varlığı öğeleri tespit edilerek okutulacak kitaplar arasında yer verilmelidir.

3. Çocuklara yönelik yazılmış kitapların pedagojik açıdan değerlendirildiğinde elde edilen sonuçlarından biri de “kendi kendine öğrenme” alışkanlığını kazandırmasıdır. Tarık Dursun’un incelenen bu hikâyeleri sonucunda çocukların atasözü ve deyimleri kendi kendilerine öğrenmeleri için tavsiye edilecek kaynaklar arasında gösterilmesi uygun olduğu düşünülebilir.

4. Yapıtlardaki söz varlığına yönelik çalışmalar, sadece nicelik olarak söz varlığı öğelerinin tespit edilmesine yönelik olmamalı, yazarın bireysel dil kullanım becerileri ile dilin anlatma imkânlarından ne kadar ve nasıl yararlandıklarını da incelemelidir.

5. Çocuk edebiyatı eserlerindeki söz varlığı öğelerinin yazılı metnin anlam dünyasına sağladığı katkıları değerlendiren başka çalışmalar da yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Akalın, Şükrü Halûk (2009); “Türk Dili: Dünya Dili”, Türk Dili, Sayı 687, s. 195 - 204.

Aksan, Doğan (1975); *Ana dili*, Ankara.

Aksan, Doğan (2011); *Türkçenin Gücü*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

Aksan, Doğan (2014); *Ana dilimizin Söz Denizinde*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

Aksan, Doğan (2015); *Her Yönüyle Dil*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Aksan, Doğan (2018); *Türkçenin Söz varlığı*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

Aksoy, Ömer Asım (1988); *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2 Deyimler Sözlüğü*, İnkılap Yayınevi, İstanbul.

Aksoy, Ömer Asım (2017); *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1 Atasözleri Sözlüğü*, İnkılap Yayınevi, İstanbul.

Akyalçın, Necmi (2012a); *Türkçemizin İncileri Atasözlerimiz Tanıklı Sözlük*, Eğiten Kitap, Ankara.

Akyalçın, Necmi (2012b); *Türkçemizin Anlamsal Zenginlikleri Deyimlerimiz*, Eğiten Kitap, Ankara.

Akyüz, Kenan (1995); *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, İnkılap Kitabevi, İstanbul.

Arıcan, Osman (2011); 2.Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu (Dil ve Üslup İncelemeleri), *Stilistik ve Türleri Üzerine*, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen – Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyat Fakültesi s. 149-160.

Aries, Phillippe (1963); “*Centuries of Childhood*” <http://faculty.webster.edu/corbetre/philosophy/children/aries.html> (Erişim Tarihi: 25.07.2019)

Baş, Bayram (2006); “1985 - 2005 Yılları arasında Çocuk Edebiyatı Sahasında Yazılmış Tahkiyeli Metinlerin Sözvarlığı Üzerine Bir Araştırma”, Yayımlanmış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Becel, Ayşe (2004); “*Tarık Dursun Kakinç’in Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma*”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Bilgin, Muhittin (2013); *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*, Anı Yayıncılık, Ankara.

Cengiz, Mikail (2016); “*Teleüt Atasözlerinden Seçmeler -I*”, *Türkbilig*, Sayı 32, s. 131 - 140.

Çetin, Nurullah (2017); *Roman Çözümleme Yöntemi*, Akçağ Yayınları, Ankara.

Develi, Hayati (2011); *Dil Doktoru*, Kesit Yayınları, İstanbul.

Dilidüzgün, Selahattin (2008); *Ana Çizgileriyle Çocuk ve Çocuk Edebiyatı*, Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayını.

Ekinci, Mehmet Uğur (2013); “Franz Von Dombay’ın (1758-1810) Türkçe Atasözleri ve Deyimler Derlemesi”, *Türkbilig*, Sayı 25, s. 55 - 74.

Ercilasun, Ahmet B. (2014); *Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara.

Ergin, Muharrem (2003); *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul.

Erturgut, Ramazan (2008); “İnternet Temelli Eğitimin Örgütsel, Sosyal, Pedagojik ve Teknoloji Bileşenleri” *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, s.79 - 85.

Fedai, Özlem (2008); “*Tarık Dursun K.nın 'Derdiyok ile Zülfüsiyah' Adlı Öyküsünün Postmodernizm Açısından İncelenmesi*”, *Turkish Studies*, s. 306 - 323.

Furtana, Filiz (2014); “Yapısalcılık Kuramı Bağlamında Kiraz Adlı Hikâye Üzerine Bir Değerlendirme”, *Mavi Atlas*, s. 39 - 52.

Genel Türkçe Sözlük (t.y.); “*Türk Dil Kurumu Sözlükleri*” <http://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 25.07.2019)

Gülsevin, G., ve Boz, E. (2006). *Türkçenin Çağdaş Sorunları*, Gazi Kitabevi, Ankara.

Hatiboğlu, Vecihe (1964); “Atasözleri ve Deyimler”, *Türk Dili*, Cilt XIII, Sayı 152, s. 274 – 280.

Ilgın, Ali (2016); “Tofa (Karagas) Türklerinin Atasözleri”, *Türkbilig*, Sayı 32, s. 115 - 130.

İnan, İbrahim (2016); “*Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerdeki Deyim, Atasözü ve Özdeyişlerin Analizi ve Türkçe Eğitimine Katkıları*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

İpek, Ozan (2017); “Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Eğitimi Çerçevesinde Numan Kartal’ın Eserlerinin İncelenmesi,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

Kabaklı, Ahmet (1967); *Türk Edebiyatı*, Cilt I, Türkiye Basımevi, İstanbul.

Kakıncı, Tarık Dursun (1970); *Deve Tellal, Pire Berber İken*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.

Kakıncı, Tarık Dursun (1970); *İyilikçi Tilki*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.

Kakıncı, Tarık Dursun (1971); *Bir Küçük Aslancık Varmış*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.

Kakıncı, Tarık Dursun (1983, Şubat); "mektup". *Varlık Dergisi*, s. 7.

Kakıncı, Tarık Dursun (1983, Mart); "Atım kaçtı, ben vuruldum". *Varlık Dergisi*, s. 5.

Kakıncı, Tarık Dursun (1994); *Yaramaz Kuzu*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.

Kakıncı, Tarık Dursun (1995); *Hoşça Kal Küçük*, Can Çocuk, İstanbul.

Kakıncı, Tarık Dursun (1996); *Otobüsüm Kalkıyor!..*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.

Kakıncı, Tarık Dursun (1997); *Kerem’i Kimse İstemiyor*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Kakıncı, Tarık Dursun (2003); *Benim Dedem Bir Tane*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Kakıncı, Tarık Dursun (2007); *Bir Varmış Bir Yokmuş Memleketin Birinde...*, Arkadaş Yayınevi, Ankara.

Kakıncı, Tarık Dursun (2008); *Az Gittik, Uz Gittik, Dere Tepe Düz Gittik*, Arkadaş Yayınevi, Ankara.

Kakıncı, Tarık Dursun (2011); *Kırmızı Otobüs*, Can Çocuk, İstanbul.

Kakıncı, Tarık Dursun (t.y.); *Zaman Işık Kelimeler’de Tarık Dursun K. Hakkı Zariç’e Anlatıyor*, (H. Zariç, Röportaj Yapan).

Kaplan, Mehmet (2009); *Kültür ve Dil*, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Karahan, Leylâ (1999); *Türkçede Söz Dizimi/Cümle Tahlilleri*, Akçağ Yayınları, Ankara.

Kavcar, Cahit (1999); *Edebiyat ve Eğitim*, Engin Yayınevi, Ankara.

Killi Yılmaz, Gülsüm (2017); “Saha Türkçesinde Ayı ile İlgili Örtmece Söz Varlığı”, *Türkbilig*, Sayı 33, s. 25 - 56.

- Kolcu, Ali İhsan (2006); ”*Öykü Sanatı*”, Salkımsöğüt Yayınları, Erzurum.
- Lekesiz, Ömer (1999); *Yeni Türk Edebiyatında Öykü-3*, Kaknüs, İstanbul.
- Okur, Tanzer (1984, Nisan); *Çocuk Kitaplarla Dost Olmalı*, Varlık Dergisi, s. 20.
- Özbaşı, Sevgen (2016); “*Zeynep Cemali’nin Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Söz Varlığı Ögeleri Açısından İncelenmesi*,” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir Mete, Özden (2016); “*Sevim Ak’ın Çocuk Edebiyatı Romanlarının Sözvarlığı Açısından Çözümlemesi*”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özer, Hasan ve Hazel Yasan (2014); “*Deve Kitabı*,” *Türkiye Türkçesinde Deve ile İlgili Atasözü ve Deyimler*, (ed.: Emine Gürsoy Naskali ve Erkan Demir), Kitabevi Yayınları, İstanbul, s.323 - 326.
- Özgün, Ebru (2019); “*Tarık Dursun K.’nin Öykülerinde İkinci Kişili Anlatıcının Görünümü: ‘Sen /Siz’ Dili*” *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 64, s.181 - 198.
- Sever, Sedat (2017); *Çocuk ve Edebiyat*, Tudem, Ankara.
- Sınar Çılgın, Aev (2007); *Çocuk Edebiyatı*, Morpa, İstanbul.
- Şimşek, Tacettin (2014); *Bir de Çocuklar İçin Edebiyat*, Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi.
- Şirin, Mustafa Ruhi (2007); *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*, Kök Yayıncılık, Ankara.
- Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi Cilt-II.* (2001); Yapı Kredi Yayınları.
- Tekin, Talat (1957a); “*Köktürk Yazıtlarındaki Deyimler Üzerine I*”, *Türk Dili Dergisi*, Cilt VI, Sayı 67, s. 372 - 374.
- Tekin, Talat (1957b); “*Köktürk Yazıtlarındaki Deyimler Üzerine II*”, *Türk Dili Dergisi*, Cilt VI, Sayı 68, s. 423 - 426.
- TDK (2008); *Resimli Okul Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- TDK (2009); *Yazım Kılavuzu*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- TDK (2011); *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Tüfekçi Can, Dilek (2014); *Çocuk Edebiyatı Giriş*, Eğitim Kitabevi, Konya.

Türk Ceza Kanunu (2014); <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> (Erişim Tarihi: 24.07.2019)

UNICEF (1989); *Birleşmiş Milletler Genel Kurumu Çocuk Haklarına Dair Sözleşme* UNICEF: <https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme> (Erişim Tarihi: 24.07.2019)

Yalçın, Alemdar ve Aytaş, Gıyasettin (2017); *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara.

Yazıcı, Okuyan (2006); “*Türkçenin Sözvarlığı Açısından Fakir Baykurt’un Romanları*”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Yenigün, Hikmet Yaşar (Yöneten) (2012); [*İmbatla Dol Kalbim (Dramatik Belgesel)* Sinema Filmi].

Yurttaş, Hüseyin (1997); *Çocuk ve Kitap, Ana Dili Eğitimi ve Çocuk Kitapları Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi, Ankara.

ÖZ GEÇMİŞ

Mehtap Duran 27 Ağustos 1988 tarihinde Ankara'da doğdu. İlköğretimini Kırıkkale'de orta öğretimini Ankara'nın 29 Ekim Ortaokulunda ve lise eğitimini de ismi geçen semtte Mamak Yabancı Dil Ağırlıklı Lisede tamamladı. Lisans eğitimine 2007 yılında, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Türkçe öğretmenliği bölümünde başladı ve 2011 yılında eğitimini tamamladı. 2015 yılının Şubat ayında Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim dalında yüksek lisans eğitimine başlayıp 2019 yılına ise yüksek lisans eğitimini bitirdi. 2013 yılından itibaren de Milli Eğitim Bakanlığında Türkçe öğretmeni olarak çalışmaya başladı ve çalışma hayatına devam etmektedir.